

150 RSD BiH 3.50 BAM; Hrvatska 19 HRK; Makedonija 150 MKD; Crna Gora 1.70 EUR; Slovenija 2.80 EUR; Austria, Greece 3.00 EUR; Germany 3.50 EUR; Switzerland 6.00 CHF

VREME

31. maj 2012.

broj 1117

Intervju:
Dušan Čkrebić
Tajna
Koče Popovića

KOALICIONI PREGOVORI

PARTNERI SA PREDUMIŠLJAJEM

Izložbe ► Usamljenost Save Šumanovića

ikend ručak 999

Restoran Brasserie
od 12:00-18:00

za odrasle **999** dinara
za decu do 10 godina **BESPLATNO**

Igraonica i animatori
za decu
Besplatan parking
Telefon za rezervacije
011 311 30 63

izdavač

NP "VREME" d.o.o.
Trg Republike 5, Beograd

direktor

Stevan Ristić

pomoćnik direktora

Vojislav Milošević

finansijski direktor

Daniela Vesić

glavni urednik

Dragoljub Žarković

odgovorni urednik

Filip Švarn

pomoćnik glavnog urednika

Aleksandar Čirić

sekretarijat

Mirjana Kalezić

redakcija

Dejan Anastasijević,

Aleksandar Anđić (foto@vreme.com),

Dimitrije Boarov, Slobodan Bubnjević,

Sonja Čirić, Zora Drčelić, Jovan Dulović,

Slobodan Georgijev, Jovana Gligorijević,

Nebojša Grujić (kultura@vreme.com),

Andrej Ivanji (svet@vreme.com),

Jelena Jorgačević, Zoja Jovanov,

Tatjana Jovanović, Slobodan Kostić,

Jasmina Lazić (medjuvreme@vreme.com),

Zoran Majdin, Radmilo Marković,

Saša Marković, Ivana Milanović Hrašovec,

Milovan Milenković, Milan Milošević,

Teofil Pančić, Ana Radić (vreme uspeha),

Saša Rakezić (strip@vreme.com),

Mirko Rudić, Tamara Skrozza,

Zoran Stanojević, Tatjana Tagirov,

Dragan Todorović, Tanja Topić,

Momir Turudić, Biljana Vasić,

Miloš Vasić, Marija Vidić, Ljubomir Živkov

dokumentacija

Dragoslav Grujić (arhiva@vreme.com)

Jelena Mrđa (foto@vreme.com)

tehnička redakcija

Ivan Hrašovec (ur.), Vesna Srbinović,

Tanja Stanković, Vladimir Stankovski,

Slobodan Tasić; korektori: Ana Čuk, Marija

Halupka, Stanica Milošević;

lektori: Katarina Pantić, Živana Rašković,

Ivana Smolović; daktilograf: Zorica Nikolić

internet izdanje

http://www.vreme.com

Marija Vidić (urednica)

Marjana Hrašovec

prodaja i pretplata

(prodaja@vreme.com)

Nikola Čulafić, Milan Radović

računovodstvo

Slavica Spasojević

marketing

(marketing@vreme.com)

Aleksandar Aleksić (direktor)

e-mail: redakcija@vreme.com

telefon redakcije: 011/3234-774

telefaks: 011/3238-662

štampa

Rotografika, Subotica

ISSN 0353-8028

COBISS.SR-ID 16907266

04 Međuvreme

08 **Koalicioni pregovori:** Pravilo trojno srpske politike
2012

11 **ZOOM:** Zbrka u glavama

12 **Primopredaja na Andrićevom vencu:** Šta će biti sa
tajnim službama

14 **Predsednički životni stil:** Sigurna kuća za
predsednika

16 **Portret savremenika:** Jorgovanka Tabaković

20 Loše ekonomske prilike, politika dinara:
S čim i s kim zaustaviti paniku

22 **Iz ličnog ugla, Igor Arih:** Kampanja u Srbiji

24 **Intervju:** Dušan Čkrebić

32 **Intervju:** Vladimir Đorđević, izvršni direktor za
obnovljive izvore energije EPS-a

34 **Nuspojave:** Šumadijska genetika

35 **Vreme Beograda:** Moderan spoj starog i novog

43 **"Vernici" i akumulacija Rovni:** Pravoslavna macola

44 **Ljudi i vreme**

47 **Lisicai ždral:** Tiranija žmaraca

KULTURA

48 **Izložba - "Poslednja decenija":** Usamljenost Save
Šumanovića

51 **TV manijak:** Pesma Evrovizije 2012.

52 **Gete i nasilje:** Vremena zla, nekad i sad

54 Krojačice svoje sudbine: (The) Frajle, Novi Sad

SVET

56 **Vatikan:** Batler je krivac

59 **Intervju:** Wolfgang Išinger

MOZAIK

62 **Srednji i donji tok Dunava:** budućnost evropskog
turizma

66 **Intervju:** Bora Ivkov, šahovski velemaistor

68 **Muški život:** Brak (kućni poslovi)

69 **Vreme nauke:** Za i protiv

77 **Pošta**

78 **Vreme uživanja:** Vračar

Malo ko se danas u Srbiji usuđuje da podigne
cene svoje robe ili usluge, makar bio u gubitku,
zbog slabe kupovne moći ovdašnjih potrošača

Piše: Dimitrije Boarov

Časopisi tipa Cosmo-ŠtaSmo uskoro
će na naslovnica objavljavati 10
razloga da budete Frajla. Žene se
emancipuju kadgod im se ukaže prilika,
muškarci uglavnom ni kad moraju

Piše: Dragan Kremer

Wolfgang Išinger objašnjava da je SRJ 1999.
bila bombardovana i zbog griže savesti
međunarodne zajednice, koja ništa nije učinila
da spreči krvoproliće u Bosni. Ne misli da
je vojna intervencija NATO-a bila greška i
smatra da Srbija treba da odbaci kosovske
iluzije i prihvati bolnu realnost da Beograd od
1999. nema političku kontrolu nad Kosovom.

Razgovarala: Marina Komad

Na naslovnoj strani: Ivica Dačić i Boris Tadić
Foto: Zoran Žestić / Tanjug

San Francisco je 27. maja proslavio 75. rođendan čuvenog Golden gejt mosta. Jubilej je, između ostalog, obeležen i jednom nestandardnom postavkom – izložbom cipela ljudi koji su život okončali upravo skokom sa Golden gejta.

foto: Robert Galbraith / Reuters

31/5/12 - 7/6/12

prognoza vremena

29/05/12
<http://www.meteos.rs>

min°C max°C	četvrtak	petak	subota	nedelja	ponedeljak	utorak	sreda
Beograd	14 ☀ 25	16 ☁ 28	15 ☁ 23	14 ☀ 26	17 ☀ 28	18 ☀ 30	19 ☁ 31
Vojvodina	14 ☀ 25	15 ☁ 27	14 ☁ 22	12 ☀ 25	15 ☀ 28	16 ☀ 29	17 ☁ 30
centralna i južna Srbija	12 ☀ 26	14 ☁ 29	14 ☀ 25	14 ☀ 28	15 ☀ 29	16 ☀ 31	18 ☁ 32

U većini dana nepovoljna biometeorološka situacija usloviće povremene tegobe kod većine meteoropata i hroničnih bolesnika. Najčešće će se javljati glavobolja, reumatski bolovi i nervoza. Povoljnije vreme očekuje se u nedelju i ponedeljak.

WWW.TROUBLEMAKER.RS

TROUBLEMAKER production

**Štandovi
Eventi
Marketing
Produkcija**

broj nedelje

25

Ukupno 25 objekata zatvoreno je jer nisu imali adekvatnu zaštitu od požara, što je rezultat do sada sprovedene akcije Uprave za vanredne situacije grada Beograda.

Svetlana Vukajlović puštena iz pritvora

Bivša direktorka Republičkog fonda za zdravstveno osiguranje Svetlana Vukajlović, optužena za malverzacije prilikom nabavke vakcina protiv svinjskog gripa, izašla je u ponedjeljak, 28. maja, iz Okružnog zatvora u Beogradu da se brani sa slobode. Vukajlovićeva je Okružni zatvor napustila posle skoro osam meseci, pošto je Specijalni sud prošle nedelje prihvatio da izađe uz jemstvo hipoteke na stan vredan oko 100.000 evra. Uz polaganje garancija, iz pritvora je prošlog četvrtka izašla i bivša direktorka Jugohemije Smiljka Mileusnić-Adžić, a pritvor bi uskoro na isti način trebalo da napusti i direktor Detapa Ljubomir Pavićević. Odbrana Vukajlovićeve, Mileusnićeve i Pavićevića založila je njihove stanove kao jemstvo da neće pobeći i da će se odazivati svim pozivima suda. Četvrti optuženi za malverzacije prilikom nabavke ovih vakcina, direktor kompanije Jugohemija farmacija Vladimir Gravar, ranije je pušten iz pritvora. Vukajlovićeva, Pavićević i Gravar uhapšeni su 19. septembra prošle godine, a Mileusnić Adžićeva, tri meseca kasnije.

Tužilaštvo za organizovani kriminal podiglo je krajem februara optužnicu protiv Vukajlovićeve, Mileusnić-Adžićeve, Gravara i Pavićevića zbog sumnje da su nelegalnom nabavkom vakcina protiv svinjskog gripa krajem 2009. oštetili državni budžet za oko 1,25 miliona evra.

Svi se terete za krivično delo zloupotrebe službenog položaja, za koje je zaprećena kazna od dve do 12 godina zatvora, a uskoro bi trebalo da im počne suđenje.

Optužnicom im je stavljeno na teret da je u novembru 2009. u postupku javne nabavke vakcina protiv svinjskog gripa za najboljeg

foto Aleksandar Andjic

ponuđača izabrana kompanija Jugohemija farmacija, iako nije posedovala pismo o autorizaciji proizvođača vakcina švajcarske kompanije Novartis, niti je bila njen ovlašćeni distributer za Srbiju.

Na taj način su, kaže optužnica, u postupku nabavke vakcina neposredno uvedeni posrednici: preduzeća Jugohemija farmacija i Detap, koji su po osnovu uvezenih 855.000 doza vakcina ostvarili ukupnu imovinsku korist od oko 132 miliona dinara, za koliko je istovremeno oštećen i budžet Srbije.

Inače, optužnica je nekoliko puta vraćana na "doradu". Prvi put u februaru, kada ju je Specijalni sud Tužilaštvu za organizovani kriminal vratio "iz formalnih razloga", sa obrazloženjem da je puna štamparskih grešaka i da ima pogrešno navedenih podataka. Mesec i po dana kasnije, optužnica je ponovo vraćena jer je kao dokaz priložena i dokumentacija na engleskom jeziku.

S. ZRNIĆ

Himna

U širem smislu, istorija himne spada u novogovor, jer te "muzičke patriotske tvorevine koje prizivaju i slave istoriju, tradicije i borbe naroda" istorijski nastaju tek juče, tj. u Evropi XIX veka.

Najstarijom se smatra holandska, napisana između 1568. i 1572. godine – koja službeno postaje himna tek 1932. Reči japanske himne potiču iz Hejan perioda (794–1185) ali su uglazbljene tek 1880. *Bog čuva kralja/kraljicu* Ujedinjenog kraljevstva prvi put je izvedena 1745, španski *Kraljevski marš* 1770, danska himna postoji od 1780, a francuska *Marseljeza* zvanično od 1795.

Zanimljivo, ali Srbija je bila prva istočnoevropska zemlja koja je imala himnu: Dositejevu *Vostani Serbie*, još na početku Prvog srpskog ustanka, 1804.

Himna se određuje Ustavom, zakonom ili običajno, po tradiciji. Većina postojećih su marševi ili himne, tj. pesme kojima se slavi i obožava neko/nešto; latinoameričke zemlje sklonije su stilu operских i operetskih himni.

Himne se javno izvode na nacionalnim svečanostima i međunarodnim sportskim takmičenjima – za pobednike na kraju ili pred susret dve nacionalne sportske ekipe. U nekim zemljama kao "vežba iz patriotizma" obavezno je svakodnevno izvođenje himne pred početak školske nastave, u drugim čak i pred predstave u pozorištu ili film u bioskopu, na početku i na kraju emitovanja radio i televizijskog programa, u izviđačkim kampovima, uz podizanje zastave u vojsci ili na nekadašnjim omladinskim radnim akcijama...

Etikecija nalaže da se svoja ili tuđa himna sluša stojeći; sve ostalo je – ako izuzmemo diplomatski protokol i odavanje počasti – tek patetična igrarija. Patetična: jedna, to jest.

Sad smo došli do srpskog himničnog novogovora. Novi selektor fudbalske reprezentacije Srbije, Siniša Mihajlović, izbacio je iz tima Adema Ljajića – zato što nije pevao himnu. Ispostavilo se da je Mihajlović, tj. Fudbalski savez Srbije, organizacija širom sveta poznata po časti, poštenju, ugledu i pameti, igračima nametnuo nekakav ugovor o ponašanju po kom su dužni da *Bože pravde* pevaju kao da su školski hor, a ne fudbaleri. Adem Ljajić iz ličnih razloga nije otpevao domaći zadatak iz patriotizma, pa neće za reprezentaciju ni fudbal igrati.

Pre nego što FSS počne da hapsi nepatriotsku publiku, možda bi tu propalu firmu ipak valjalo zatvoriti.

ALEKSANDAR ĆIRIĆ

Pravilo trojno srpske

Tadić, koji kao psiholog i bivši sportista sigurno više zna o “tim bildingu” nego o nacionalnoj ekonomiji, uprkos kratkom stažu u predizbornoj ulozi Fijatovog probnog vozača, verovatno će pred koalicionim partnerima reprizirati ono što je govorio kada je 2004, pobedom na partijskim izborima još na njega besnog Zorana Živkovića, preuzimao Demokratsku stranku: “Kad nas sve ovako vidim zajedno, pitam se zašto smo se rastajali...”

“Ujka Vaso, zapiši molim te: Pera Kalenić da se vrati u službu sa satisfakcijom.” (zaviruje u Vasinu knjigu) “Jesi li zapisao ‘sa satisfakcijom?’” Branislav Nušić: Gospođa ministarka, šala u četiri čina, 1923.

Teško je objektivnim merilima utvrditi da li se kod nas sa više strasti sastavlja fudbalska reprezentacija ili vlada, ili se tumači ko je isp'o car, a ko je puk'o.

Lider socijalista Ivica Dačić, koji je u izbornoj noći rekao da se ne zna ko će biti predsednik, ali da se zna ko će biti premijer, izjavio je u nedelju 27. maja, na postizbornoj sednici

Glavnog odbora SPS-a, da je istinski pobednik koalicija SPS-PUPS-JS (567.689 glasova, 44 poslanika), ali da su Srpska napredna stranka (940.659 glasova, 73 poslanika) i Demokratska stranka (863.294 glasova, 67 poslanika) izgubile izbore, ali da su ipak dobile, jedna predsednika Srbije i druga, najverovatnije, premijera.

Svako će, naravno, tvrditi da su birači

presudili ono ili ovo, a finalni rezultat ipak određuju postizborne kombinacije.

Voleli to ili ne, izborna matematika se neretko povezuje s teorijom igara, u savremenoj politikologiji, koja uočava zanimljive, zamršene i za laike iznenađujuće zakonitosti u sklapanju koalicije, koje čitalac može detaljnije videti u uokvirenim tekstovima, čiji je izvor studija

politike 2012.

DOGOVOR KUĆU GRADI: J. Krkobabić, B. Tadić i I. Dačić Foto: Tanjug

Slaviše Orlovića “Teorija koalicija i formiranje vlade”, a neke i prepoznati u kombinacijama, na kojima se svi, kao izražavaju. A kako da se ne kombinuje, kad su birači poslali u parlament 43 partije?

BELI DIM: Nakon očitog potresa zbog toga što je Tadićev predsednički izborni rezultat (1.476.868 glasova) ispod njihovih očekivanja,

demokrate su ipak održale inicijativu: članovi Predsedništva DS-a sastajali su se u tri navrata zaredom: u ponedeljak 21. i petak 25. maja, kad je odlučeno da DS nastavi pregovore sa SPS-om, i u nedelju 27. maja, kada su odlučivali o premijeru.

Boris Tadić je posle sedam dana smrknutog nećkanja prihvatio kandidaturu za premijera i

navukao na lice službeni osmeh.

Pitanje je da li je Tadić imao prostor da se drži onog “Vidimo se u nekom drugom filmu” iz izborne noći.

Kad se zna da ne postoji stranka u kojoj nema borbe za moć postavlja se logično pitanje: koliko bi mogao da se održi predsednik stranke koji je posle izbornog neuspeha sišao s vlasti? Moglo bi se pretpostaviti da bi oni koji steknu moć u državnom aparatu slabo slušali šta on bez realne moći priča.

Tadić tu neminovnost prikazuje kao ličnu žrtvu: “Nešto ne vidim da se svi guraju oko mesta predsednika vlade u ovom trenutku, a pre samo nekoliko nedelja to je bilo atraktivno mesto. Šta da vam kažem, menja se politička situacija u Srbiji, verovatno je to sada jedno užareno mesto, ali bože moj, bilo je takvo i mesto predsednika Republike prethodnih osam godina pa smo uspeali da odbranimo interese države.” Ta opaska je možda i refleks postizbornih sporova u DS-u i s njima skopčane “kadrovske kombinacije”. Jedna je govorila o tome da Dragan Dilas s gradonačelničkog mesta u Beogradu, koje je “overio na izborima”, pređe u Nemanjinu 11 u vruću stolicu, s hipotekom nekoga ko je radio za sebe, ali ne i za svoju političku porodicu. Druga spekulacija je bila neobičnija, da Dilasa pomere na mesto potpredsednika vlade kao nekoga ko zna posao.

Bilo je očito da se demokrate spore oko odgovornosti za neuspeh, ali preko toga je sad navučen crveni tepih Nemanjine 11: “Doći će vreme i za analizu rezultata izbora, kao i za analizu odgovornosti...”, izjavljuje Tadić. Teško da će ta analiza dati neki rezultat.

Demokratska stranka je inače prolazila kroz tako mnogo turbulencija, da je ostala izreka da nema izbora bez rasepa u Demokratskoj stranci i teško je poverovati da će raspiriti unutrašnje sporove u trenutku kada malo ponižena ponovo uzima vlast, a i koga da “obese”...

Podnevši ostavku na položaj predsednika Srbije, eufemistički nazvanu skraćenje mandata, Tadić je od gotovog pravio veresiju, verovatno sad ni on sam ne zna zašto. U duelu s ▶

Šta je važno kod formiranja koalicija i koalicionihi vlada?

1. Važna je veličina partije, odnosno broj osvojenih mandata, što belgijski politolog Li-ven de Vinter (Lieven De Winter) naziva "gvozdenim zakonom proporcionalnosti".
2. Važno je da ima što manje članova koalicije – samo onoliko koliko je nužno do "najjeftinije poredničke koalicije" ili "minimalne poredničke koalicije", kako je naziva Vilijam Harison Riker (William Harrison Riker), američki politolog koji je primenio teoriju igara u analizi izbora.
3. Vodi se računa o maksimalizovanju koristi (vlasti) i političkim položajima kako uočava-ju Entoni Dauns (Anthony Downs), politolog s vašingtonskog univerziteta Brookings, i pomenuti Riker.
4. Ne sme da se zanemari programska orijentacija, ("ideološka distanca", kako je naziva holandski sociolog Abram de Svan (Abram de Swaan)).
5. Kod koalicija programski bliskih partija postoji opasnost pomalo apsurdne situacije da se jave konkurentski procesi u odnosu na birače i da nastanu problemi jer one mogu da "međusobno ugrožavaju političke identitete".
6. Iz navedenih razloga neretko se najstabilniji savezi stvaraju između oponenta, jer oni međusobno ne konkurišu kod istog biračkog tela.
7. Stepent simpatija i antipatija među partijama i liderima, kao i njihova međusobna isku-stva iz prošlosti, mogu imati uticaja na formiranje koalicija.
8. Međunarodno okruženje ne podržava koalicione aranžmane koji su potencijalna pret-nja demokratiji ili vode ekstremizmu (ekstremna desnica u Austriji, Italiji, Francuskoj).
9. Vodi se računa o stavovima stranke i njenih organa, o opredeljenjima i očekivanjima članova i simpatizera (birača), a naročito najaktivnijeg dela i njihove (ne)sklonosti, kao i granicama potencijalnih kompromisa.
10. U početku se obično iznose tvrdi (ekstremniji) zahtevi da bi se kasnije približili stavovi.
11. Osim veličine partije, vodi se računa o njenom koalicionom potencijalu, odnosno, ko-liko je ona u stanju da sa više (drugih) partija uspostavi koaliciju.
12. Najvažnije i najatraktivnije je mesto premijera, kako zbog uticaja na rad vlade tako i zbog prestiža i simbolike.
13. Portfelji (ministarstva) dele se kvantitativno i kvalitativno.
14. Resori se dele programski i prema socijalnim grupama u kojima partije imaju najviše uporišta.
15. Raspodela se vrši sledećim redosledom: premijer, potpredsednici vlade i mini-stri, a zatim državni sekretari, pomoćnici ministara i upravni odbori javnih preduzeća i ustanova.

Izvor: Slaviša Orlović: Teorija koalicija i formiranje vlade, Godišnjak FPN 2010.

Trajanje pregovora

Pregovori o koalicijama i formiranju vlade su kompleksni i neizvesni. U pogledu vremena postizanja sporazuma razlikuju se sledeće situacije:

1. Manje od 10 dana (Francuska, Norveška, Švedska i Danska);
2. Između 10 i 20 dana (Irska);
3. Komplikovanije zemlje, gde pregovori mogu trajati i više od mesec dana (Italija, Bel-gija, Austrija i Holandija). Tome bi se mogli dodati i primeri Belgije, u kojoj je formiranje vlade 2011. usledilo nakon 592 dana krize, i BiH, u kojoj je za formiranje vlade bilo po-trebno 14 meseci, od oktobra 2010. do decembra 2011.

Dužina trajanja pregovora o koalicionoj vladi u neposrednoj je vezi sa dužinom trajanja koalicija. Što se teže i duže dolazi do sporazuma, duže je trajanje vlade.

SPORAZUMOM DO VLASTI: Vlada Z. Đinđića, prva i druga vlada V. Koštunice, vlada M. Cvetkovića

Foto: Ivan Milutinović

Foto: A. Anđić

Broj partnera u vladi

Prosečan broj koalicionihi partnera u vladi u većini zemalja je oko dva. Jači devijan-tni slučaj je Belgija sa 4,3 u periodu izme-đu 1970. i 1994, Italija sa 4 između 1980. i 1994, i Holandija sa 4,3 tokom 1970-ih.

Prevelike koalicije

Formiranje koalicije veće od “koalicije minimalne pobeđe” proizlazi iz potencijalne nepouzdanosti pojedinih partnera. Otuda je bolje obezbediti sigurnu većinu od slučaja povlačenja (ili izdaje) nekog od koalicionih partnera. Osim toga, svaka stranka nastoji da oformi kabinet u skladu sa politikom koju vodi kako bi je lakše sprovela. To može povećati opseg koalicije.

U takozvanim vanrednim okolnostima, kada postoje neke spoljašnje ili unutrašnje pretnje, uočljive su tendencije ka formiranju prevelikih kabineta na što široj osnovi, kao što je bio Čerčilov ratni kabinet...

Preveliki kabineti se formiraju, kada se, na primer, zahteva pravilo dvotrećinske većine, za neke odluke: ustavni amandmani (Belgija), budžet (Finska), zbog većeg legitimiteta i zbog nesigurnosti pojedinih partnera i smanjenja rizika.

Velika koalicija od dve velike partije bila je karakteristična za Luksemburg i Austriju, i kasnije nešto manje za Belgiju i Holandiju, a 1966–1969. (CDU/CSU i SDP) i 2005–2009. u Nemačkoj. Kod velikih koalicija beleži se duže trajanje vlade.

Prevelike koalicije su karakteristične i za period krize i konsolidacije novih demokracija. Sa izuzetkom Španije, Grčka i Portugalija su često imale prevelike koalicije. U Istočnoj Evropi su bile karakteristične mnogobrojne i heterogene koalicije, takozvane forum-partije, koje su se relativno brzo i raspadale (u Poljskoj Solidarnost, u Češkoj Građanski forum, u Sloveniji Demos, u Srbiji DOS).

Izvor: Slaviša Orlović: Teorija koalicija i formiranje vlade, Godišnjak FPN 2010.

Formula “3–2–1” za sastavljanje vlade

Kada je reč o redosledu podele resora, prvi na rang-listi po važnosti je premijer, zatim potpredsednik(ci) vlade, ministar finansija, spoljnih poslova, unutrašnjih poslova... zatim idu državni sekretari, odnosno zamenici ministra.

Najvećoj partiji u konsultacijama pripada mesto premijera. Ovo se desilo u 80 odsto slučajeva (u 15 proučavanih zemalja, ili 214 od 268). Prilikom ulaska u vladajuću koaliciju i sastavljanja vlade, vodi se računa o korespondiranju između preferenci partijskih porodica i preraspodele ministarstava. U pregovorima se vrše detaljna specifikacija i raspodela ministarskih mesta prema osvojenim mandatima. Ministarska mesta se posmatraju kvalitativno i kvantitativno. Važno je pitanje distribucije moći među partnerima, odnosno određivanje ko i kako kreira politiku a ko je sprovodi.

U Belgiji se od 1980. godine primenjuje neformalno pravilo poznato kao “3–2–1”, prema kojem 3 poena vredi pozicija premijera, 2 poena mesto ministra i 1 poen mesto zamenika ministra (državnog sekretara ili mlađeg ministra). Glavna stvar o kojoj vodi računa svaki akter jeste maksimalizovanje moći i prestiža. Nekada se svrstavanjem prema programskim prioritetima procenjuje kojoj partiji bi bili najprikladniji određeni resori.

Tomislavom Nikolićem (1.544.259 glasova) izgubio je treći predsednički mandat, na koji je polagao pravo na osnovu ustavne ekvilibristike, po kojoj se mandat u prethodnoj državi ne računa, i dogovora u vreme kohabitacije, koje se sada odriče. Aktivisti Demokratske stranke su se ponašali kao naši fudbalski intelektualci u dosetki pokojnog Bogdana Tirnanića o tome zašto od Nemaca gubimo sa 4:2 i kad povedemo sa 2:0. “Glupi Nemci, igraju do kraja... Naši intelektualci čim daju gol, zaključuje da je gotovo!”

Sad stanje slikaju dve stare parole: “Svi smo mi pomalo socijalisti...!” i “Idemo dalje!”

Profesor Dragoljub Mićunović je u TV intervjuu za B92 objašnjavao da Demokratska stranka ne treba da stane pred svojim važnim političkim ciljem – odobravanje početka pregovora o priključenju EU.

Da demokrate neće pribеći institutskom rešenju poput onog s Cvetkovićem govorila je Tadićeva ranija izjava da uopšte ne veruje u ekspertsku, već u političko-stručnu vladu.

Kakvo bi uporište ona mogla imati?

TRI SOLUCIJE: Dosadašnja vladajuća koalicija imala je podršku 127 poslanika, a DS je sa 13 ministara dominirao kada je Mirko Cvetković 2008. dobio većinu za vladu, koju je u

javnosti predstavljao i unutra mirio tadašnji predsednik Srbije Tadić.

Sada partije te grupacije opet mogu da sakupe 127 poslanika i da sastave vladu: DS (67 poslanika), SPS-PUPS-JS (44), URS (16), a verovatno mogu računati i na manjine (9). Savez vođanskih Mađara poručuje da ga ne interesuje ministarski resori, nego program. Sulejman Ugljanin poručuje da je spreman da pomogne.

Druga kombinacija (DS 67, SPS-PUPS-JS 44, LDP 19) obezbedila bi podršku 130 poslanika i mogla bi verovatno takođe da računa i na manjine.

Pominje se i vlada široke koalicije DS, SPS-PUPS-JS, LDP, URS, koja bi imala podršku 146 poslanika, a u zbiru s manjinama (9) ukupno možda 153.

Ta najšira koalicija je rezultat sumnje u pouzdanost partnera. Tadić želi da zna da pri prvoj teškoći neće biti onih koji će se ponašati kao da nisu članovi te vlade...

O DOMINACIJI: Ono što koalicione pregovore čini komplikovanijim jeste fakat da je Demokratskoj stranci sada teže da ostvari dominaciju u vladi. To su demonstrirali SPS, LDP i URS onom zajedničkom porukom koja je glasila da demokrate brzo istaknu kandidata za premijera, ili da njima prepuste palicu. Poruka je u Krunskoj verovatno pročitana: u takvom zbiru Tadićev DS (67) bio bi u nepovoljnijoj poziciji nego Koštuničin DSS u DOS-u 2000.

Demokratska stranka u takvoj parlamentarnoj konstelaciji pretenduje da opet ima poziciju takozvanog “srednjeg zakonodavca” da bude takozvana “core” partija, pivotalni ili dominantni igrač, koji ne može biti poražen od većine sa njene leve ili desne strane.

“Ako u koaliciji postoji pivotalna partija, program će biti najbliži njenoj pivotalnoj preferirajućoj politici”, piše Slaviša Orlović u pomenutoj studiji “Teorija koalicija i formiranje vlade”. U periodu od 1945. do 1999. godine oko 80 zapadnoevropskih vlada uključivalo je partije tzv. “srednjeg zakonodavca”.

Demokrate svoju unekoliko oslabljenu poziciju pokušavaju da poprave prvo pravljenoj čvršćeg jezgra sa socijalistima, koji su u proteklom periodu ostavljali utisak da sklopljene ugovore poštuju. Pre nego što je DS objavio odluku o kandidatu za premijera, Tadić je “Novostima” rekao da će se sa liderom socijalista Ivicom Dačićem dogovoriti o tome s kim će još voditi razgovore o vladi.

Na primedbu da je Dačić već poslao signale da su za njega neprihvatljivi partneri koji imaju ▶

**SVAĐA ZBOG SLIKANJA SA
PREDSEDNIKOM: T. Nikolić**

drugačije viđenje rešavanja kosovskog pitanja, kao što je lider LDP-a Čedomir Jovanović, Tadić je rekao: “Suština politike je u mirenju razlika. Jasna proevropska politika kojom ćemo braniti i svoje legitimne nacionalne interese i naš narod na Kosovu, jedina je koja može da funkcioniše. Nadam se da ćemo pronaći partnere za takvu politiku u LDP-u, URS-u, među strankama manjina.”

Na pitanje da li to znači da u novoj vladi ima mesta za Mladana Dinkića, koji je izbačen iz Cvetkovićeve vlade, a čiji je G17 najmanje četvrtinu mandata bio i u vladi i u opoziciji, i čiji URS već uveliko ulazi u koalicije sa SNS-om na lokalnom nivou, Tadić je dao klišeizirani odgovor, kakav je davao i prethodnih dana: “O svim kadrovskim rešenjima razgovaraćemo tek posle dogovora o principima rada vlade...” Dinkić, koji izgleda malo udaljeniji, mudro ćuti, a članica Predsedništva URS-a Suzana Grubješić je takođe u stilu “prvo program pa kadrovska rešenja” izjavila Tanjugu: “Nismo napravili Regione i ušli u parlament da bismo bili deo vlade sa novim licima, ali starom politikom, vlade koja ne razgovara o privredi i sa građanima, a probleme gura pod tepih...” U Tanjugovoj interpretaciji stoji i da je rekla da URS neće da bude privezak buduće vladajuće većine, niti vlade koja će funkcionisati na principima dosadašnje.

Kalkulaciju komplikuje i to što ni Dinkić ni Jovanović ne dolaze sami, nego s grozdom koalicionih savetnika.

Tadić daje znake da je spreman da prevaziđe razlike sa Čedom Jovanovićem, a možda i sa Mladanom Dinkićem. Čeda Jovanović, koji

se očito sprema da uđe u vladu, odbacuje napade sa svih strana – “od starih optužbi za ‘nacionalnu izdaju’ do istovremenih optužbi za navodnu izdaju – koji su dolazili od ‘kvazimoralne žandarmerije’ koja želi da monopolizuje stav građanske Srbije”.

Tadić, koji kao psiholog i bivši sportista sigurno više zna o “tim bildingu” nego o nacionalnoj ekonomiji, uprkos kratkom stažu u predizornoj ulozi Fijatovog probnog vozača, verovatno će pred koalicionim partnerima reprizirati ono što je govorio kada je 2004, pobedom na partijskim izborima još na njega besnog Zorana Živkovića, preuzimao Demokratsku stranku: “Kad nas sve ovako vidim zajedno, pitam se zašto smo se rastajali...”

Piši, ujka Vaso: Pera Kalenić da se vrati u službu sa satisfakcijom.

SINEGRIJA KOHABITACIJE: Izgleda da formiranje te vlade neće zaustavljati Andrićev venac. Tomislav Nikolić je, pripremajući se za zakletvu u četvrtak 31. maja, apelovao da se stranke što pre dogovore o formiranju vlade,

poručivši da će dati mandat onome ko ga uveri da ima većinu, a ako je ne bude, kaže da će ponuditi mandat najjačoj partiji.

Novi lider naprednjaka Aleksandar Vučić zauzima opozicioni stav – govori da vlada koalicije predvođene DS-om ne bi bila nelegitimna, a da će SNS biti veoma snažna opozicija ukoliko demokrate i socijalisti obezbede podršku najmanje 126 poslanika.

Što se tiče vrućeg krompira koji će Nikoliću tutnuti u ruke čim ode u Brisel, kosovska politika će se kretati negde između predsednika i premijera uz uzajamno kurtoazno: “Samo posle vas!”

Nikolić je u kampanji govorio da to pitanje ne treba da bude prepušteno pregovaračkim timovima činovnika. Tadić je na to odgovorio postizbornom izjavom: “Ja u potpunosti uvažavam taj stav. Moj predlog nije dobio većinu na izborima i očekujem da predsednik Republike iznese svoj plan i preuzme svoj deo odgovornosti za vođenje politike prema Kosovu i Metohiji.” Onda je izabrani predsednik Srbije Tomislav Nikolić rekao tokom kurtoaznog susreta s dosadašnjim predsednikom Srbije Borisom Tadićem u ponedeljak 28. maja da treba da se intenziviraju svi razgovori kako bi se obezbedio konsenzus o Kosovu i Metohiji, jer to, kako je rekao, nije pitanje samo za predsednika države ili za predsednika vlade, “već za sve građane koji u nas imaju poverenja”. Tadić je pomenuo reč sinergija...

ŠTEDNJA ILI RAZVOJ: U finišu ovog izbornog ciklusa, toliko marketinški začinjenoj da mu se nije znala tema, početak diskusija o novom kabinetu je u prvi plan istakao dilemu koju su aktuelizovali francuski predsednički izbori – štednja ili razvoj.

Demokratska stranka se u kampanji retorički pomerila ka nekom neokejnzijanskom

Šta obično sadrže koalicioni sporazumi

Koalicioni sporazumi obuhvataju tri generalna pitanja:

1. Politiku (program);
2. Raspodelu resora (ministarstava i skupštinskih odbora);
3. Proceduru. Iako postoji koordinacija vladinih resora, pretpostavljaju se “svojinska prava” nad sopstvenom jurisdikcijom.

Najkraći koalicioni sporazumi sadrže do 200 reči (Finska), a najduži do 43.000 reči (Belgija). Prosek je 3000 reči (Francuska, Finska i Švedska).

U pogledu sadržaja koalicionih sporazuma, Norveška, Švedska, Francuska, Belgija, Holandija i Nemačka, 90 odsto prostora posvećuju programu. U Italiji 32 odsto, u Austriji 48 odsto. Ostali deo su uglavnom pitanja procedure.

► zoom

piše: Dragoljub Žarković

socijaldemokratskom konceptu. U okviru zagrevanja za koalicione razgovore, socijalista Ivica Dačić je demokrate gurao dalje u tom pravcu, rekavši nekoliko oštih reči protiv neoliberala: "Nas najviše zanimaju socijalna politika i vođenje ekonomije, koja bi trebalo da umesto štednje i jačanja fiskalne odgovornosti ide u pravcu ulaganja u privredni rast..." Dačić je najavljivao da bi to trebalo da bude glavna tema na početku razgovora s demokratama, u ponedeljak 28. maja po podne, uz podsećanje da se za takvu vrstu ekonomske politike zalažu i francuski i američki predsednik.

Naglasio je da su DS i SPS stranke socijaldemokratske orijentacije i da treba pronaći način kako da se Srbija snađe u Evropi, gde je politika neoliberalizma napuštena, a da jedino u Srbiji ekonomsko-socijalna politika, koju promovišu predsednici SAD i Francuske, nema podršku ekonomskih stručnjaka. "Guverner kaže da moramo da nastavimo da štedimo. Mi očito imamo u monetarnoj politici ljude koji pripadaju neoliberalnom konceptu koji je doživeo kolaps i u Evropi, i u meni će imati žestokog protivnika", rekao je Dačić.

U žargonu se to prevodi sa "Dačić hoće Dinkićevo ministarstva...".

Vlada će se sigurno naći u procepu između socijalno orijentisanog cilja, iscrpljenih resursa i pritiska onih koji, kao predstavnik Udruženja banaka, govore da u Srbiju što pre treba da se vrati MMF, ne zbog novca koji bi pozajmio, nego zbog biča kojim će domaće aktere naterati da se uozbilje.

Što se tiče programa vlade, po Tadićevoj izjavi, "najvažniji zadatak vlade mora biti borba protiv nezaposlenosti i siromaštva, i rat protiv korupcije i kriminala. Po prvim deklarativnim najavama demokrata, cilj vlade je da do kraja mandata obezbedi bolji životni standard građana i reformiše državne institucije u skladu sa evropskim standardima. To je, reklo bi se, više najava kriznog nego razvojnog programa.

Ako su i imali neki razvoj u primisli, opečeni na vatri biračkog nezadovoljstva, razočarani u svoj marketinški potemkinovski efekat, kinje ni zbog obećanja prošle vlade koje je izbrisala kriza, čuvali su se da ne upotrebe reči kao "razvoj" i "rast", koje su bile ključne u kampanji francuskog socijalističkog predsednika Fransa Olanda. Socijalni cilj, koji je na putu da ga buduća vlada definiše kao svoj, biće popunjen amandmanom: "Hoćemo mi, ali ne da MMF!"

Milan Milošević

Zbrka u glavama

KOALICIJA, ONA POČETNA grudva, uvaljana od DS-a i SPS-a, odnosno grupa stranaka oko njih, pravi se, kako vidimo, na minimalnom konsenzusu – pominju se evropske integracije, očuvanje Kosova i beše tu još ponešto, ali pravi test vladalačke sposobnosti polagaće se na mnogo banalnijim stvarima od te dve mitske tačke srpske političke retorike, od kojih se nijedna neće primaći raspletu pa sve da nova vlada, ako ikad bude sastavljena, ostane pun mandat u beogradskoj Nemanjinoj ulici.

O stanju u kome se zemlja nalazi više govore tihi režimi rada obe peći u smederevskoj železari nego galamdžije na političkoj areni. Ovde je i shvatanje dubine svetske ekonomske i društvene krize sporo sazrevalo.

Ključno je pitanje da li nova vlada može da napravi novi konsenzus neopterećen socijalnom demagogijom kao što je, na primer, očuvanje radnih mesta i obećanja o socijalnom staranju koja će teško biti ostvarena, i da prizna da kad je, recimo, o budžetu reč, neće biti problem da potrošimo ono što je na rashodnoj strani, već da namaknemo prihode.

Neko mora da kaže da će nam zarade biti sve manje, a troškovi sve veći, da je projekcija rasta društvenog proizvoda bila jedna nerealna računica. Da Srbija mimo sveta koji pokušava da se vadi iz krize ima restriktivnu monetarnu politiku i visoke kamate, odnosno u bankama je višak para, ali nema proizvodnje u koju bi se moglo uložiti, odnosno robe koja bi se mogla prodati... Firme će propadati, jer ih čeka servisiranje skupih zaimova, a pitanje je i odakle će država plaćati svoje obaveze prema stranim poveriocima.

Svetska kriza izbacila je u orbitu i dve gotovo zaboravljene reči – pohlepa i moral. Političke elite prilagođavaju se novom stanju duha i menjaju obrasce ponašanja. Menadžeri globalnih kompanija pristaju da rade za jedan dolar, a da naplate tek eventualni uspeh. Naši rade obrnuto.

Pitanje nadzora i regulacije postaje svetsko pitanje broj jedan. Ovde su od države ovlašćeni nadzornici izloženi podsmehu i nipodaštavanju, regulatorni mehanizmi su klijentelistički i namerno nejasni. Pravila igre se menjaju tokom igre. Mediji su površni i podložni uticaju političkih i ekonomskih interesnih grupa... Javnost je rezignirana i sklona stereotipu da je politika jedan lopovski posao, a da privređivanje nije ekonomska nego burazerska delatnost.

Ako se ovi što pretenduju da vladaju ne prilagode minimalnim zahtevima novog doba – istini, skromnosti i moralu, onda niko neće žaliti ako negde s proleća odu sa vlasti.

P.S.

Čitam da me kolege citiraju i zbog blagovremeno i javno izražene neverice da će Boris Tadić glatko da pobedi u drugom krugu predsedničkih izbora. Isto osećanje imam i prema mogućnosti da će biti predsednik vlade, a posebno uspešne vlade.

Šta će biti sa tajnim službama

Tomislav Nikolić naslediće od Borisa Tadića i predsedavanje tim čudnim telom, Savetom za nacionalnu bezbednost, na brzinu sklepanim juna 2007. Taj Savet jedno je od onih mesta na kojima se preklapaju poslovi Vlade i Predsednika. Druga mesta su Vojska i spoljna politika, ali ovaj slučaj je više seksi, zbog nezdrave očaranosti naše političke klase tajnim službama

SAVET ZA NACIONALNU bezbednost na brzinu je 5. juna 2007. okupio Boris Tadić na *ad hoc* "konstitutivni sastanak", s neba pa u rebra; zakon o Savetu donet je u Skupštini tek kasnije. Iz nekog razloga trebalo je sastaviti neko telo koje bi objedinilo kontrolu i davanje zadataka tajnim službama, što je već samo po sebi namera koja izaziva izvesne opravdane rezerve. (O tome je "Vreme" pisalo početkom juna 2007.) Neko je to odmah nazvao "Savet za kopa i rogove (u vreći)", zbog tadašnjeg koha-

Republike, ali svakodnevne poslove i sastanke vodi sekretar Saveta, formacijski šef Kabineta Predsednika, dakle Miki Rakić, ukratko. Savet zapošljava aparat od petnaestak analitičara koji na osnovu izveštaja Službi i Agencija proizvode "strogo poverljivo – državna tajna" papiriće i dostavljaju ih članovima Saveta. Šta su do sada proizveli, nama je uskraćeno da znamo, kao i koliko novaca poreskih obveznika je na to potrošeno.

Sastav Saveta formacijskim je načinom pro-

bez aktivnog glasa i učešća Ministarstva spoljnih poslova nemoguće. U sadašnjem obliku i sastavu, čini se nekako da se više bavilo intrigama, olajavanjima, spletkama i samohvalisanjem, živeći od pameti vrednih operativaca na terenu koji ostaju, naravno, anonimni.

BORISOV MIKI I TOMIN MIROSLAV: Sada su dobili novog Predsednika Republike i – samim tim – Saveta za nacionalnu bezbednost, i veoma su iznenađeni, mada su na vreme bili upozoreni na takvu mogućnost. Toma Nikolić

Foto: Blic

► **Toma Nikolić će, naravno, dovesti svog Mikija da vodi Savet umesto Borisovog Mikija (Milorad Rakić - levo). Tomin Miki, kako čujemo, najverovatnije će biti osoba bliska porodici, to jest šurak, brat gđe. Dragice Nikolić: Miroslav Latinović(desno), šef Tominog kabineta u stranci i njegovo nadasve poverljivo lice**

Foto: REUTERS

bitacionog stanja koje će se razrešiti tek izborima 2008. Taj prvi Savet okupio je premijera, ministre unutrašnjih poslova, odbrane i pravde, ali iz nekog razloga ne i ministra spoljnih poslova (tada Vuka Jeremića); direktore četiri Službe (BIA, VOA, VBA i SID – koji je lakomisljeno ukinut u međuvremenu); direktora policije i još neke, ali po pozivu. Formalno i nominalno, Savetom predsedava Predsednik

menjen posle izbora u leto 2008, pa smo ostali bez Koštunice, Jočića, Bulatovića, Stojkovića i još nekih, od čega je mnogima laknulo barem malo. Ministra spoljnih poslova su opet zaboravili, a SID je ukinut, ali to očito nikome nije smetalo, mada je trebalo. Naime, takvo telo – u principu i po definiciji – formuliše bezbednosnu politiku svoje države, a na osnovu percepcije i analize mogućih pretnji, što je

će, naravno, dovesti svog Mikija da vodi Savet umesto Borisovog Mikija. Tomin Miki, kako čujemo, najverovatnije će biti osoba bliska porodici, to jest šurak, brat gđe. Dragice Nikolić: Miroslav Latinović, šef Tominog kabineta u stranci i njegovo nadasve poverljivo lice, što je sasvim u redu. Primopredaja dužnosti sekretara Saveta od g. Rakića g. Latinoviću biće sigurno veoma zanimljiva, ali mi o tome nikada

ništa nećemo saznati. Na osnovu više od dve decenije poznavanja Srpske radikalne stranke i skoro četiri godine posmatranja Srpske napredne stranke, izvesno je da Predsednik i svi njegovi ljudi i dalje imaju nezdrav interes za udbaška posla; osim toga, trijumfalizam će ih neizbežno podstaći da stave nogu i u ta vrata, pošto će Vladu sastavljati bez njih. To je Voja Koštunica već bio uradio posle Petog oktobra, zadržavajući Radomira Markovića na čelu DB-a, na našu nesreću.

Pitanje sada glasi: kako će se novi Predsednik i buduća Vlada dogovoriti oko korišćenja informacija koje kroz Savet za nacionalnu bezbednost prolaze? Ima li mogućnosti za zloupotrebu? Do sada, naime, niko nije mario za taj Savet; sada opet imamo kohabitaciju – ali obrnuto: Vlada Tadićeva, Nikolić Predsednik. Može se sa izvesnošću pretpostaviti da se sada neki kaju što su taj Savet uopšte pravili, ali – gde smo, tu smo...

IMA TU NEČEG: Vreme je, nažalost, da se neke stvari reorganizuju i poboljšaju, da se ne bismo više bavili ovakvim brigama. Kao prvo, kažu da će buduća Skupština umesto jednog parlamentarnog odbora za odbranu i bezbednost (17 članova) imati dva: jedan za bezbednost, drugi za odbranu. To se čini kao pametna promena, jer je dosadašnji zajednički odbor bio glomazan i nepouzdan. To još ne znači da će Službe, Agencije i ostali pasti pod pažljiviju i efikasniju parlamentarnu i pravosudnu kontrolu, sve dok u tom Savetu – kad su već zapeli da ga imaju, a bolje bi bilo da nisu – ne budu sedeli ljudi iz Vrhovnog suda, odbora za bezbednost budućeg parlamenta i Ministarstva finansija. Ovo poslednje je važno, jer se jedino striktnom kontrolom trošenja novaca poreskih obveznika može obezbediti demokratski nadzor nad tajnim službama, kao što znamo iz primera raznih starih i lukavih demokratija. Ovaj Savet bio bi idealno mesto za takve provere i nadzor – kad ga već imamo. Pored toga, trebalo bi obavezno uključiti i ministra inostranih poslova – ili lice koje on ovlasti – iz gorenavedenih razloga. Bilo bi pametno izdvojiti spoljni obaveštajni rad iz sadašnjeg konglomerata BIA i osnovati iznova spoljnu obaveštajnu službu Ministarstva inostranih poslova, kad je SID već bio lakomisleno ukinut (nikada nismo čuli razloge za to). Naime, u normalnim demokratskim državama unutrašnja i spoljna bezbednost i obaveštajne aktivnosti na oba plana drže se strogo odvojeno; ima zašto tako treba, da sada ne ulazimo; čak su i Rusi

bivši KGB razdvojili na FSB (unutrašnja bezbednost) i SVR (obaveštajni rad van zemlje). U nekom – nadamo se – budućem obliku, Savet bi imao u svom formacijskom sastavu i finansijsku kontrolu, spoljnu politiku, ali i Parlament i pravosuđe.

Skupštinska kontrola neophodna je i iznutra, u Savetu, a ne samo u budućem Odboru za bezbednost (ako tako ispadne), gde svi sede i slušaju, a niko nema bitnih primedbi i pitanja, jer ne zna šta se zapravo radi. Formacijsko prisustvo Vrhovnog suda (Kasacionog, to jest) potrebno je da posle ne bi bilo primedbi na zakonitost rada tajnih službi, a ako ih bude – da bi se znalo ko je trebalo da ih spreči ili da kazni prekršioce. Možda u sastav Saveta za nacionalnu bezbednost imenuju i nekog vladiku (Irineja bačkog Bulovića, recimo), ali to je samo šala, mada se ovde nikad ne zna...

Gde je tu sada Toma Nikolić, prezidencijalni odabranik i budući Nosilac Narodnog Suvereniteta? Ima u toj kohabitaciji i nečeg dobrog, kako se čini: paziće jedni na druge više i opreznije. Sve i da mu padne na pamet da nešto smulja i ugrozi javni interes – što se ne može isključiti, s obzirom na radikalisku prošlost, znamo čoveka – Toma Nikolić najverovatnije će odoleti iskušenju: ionako ga gledaju pod mikroskopom i prate mu svaku izjavu, a kamoli budući korak. On pred sobom ima pet godina u kojima može – ako se potruži – svoju stranku da ojača, obnovi i dopuni boljim ljudima. Skandali mu ne trebaju, mada ima kratak fitilj i hoće da progovori na lakat, kao što vidimo. Reči su jedno, to se dade nekako ispeglati, makar bilo i bolno i ponižavajuće; postupci su drugo. Racionalno gledano, ako to bilo šta znači ovde – ne bi trebalo očekivati da Toma Nikolić pokuša bilo šta izvan svojih ovlašćenja preko Saveta za nacionalnu bezbednost ili preko Vojske čiji je, formacijski gledano, vrhovni komandant. U Savetu ima sve članove iz koalicione vladajuće većine koji će paziti na njega (ako ta većina ne bude njegova, naravno); u Vojsci ima između sebe i oficirskog kora Ministarstvo odbrane kao filter; vojne službe (VOA i VBA) sada su opet organi Ministarstva, a ne više Generalštaba, kao za vreme Miloševića.

Kako stvari stoje, teško da bi novi Predsednik Republike mogao – sve i da poželi, daleko bilo! – da ugrozi javni interes zloupotrebom tajnih službi.

Ako ne ispadne drugačije...

Miloš Vasić

Naša podrška Vašem izvozu

Izвозno orijentisanim preduzećima nudimo inovativna rešenja poput:

- finansiranja nastalih i budućih ino potraživanja u iznosu do 100% vrednosti sa rokom do 24 meseca,
- finansiranje investicija do 90% vrednosti putem kredita ili lizinga za opremu i objekte sa rokom do 10 godina, uz grejs period do 12 meseci,
- zaštite od rizika oscilacije EURIBOR-a, USD Libora za investicione kredite,
- zaštite od rizika promene deviznog kursa, tako što se izvozniku nudi mogućnost da unapred dogovori kurs po kojem će se devizni priliv konvertovati u dinare,
- za transakcije unutar Eurobank EFG Grupe: „valuta isti dan“ i niže naknade za plaćanja

Kao banka koja snažno podržava srpsku privredu, **Eurobank EFG** je u svoju ponudu uvrstila niz proizvoda i usluga specijalno namenjenih izvoznicima, koje može efikasno da podrži i kroz prisustvo svoje matične Grupe u regionu Istočne i Jugoistočne Evrope (Grčka, Bugarska, Rumunija, Poljska, Ukrajina i Kipar).

Privredno bankarstvo Eurobank EFG

Služba za velike kompanije:

Beograd – Vuka Karadžića 10;

Regionalni privredni centri:

Beograd – Vuka Karadžića 10,

Novi Sad – Bulevar Oslobođenja 95,

Kragujevac – Kralja Petra I 65,

Niš – Nade Tomić 25,

Subotica – Korzo 5,

Novi Pazar – 28. novembra 54,

Čačak – Krekov Prolaz bb,

Šabac – Karadordjeva 9

www.eurobankefg.rs/Privreda

Eurobank EFG

Odgovorno uz Vas

Sigurna kuća za predsednika

Da li će Tomislav Nikolić živeti u Lackovićevoj 10, ili će poput premijera Mirka Cvetkovića, iako ima pravo na rezidenciju u Užičkoj 38, odlučiti da nastavi da živi u svom stanu u Zemunu, još uvek nije poznato. Oko Nikolićevog stana do sada su nekoliko puta izbijale afere u javnosti

KADA U ČETVRTAK, 31. maja, Tomislav Nikolić bude položio zakletvu i otpočeo petogodišnji predsednički mandat, to će biti prva postpetooktobarska primopredaja funkcije jednog na direktnim izborima izabranog predsednika drugom. Istog dana biće konstituisan i novi saziv republičkog parlamenta pred kojim će položiti zakletvu, čime će početi da teče njegov petogodišnji mandat. Svečana inauguracija biće održana 11. juna. Očekivanja i strepnje od budućih poteza novog predsednika Srbije centralna su tema u vestima, analizama, dnevnim sobama i za kafanskim stolovima. Za razliku od zemalja sa višedecenijskom demokratskom tradicijom, u još uvek mladoj srpskoj demokratiji, institucije i ambijent u kojima se odvija svakodnevni život predsednika Srbije nisu naročito poznati široj javnosti.

KANCELARIJA: Poznato je da se zgrada Predsedništva Republike Srbije, Novi dvor, nalazi na Andrićevom vencu. Na mestu četvorospratnice nekada se nalazio dvor prestolonaslednika Mihaila Obrenovića, u kom je do rušenja 1911. bilo smešteno Ministarstvo spoljnih poslova. U septembru 1911. dvorac je srušen, a na istom mestu postavljen je kamen temeljac za izgradnju objekta koji je trebalo da služi rezidencijalnim potrebama kralja Petra Prvog Karađorđevića. Projekat je izradio arhitekta Stojan Titelbah. Zbog balkanskih, a potom i Prvog svetskog rata, gradnja je prekinuta, pa je svoj konačni oblik građevina dobila tek 1921. godine. Od tada, ovu zgradu su koristili kralj Aleksandar, Muzej kneza Pavla, a posle Drugog svetskog rata Izvršno veće Srbije, Skupština Srbije, Predsedništvo Srbije i predsednik Republike Srbije sa pratećim službama. U ponedeljak, 28. maja, bivši i sadašnji predsednik Srbije, Boris Tadić i Tomislav Nikolić sastali su se u ovoj zgradi i obavili simboličnu primopredaju vlasti, iako je Tadić pred raspisivanje izbora podneo ostavku, te je funkcija predsednika od tad u rukama predsednice Skupštine Slavice Đukić-Dejanović.

S obzirom na mesto sastanka, reklo bi se da

će Nikolić nastaviti da koristi ovu zgradu kao svoj radni prostor. Da je ishod izbora bio drugačiji, sudeći po predizbornim obećanjima, ne bi tako bilo. Početkom marta, Boris Tadić je najavio mogućnost da se u slučaju pobe na izborima, Predsedništvo preseli u neku drugu, manju zgradu, a da zgrada Predsedništva bude ustupljena Narodnom muzeju: "Ako odlučim da učestvujem na predsedničkim izborima, kad god da se dese, i ako uspem da pobedim, i ako budem imao, između ostalih, i tu šansu, ovaj dom prepustiću Narodnom muzeju", rekao je tada Tadić i dodao da bi voleo da jedan predsednik Republike ustupi svoje mesto umetnosti i iseli se na neko drugo, manje

mesto, koje ne mora da bude u centru grada.

Inicijativa za preseljenje Predsedništva van centra Beograda nije nova. Još 2009. godine, ministar odbrane Dragan Šutanovac izašao je sa predlogom da se ministarstva odbrane i unutrašnjih poslova presele u buduću kompleks blizu Vojno-medicinske akademije, a Vlada i Predsedništvo u bivšu zgradu Saveznog izvršnog veća, današnju Palatu "Srbija". Međutim, predlog nije naišao na odobravanje stručne javnosti, jer bi preseljenje Predsedništva i Vlade zahtevalo nadogradnju još dva sprata na Palati "Srbija", a reč je o spomeniku kulture, čiji izgled ne bi trebalo menjati. Za razliku od stručne, šira javnost, naročito u Beogradu,

pozdravila je predlog o izmeštanju državnih institucija iz centra, jer su u to vreme česti protesti ispred Vlade u Nemanjinoj i Predsedništvu na Andrićevom vencu paralisali saobraćaj u gradu. Nekako u to vreme, dogodio se i upad Dragana Marića, naoružanog sa dve bombe, u zgradu Predsedništva, pa je postavljano i pitanje bezbednosti lokacije na kojoj se nalazi Predsedništvo.

KUĆA-POS'O, POS'O-KUĆA: Sve do dolska Borisa Tadića na mesto predsednika Srbije, zvanična predsednička rezidencija nalazila se u Užičkoj 16. U njoj su nekada stanovali Đemal Bijedić, Radoje Kontić, Momir Bulatović, a jedno vreme i tadašnji premijer Srbije, Zoran Živković. Na inicijativu Borisa Tadića, Uredba o zvaničnoj rezidenciji predsednika izmenjena je, pa se ona sada nalazi u Lackovićevoj ulici 10 na Dedinju. Razlog za promenu predsedničke adrese bio je taj što, kako je tada objašnjeno u kabinetu predsednika, objekat u Užičkoj 16 ima više od 1200 kvadrata i zbog veličine i reprezentativnosti treba da bude korišćen u komercijalne svrhe. "Davanjem u zakup, država bi mogla mesečno da inkasira 28.000 evra.

Istovremeno, kuća takve veličine prevazilazi potrebe stanovanja i obavljanja ostalih aktivnosti predsednika Srbije", glasilo je saopštenje iz Tadićeveg kabineta.

Zbog nerešenih imovinsko-pravnih odnosa sa suvlasnicima vile u Lackovićevoj, useljenje predsednika nije moglo da bude obavljeno odmah nakon izmene Uredbe. Zgradu od 700 kvadrata, koja je postala rezidencija šefa države, izradio je 1940. godine Konstantin Stanković. Posle rata, polovina kuće mu je konfiskovana, dok je druga polovina ostala u vlasništvu njegove supruge. Tu polovinu nasledile su Stankovićeve ćerke, sa kojima je Vlada Srbije potpisala ugovor o zakupu nepokretnosti suvlasničkog dela, po ceni, kako je saopšteno iz kabineta predsednika, gotovo duplo nižoj od tržišne.

Da li će Tomislav Nikolić živeti u Lackovićevoj 10, ili će poput premijera Mirka Cvetkovića, iako ima pravo na rezidenciju u Užičkoj 38, odlučiti da nastavi da živi u svom stanu u Zemunu, još uvek nije poznato. Oko Nikolićevog stana do sada su nekoliko puta izbijale afere u javnosti. Prvi put, u julu 2006. tabloid "Pres" objavio je da Nikolić poseduje dva stana na ekskluzivnoj lokaciji na Novom Beogradu, preko puta Beogradske arene, a da su kao vlasnici upisani njegova supruga Dragica i sin Branislav. Kako je tada pisao "Pres", tržišna vrednost dva stana iznosila je oko 350.000 evra, što je bilo daleko više nego što bi Nikolić mogao da uštedi od svojih prihoda. Tomislav Nikolić je 1998. godine kao potpredsednik Vlade, rešenjem broj 360-1978/98-01 od 22. decembra 1998, dobio stan površine 186,47 metara kvadratnih u Bulevaru Lenjina 10A u Beogradu. Taj stan je Nikolić kasnije otkupio, ali ga je prodao posle 5. oktobra 2000. Tada je objasnio da je morao da proda stan da bi platio porez na ekstraprofit. Kasnije je prijavio da ima stan od 97 kvadrata na Novom Beogradu, ali je u medijima bio prozivan zbog još jednog stana od stotina kvadrata koji se vodi na njegovog sina.

U maju 2007. kada je dotadašnji Bulevar AVNOJ-a na Novom Beogradu preimenovan u Bulevar Zorana Đinđića, Nikolić, koji je živio u toj ulici, izjavio je da će prodati stan i odseliti se "na neku normalnu adresu". Tri godine kasnije, beogradski tabloidi setili su se ovog obećanja, pa su obilazili adresu u Bulevaru Zorana Đinđića, na kojoj je Nikolić imao dva stana na istom spratu i utvrdili da je održao obećanje, jer su na adresi zatekli druge vlasnike.

Prozivke zbog nekretnina pale su ponovo

tokom poslednje predizborne kampanje, kada ga je Demokratska stranka optužila da je prevarama došao do stana u vrednosti od dva miliona evra i pozvala ga da objasni poreklo nepokretnosti. U istom saopštenju izneta je tvrdnja da stan vredi dva miliona evra. Pošto je Nikolić ranije izjavio da je svoj stan stavio pod hipoteku kako bu Srpska napredna stranka dobila kredit za troškove predizborne kampanje, iz DS-a su pitali kako je moguće da stavi pod hipoteku stan za koji je već ranije tvrdio da ga je kupio na kredit. Naprednjaci su oštro demantovali da stan vredi dva miliona evra, rekavši da je reč o iznosu od 400.000 i uzvratili prozivkama na račun funkcionera Demokratske stranke i vrednosti nekretnina koje oni poseduju.

PRVA DAMA: Još od Mirjane Marković, supruge Slobodana Miloševića, koja nije bila omiljena u javnosti, čak ni među Miloševićevim pristalicama, Srbija nije imala upečatljivu prvu damu. Olga Milutinović, žena Milana Milutinovića, retko se pojavljivala u javnosti, a o njoj se znalo tek to da je veliki ljubitelj pozorišta. Supruga Borisa Tadića, Tatjana, tokom njegova dva mandata bila je još povučenija, do mere u kojoj je njeno odsustvo bilo veoma upadljivo i tu i tamo figuriralo kao jedna od rubnih tema u vezi sa Tadićevim likom u javnosti. Njena pojavljivanja u javnosti mogu se izbrojati na prste, a mimo aktivnosti tokom predsedničkih kampanja svog muža, među njih spada i nekoliko humanitarnih akcija. Sudeći po tome kako se do sada profilisala u javnosti, ni Dragica Nikolić, žena Tomislava Nikolića, neće se eksponirati previše. Ipak, bar po onome što je do sada viđeno, čini se da će se pojavljivati mnogo češće nego Tatjana Tadić, naročito zbog toga što Nikolić u svom javnom nastupu ističe crtu tradicionalnog porodičnog čoveka. O Dragici Nikolić ne zna se mnogo, osim da joj je devojčko prezime Ninković, da je završila srednju ekonomsku školu i da se deklarise kao domaćica, a u braku je već 37 godina. Tek ovih dana pojavljuje se nešto više detalja, pa je javnost imala prilike da iz štampe sazna da se nova prva dama bavi ikonopisanjem, pa je pomagala na restauraciji ikonostasa u manastiru Voljavča u blizini Kragujevca, a da takođe uživa i u oslikavanju uskršnjih jaja. U politiku se, po sopstvenom priznanju, ne meša, a najveće zadovoljstvo su joj poslovi na imanju u Bajčetini kod Kragujevca, odakle je otac Tomislava Nikolića. Dobro se razume i u lekovitost bilje.

Jovana Gligorijević

LACKOVIĆEVA 10:
Rezidencija predsednika
Republike
Foto: N. Fifić

Predsednikova prava

Ako je Srbiji zaista potreban jak premijer, teško da je Jorgovanka Tabaković baš najbolji izbor – žena koja je decenijama živela i radila u senci Vojislava Šešelja i Tomislava Nikolića, teško da je osoba izraženog autoriteta. Ako je Srbiji potreban stručan premijer, opet dolazimo na isto: postoji mnogo onih koji su stručniji i iskusniji od nje. Uprkos svemu tome, njena karijera pokazuje da ona sigurno nije i najlošiji kandidat

Kako god da okrenemo, Jorgovanki Tabaković ne gine da u najskorije vreme u nečemu bude prva: ili će postati prva srpska premijerka, ili prva direktna “žrtva” dogovora demokrata sa socijalistima. Čak i ukoliko se dogodi ovo drugo, nikako ne može da se govori o njenom neuspehu. Naprotiv. Činjenica da je u ovom trenutku jedna od najčešće pominjanih osoba na političkoj sceni, kosmički je uspeh za nekoga ko je oduvek stajao u senci “velikih” lidera i za koga – uprkos višegodišnjem skupštinskom stažu – građani Srbije donedavno nisu ni znali.

NAJBOLJI ĐAK: Jorgovanka Tabaković rođena je u Vučitrnu 20. marta 1960. godine. Iako to eksplicitno ne navodi, zvanična biografija označava je kao “čudo od deteta”: u školu je pošla sa pet godina, “bila je najbolji đak u osnovnoj i srednjoj školi”, sa sedamnaest je upisala Ekonomski fakultet i već sa dvadeset postala diplomirana ekonomistkinja. Kasnije je magistrirala i zaposlila se najpre u prištinskoj gimnaziji, a potom u Telekomu. U Srpskoj radikalnoj stranci, kojoj je pristupila 1992. godine, zauzimala je poziciju članice Predsedničkog kolegijuma, te je u svim mandatima ove stranke bila u poslaničkim klupama što saveznog, što republičkog parlamenta. Tokom 1998, u vreme premijera Mirka Marjanovića i zajedničke vladavine SPS-a, JUL-a i radikala, bila je ministarka za privatizaciju. Nakon raskola u Srpskoj radikalnoj stranci 2008, pridružila se onima koji su pametnije odlučili i priklonili se Tomislavu Nikoliću. “Da je Tomislav Nikolić prekinuo tada da se bavi politikom, verovatno bih to učinila i ja, ne zato što je moja sudbina pupčanom vrpcom vezana za njega, već zato što je moj način bavljenja politikom identičan

njegovom. Toma je za mene uvek bio ne samo šef poslaničke grupe, kolega, pouzdan prijatelj, već i u najplemenitijem smislu moja prava i iskrena drugarica”, objasnila je nekoliko meseci kasnije, sad već kao potpredsednica stranke, u isповести listu “Danas”.

Za Jorgovankom Tabaković nikada se nisu vukli ozbiljniji “repovi” i nikada je nisu pratile afere. Jedino što joj spočitavaju kako funkcioneri iz DS-a tako i bivše partijske kolege, jeste stan u Novom Sadu koji, navodno, mnogo košta. Imajući u vidu da je ona s porodicom do 1999. živela u Prištini, stan bi zaista mogao da bude problematičan – kako ga je kupila tek što je stigla u Vojvodinu, odakle joj pare, i slično. No, i tu postoje olakšavajuće okolnosti. S jedne strane, ona tvrdi da taj stan samo koristi i da nije u njenom vlasništvu. S druge, činjenica je da taj jedan stan – ma koliko koštao – nije ni pomena vredan u kontekstu milionski vrednih domova velike većine onih koji su ikada bili nekakav faktor na ovdašnjoj političkoj sceni. Demokrate koji joj taj stan rado pominju, nikako nisu izuzetak.

SENKA: Tokom čitavih šesnaest radikalskih godina, lik Jorgovanke Tabaković znali su samo redovni gledaoci skupštinskih zasedanja, a i oni tek površno. Iako je među naprednjacima imala više šanse da se istakne, teško da bi moglo da se kaže kako je tu konačno izašla u prvi plan. Ne naravno zbog toga što nije imala politič(ars)ke kvalitete, već zato što struktura tih stranaka zapravo ne dozvoljava nikakvo isticanje regularnim putem – u jednoj teško prolazi bilo šta što deluje normalno, a druga od nastanka deluje kao duet Tomislava Nikolića i Aleksandra Vučića.

Među radikalima, Šešeljeva senka bila je takva

i tolika da su tu donekle mogli da isplivaju samo natrposečno reći i politički vešti Nikolić i Vučić, ili izvan svih mogućih granica prosti ljudi (da ne nabrajamo, spisak je podugačak). Tabakovićeve je, kao recimo i Maja Gojković, bila ona pristojnija i tiša radikalska struja, koja je običan svet držala u uverenju da i u među radikalima, eto, postoje pojedinci koji ne mlataju pištoljem, ne kunu i proklinju, ne izgledaju i ne ponašaju se kao da su juče sišli s brda. Iako u to doba nikakvim specijalnim ekspertizama nije opravdala status radikalskog ekonomskog eksperta, ona svakako nije bila u grupi poslanika kojih bi se neka pristojna stranka postidela – prihvatljivo elokventna i prihvatljivo neupadljiva, bila je zapravo neko ko bi, u određenim situacijama, dobro došao ma kojoj političkoj grupaciji. Tome u prilog govori činjenica da je o njoj praktično nemoguće pronaći bilo šta skandalozno iz vremena SRS-a. Nema izjava od kojih se normalnom čoveku diže kosa na glavi, nema pretnji i sumanutih ideja – sve ono čime i te kako mogu da se diče nekadašnje perjanice radikala, a danas naprednjaka.

Sve to nikako ne znači da se politička filozofija Jorgovanke Tabaković razlikovala od stavova njenih kolega. Iako se i ona danas “između redova” odriče svoje radikalske prošlosti, dotična prošlost izađe na videlo čim se pomenu osetljive teme, o kojima Nikolić i Vučić – promišljeni, kvima ih je već bog dao – mudro čute ili još mudrije ne kažu ništa konkretno. Usred predizborne kampanje, u emisiji “Utasak nedelje”, Tabakovićeve se tako izjasnila o Ratku Mladiću: “Istina o Srebrenici još uvek nije istražena, ali general Ratko Mladić je jedna tragična figura koji je bio dobar srpski vojnik... Kada budu utvrdili i

drugarica

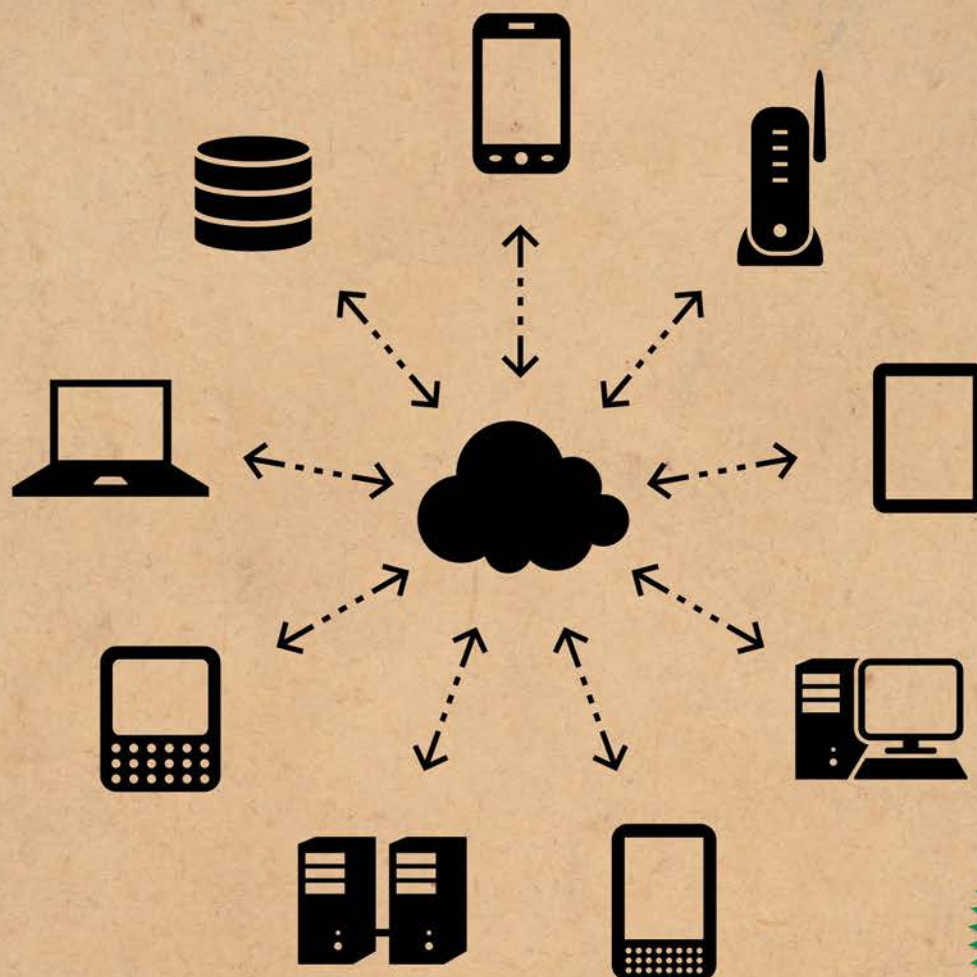
dokazali da je zločinac, pa me neko uveri, ja ću možda promeniti svoje mišljenje.”

EKONOMIJA... Posle formiranja Srpske napredne stranke, a naročito tokom kampanje, Jorgovanka Tabaković bila je zadužena za saopštavanje ekonomskih analiza i ideja te stranke. Iako je i dalje ostala u senci dvojice lidera, to joj je pružilo mogućnost da zauzme kakvo-takvo mesto na listi viđenijih političkih figura. U prilikama kada je imala šansu da se samostalno iskaže (kao npr. u TV duelima s Božidarom Đelićem i Draganom Šutanovcem), konačno je dokazala da je, tokom višedecenijske saradnje s radikalno-naprednjačkim velemaistorima javnih nastupa, mnogo naučila. Biračima se očigledno dopalo njeno zalaganje za “jeftinu i efikasnu državu” i raščišćavanje s kriminalom i korupcijom, ali ostaje utisak da nije uspeła da objasni šta SNS zapravo želi, ukoliko joj bude pružena prilika da formira vladu. Poznato je da oni nameravaju da donesu novi zakon o javnim nabavkama, da smanje birokratiju, ukinu “nepotrebne agencije, direkcije i savete” i osnuju Kancelariju za brze odgovore koja bi trebalo da potencijalnim investitorima olakša poslovanje. Poznato je takođe da SNS-u ne manjka ni potpuno živopisnih ideja – tu su, pre svega, plan da se prokopa kanal Morava–Vardar i tako se Srbija spoji sa Egejskim morem, kao i plan da se oporezuje luksuz. “Naravno da ćemo da oporežujemo sat od sto hiljada evra ili tašnu od pet hiljada evra. Ko može da kupi ručni sat koji košta više od stana? Ko može sebi da priušti tašnu od pet ili sedam hiljada evra u zemlji u kojoj je većina građana bukvalno gladna?”, upozorila je kandidatkinja

EUnet Cloud Hosting

Najisplativija investicija za vaše poslovanje

već od
1194 din
mesečno!

Od sada Wordpress, Joomla & Drupal Cloud serveri

Garantovana dostupnost od 99,99%

Kontrolni panel za potpunu kontrolu resursa

Niži troškovi poslovanja - plaćate samo ono što koristite

24/7 Tehnička podrška

Hostovano u profesionalnim Data centrima

Automatska aktivacija - samo par klikova do vaseg Cloud web servera

Poručite odmah na my.eunethosting.com/cloud

EUnet

011 330 56 05
www.eunethosting.com

za premijersku funkciju. Mnogo je, međutim, nepoznanica. Kako bi konkretno potencijalna premijerka “zatvorila sve rupe i slavine kojima se novac nezakonito odliva”, što je obećala? Kako bi i gde tačno zaposlila ljude sada angažovane u različitim državnim agencijama, što takođe obećava? Kako bi napunila penzione fondove, uvela red u zdravstvo, smirila evro...? Na sva ta pitanja Tabakovićeva nikada nije konkretno odgovorila, ali to joj se ne uzima za zlo, pre svega zbog toga što na ista pitanja nisu odgovorili ni ostali kandidati za premijera.

Kada je u pitanju ekonomska strategija Jorgovanke Tabaković, najzanimljiviji je detalj koji možda ne govori mnogo o politici njene eventualne vlade, ali je i te kako ilustrativan pokazatelj slike koju naprednjaci projektuju u susretima s diplomatama – što bi takođe bio jedan od zadataka potencijalne premijerke. Reč je zapravo o jednom od dokumenata koje je objavio čuveni Vikiliks i koji govori o susretu Kamerona Mantera, bivšeg ambasadora SAD u Srbiji, sa junakinjom ove priče. U razgovoru obavljenom 19. novembra 2008. Tabakovićeva je Manteru rekla da je politika jakog dinara i niske inflacije koju je zastupala tada aktuelna vlada loša, odnosno da “jak dinar šteti srpskoj privredi”. Takođe, konstatovala je da “uz odgovornu monetarnu politiku, Srbiji ne bi bio potreban MMF”, da je “liberalizacija trgovine bila velika greška” i da SNS želi da uspostavi domaću razvojnu banku. Manter je čitavu tu stvar nadležnima preneo uz sledeći komentar: “SNS nema jasno definisanu ekonomsku platformu, a stavovi koje Tabakovićeva iznosi odslikavaju njene socijalističke korene kao ministra u Miloševićevoj vladi. Iza fasade podrške napredovanja ka Evropi, ekonomski program SNS-a je program koji je nazadan, pošto sadrži socijalističke i protekcionističke mere.”

... **I POEZIJA:** Odnos Jorgovanke Tabaković prema ličnoj političkoj istoriji, ali i političkoj istoriji stranke kojoj pripada, potpuno je neodređen – neki bi rekli šizofren – kao i u slučaju Tomislava Nikolića i Aleksandra Vučića. U tom kontekstu, za pamćenje je svakako njen intervju dnevniku “Press” 21. decembra prošle godine. Da u zaglavlju intervjua nije bilo istaknuto s kim se razgovara, neupućeni čitalac lako je mogao da pomisli kako je u pitanju podmladak DS-a ili LDP-a, a ne donedavna radikalka.

Iz intervjua prepunog bisera teško je zapravo izdvojiti najveće, ali primera radi: “Obožavam ljude, poput Đinđića, koji govore pametno i zaista to pamtim.” Ili, recimo, ovako nešto: “Imam divnu arhivu koju rado čuvam, jer mislim, kao i Borhes, da je raj biblioteka u kojoj ste u prilici da sedite i čitate. Kao što u Kuranu piše ‘neka cveta hiljadu cvetova’, ja mislim da je različitost bogatstvo i da je širina, u stvari, u čoveku koji nekom drugome priznaje vrednost. Nema tog genijalca na svetu koji sam može da uradi

Tome u prilog govori ne samo romantično prisećanje na ubijenog premijera, već i nekoliko izjava o običnim, svakodnevnim stvarima. Govoreći o svom detinjstvu, u listu “Danas” je ispričala i sledeće: “Ispod naše kuće, koja je sada srušena do temelja, bila je reka, a pored nje jablanovi i mesec okačen iznad drveća. Takav prizor videla sam prošle godine i u selu Konstantinovo u Rusiji, rodnom mestu Sergeja Jesenjinna.” Istom prilikom, u februaru 2009, budućim biračima pokazala je da bivši radikali slušaju

dobru muziku i redovno čitaju – navela je da voli Leonarda Koeana i “Ejmi Haus” (verovatno je u pitanju Ejmi Vajnhaus, prim. T.S.), a da je Umberta Eka otkrila “kroz kolumne koje su izlazile u plavoj ‘Borbi’”. Tada je naglasila da postoji i knjiga od koje se ne odvađa: “Uz sebe imam stalno i džepno izdanje *Luče Mikrokozme*, koju čitam i citiram zbog predivne filozofije i negativne selekcije kadrova. Moja omiljena rečenica iz *Luče* je – bez budalah tupoga pogleda, bi l’ umovi mogli blistat svijetli.”

Ako je Srbiji zaista potreban jak premijer, teško da je Jorgovanka Tabaković baš najbolji izbor – žena koja je decenijama živelila i radila u senci Vojislava Šešelja i Tomislava Nikolića, teško

ko da je osoba izraženog autoriteta. Ako je Srbiji potreban stručan premijer, opet dolazimo na isto: iako je magistrirala ekonomiju i tom se strukom bavi, vrlo je verovatno da u ovoj zemlji postoji mnoštvo ljudi koji su stručniji i iskusniji na tom polju, ljudi čija je biografija impresivnija i čije bi ime i prezime bilo nekakva garancija za boljitak. Uprkos svemu tome, Jorgovanka Tabaković sigurno nije i najlošiji kandidat – sve gorenavedeno govori u prilog tezi da je reč ipak o jednoj relativno pristojnoj političarki, što se za mnoge koje iz Skupštine poznajemo već decenijama, nikako ne može reći. Kako god bude bilo, Tabakovićeva je u ovom postizbornom zamešateljstvu na čistom dobitku. Sve što joj se događa – uključujući i činjenicu da je postala junakinja “Portreta savremenika” – bilo je nezamislivo do pre samo neku godinu.

Trebalo bi možda prelistati *Luču Mikrokozmu* i videti ima li premudri Njegoš neko objašnjenje.

Tamara Skrozza

■ Tabakovićeva je, kao recimo i Maja Gojković, bila ona pristojnija i tiša radikalna struja, koja je običan svet držala u uverenju da i u među radikalima, eto, postoje pojedinci koji ne mlataraju pištoljem, ne kunu i proklinju, ne izgledaju i ne ponašaju se kao da su juče sišli s brda. Sve to nikako ne znači da se politička filozofija Jorgovanke Tabaković razlikovala od stavova njenih kolega. Iako se i ona danas “između redova” odriče svoje radikalne prošlosti, dotična prošlost izađe na videlo čim se pomenu osetljive teme

bilo šta, već prosto neki sticaj istorijskih okolnosti i nekog rasporeda zvezda pomognu pojedincu da ispliva. Tu mislim na Putina, i na Đinđića.” Ono posle čega čitalac ostaje u polukomatoznom stanju ipak je priča o saradnji koju je Tabakovićeva navodno imala sa Zoranim Đinđićem: “Đinđić i ja bili smo kolege u parlamentu i nikad nije postojao nikakav problem između nas. Nismo se sukobljavali, jer smo bili na istoj strani. Zajednički smo se borili za ukidanje poreza na finansijske transakcije, a ja sam u Skupštini obrazlagala taj zakon koji smo zajedno radili.” Za one kojima je promaklo, da ponovimo i naglasimo: “jer smo bili na istoj strani”.

Sudeći na osnovu ovog ispada, za Jorgovanku Tabaković prava je sreća što uglavnom priča o ekonomiji i ne napušta taj sektor. U suprotnom, moglo joj se odavno dogoditi da u ozbiljnim krugovima bude otpisana kao ne baš potpuno racionalna političarka – sudbina koju je pre nje doživelo još nekoliko dama sklonih poetici.

TEŠKA VREMENA U NAJAVI:

Guverner Šoškić

Foto: Tanjug

Loše ekonomske prilike, politika dinara

S čim i s kim zaustaviti paniku

Malo ko se danas u Srbiji usuđuje da podigne cene svoje robe ili usluge, makar bio u gubitku, zbog slabe kupovne moći ovdašnjih potrošača

DOBRA VEST – da Srbija ima šansu da relativno brzo sklopi novu vladu, nije sama po sebi dovoljna da se zaustavi velika nervoza u ekonomskom životu zemlje zbog niza nepovoljnih privrednih pokazatelja, koji posle izbora provaljuju u javnost u hordama. Okidač te nervoze, koja bi, ako se ne zaustavi s nekim ozbiljnim planom poteza, mogla da preraste u paniku – i ovoga puta bio je relativno nagli pad vrednosti dinara prema vodećim svetskim valutama.

Građani Srbije, zbog veoma raširene “eurizacije” domaćeg novčanog prometa, posmatraju deviznu listu Narodne banke i kurs dinara prema evru (pre svega) kao možda jedini autentični termometar stanja u domaćoj ekonomiji, pa kad dinar počne da pada, dobro razumeju da stvari stoje rđavo, a kada se to klizanje produži u kontinuitetu na desetak i više dana, malo ko ih može smiriti pukim objašnjenjima o nekim tekućim poremećajima na i inače plitkom domicilnom deviznom tržištu. Svest da je pad dinara uzrokovan širokim spletom ozbiljnih razloga ipak je vrlo raširena, pa malo koga može umiriti objašnjenje da je na devizni kurs ovoga puta znatno uticala i isplata udela grčkog OTE-a u našem Telekomu ili neko povlačenje viška ranije plasiranog Telenorovog kapitala u Norvešku. A zbirno, to je u kratkom vremenskom razdoblju bio odliv oko 600 miliona evra sa srpskog

deviznog tržišta, na kome se doskora dnevno, u proseku, obrtalo oko 40 miliona evra.

TIHO I SPORADIČNO: Povika na Narodnu banku da treba da zaustavi slabljenje dinara, pa i da je u toj akciji opet zakasnila – ovoga puta je tiša i sporadična, jer podaci jednostavno govore da je ona od Nove godine do danas, na intervencije radi ublažavanja ubrzanog “poskupljenja” stranog novca na domaćem deviznom tržištu, iz deviznih rezervi prodala blizu milijardu evra. To nije mali volumen smanjenja deviznih rezervi, mada se može oceniti da su te rezerve i dalje vrlo solidne za malu zemlju poput naše i da prostora za dalju “kursnu politiku” ima dovoljno, čak i po proporcijama MMF-a, koje su projektovane u poznatom “zamrznutom” sporazumu iz predostrožnosti sa Srbijom. I ne samo što je NBS prodavala devize iz rezervi, da delimično ohladi navalu tražnje, nego je ona početkom aprila još prekomponovala strukturu obavezne rezerve poslovnih banaka u smeru dinara, što je “oslobodilo” oko 300 miliona evra devizne obavezne rezerve i smanjilo pritiske na devizni kurs (da to nije preduzeto, očigledno bi taj pritisak bio još žešći).

Uprkos tim merama centralne banke, pa i padu vrednosti prema dolaru na svetskim deviznim tržištima, evro je od nove godine do danas “poskupeo” u Srbiji oko 10 odsto. Kada se

pogleda međugodišnje razdoblje (od kraja maja 2011. do ovih dana) moglo bi se proceniti da je evro prema dinaru skočio za oko 20 odsto, dok je dolar prema dinaru ojačao čak za oko 37 odsto. Ipak, znatan deo tog pada upadljivo je postao vidljiv tek posle izbora, pa znatan deo građanske čaršije smatra da je novi predsednik države Tomislav Nikolić ekspresno dobio ono što je tražio, “promenu”, kod deviznog kursa, naniže, zbog neizvesnosti koju taj izborni rezultat izaziva kod znatnog dela domaćih i stranih ulagača novca u Srbiji.

UVESTI “SEVRO”: Na drugoj strani, pojedini analitičari koji smatraju da je evroizacija u Srbiji prirodan proces posle Miloševićevih slomova i hiperinflacije, kažu da je jedna od njenih dobrih strana što se relativno jednostavno preko plivajućeg deviznog kursa mogu srezati nerealno, “predizborno” povišene plate i preterana domaća potrošnja bez pokrića, što se u drugim državama mora činiti bukvalnim smanjivanjem plata i penzija, a što obično izaziva velike talase građanskih protesta. Zanimljivo je ovde, uzgred, primetiti da je jedna od evropskih ideja za rešavanje grčkog problema ta da se tamo evro zadrži samo za spoljnoekonomske transakcije, a da se vladi u Atini dozvoli emitovanje paralelne domaće valute “gevro” (grčki evro), čiji bi kurs plivao tako da se u unutrašnjem novčanom prometu

mogu obavljati nužne preraspodele. Mada su u ekonomiji analogije sumnjive vrednosti, mogli bismo reći da mi već, na neki način, imamo “sevro”.

Guverner NBS Dejan Šoškić je u toku ovog malog srpskog “deviznog nevremena” pokazao znatnu dozu nužne hladnokrvnosti, a čak je pre neki dan zbunio i mlade novinare na jednom neformalnom skupu u Asocijaciji medija, pošto im je pokazao da u projekciji ekonomske politike Vlade Srbije, a i u nadležnim zakonima, piše da NBS nije dužna da brani neki ciljani devizni kurs, već da je njena briga ciljana inflacija. A tu je izbacio i jednu doista dobru vest da je stopa inflacije (potrošačke cene) u aprilu iznosila (na teorijskom godišnjem nivou) samo 2,7 odsto, što je najmanja inflaciona stopa na našim prostorima od 1980. godine. Pri tome je guverner Šoškić, što je važnije, izneo uverenje da se ta stopa do kraja godine može održati u “ciljanom koridoru” od 4,5 odsto (plus minus 1,5 odsto). Mada se o toj njegovoj proceni može diskutovati (jer ko zna kakvu ćemo vladu na kraju doista steći), ona se može prihvatiti kao verovatna – pre svega iz jednog žalosnog razloga: malo ko se danas u Srbiji usuđuje da podigne cene svoje robe ili usluge, makar bio u gubitku, zbog slabe kupovne moći ovdašnjih potrošača (podsetimo da je promet u trgovinama Srbije prošle godine, gledajući ga u stalnim cenama, opao prema 2010. godini – za blizu 17 odsto).

NOVA, STARA VLAST: Glavni ekonomski problem Srbije 2012. godine je slab start proizvodnja, to jest zabrinjavajući pad bruto domaćeg proizvoda u prvom kvartalu za 1,3 odsto (prema preliminarnoj proceni Republičkog zavoda za statistiku). U tom periodu industrijska proizvodnja je bila manja za oko šest odsto (međugodišnji nivo). Zatim, došlo je do smanjenja uvoza za 39 odsto, a izvoza čak za 44 odsto. Reč je o negativnom trendu koji se ne može objasniti samo nevremenom u februaru i navodnom masovnim predizbornim “političkim filozofiranjem” na radnim mestima. Te doista visoke stepenice naniže, proizvodnje, prometa i izvoza, koje upućuju na dublje razloge recesije koja nas je definitivno stigla – neće lako “ispeglati” (na primer) start proizvodnje Fijata Srbije u Kragujevcu i neka druga optimistična očekivanja, pa se neodrživost one ranije procene da će Srbija ovu godinu ipak pregurati sa oko 0,5 odsto rasta BDP-a (poslednje međunarodne procene su već “sišle” na 0,1 odsto rasta BDP-a) – gotovo ne mora obrazlagati.

Ta realnost, da naša privreda sve više posrće

Platni bilans Republike Srbije

	Mesečni			Kumulativni od početka godine	
	DEC.10	DEC.11	JAN.12	DEC.10	DEC.11
I TEKUĆE TRANSAKCIJE	-241,9	-494,8	-286,6	-2082,8	-2961,2
1. Roba	-434,0	-666,7	-447,6	-4774,2	-5507,3
izvoz robe	726,0	703,9	546,2	7400,9	8437,8
uvoz robe	-1160,0	-1370,7	-993,8	-12.175,0	-13.945,0
2. Usluge	-9,5	41,0	15,0	5,3	160,8
izvoz usluga	285,7	321,0	223,2	2667,1	3032,3
uvoz usluga	-295,2	-279,9	-208,2	-2661,8	-2.871,5
3. Dohodak (neto)	-95,2	-122,6	-51,1	-669,9	-757,9
4. Tekući transferi	296,8	253,5	215,1	3356,0	3143,1
od toga: priliv doznaka	145,7	153,4	155,2	2421,9	2210,5
II KAPITALNE TRANSAKCIJE (neto)	-0,1	-0,1	-0,8	0,9	-2,5
III FINANSIJSKI RAČUN	299,2	500,6	234,2	1999,2	2619,4
1. Direktne investicije (neto)	98,0	312,8	-430,0	860,1	1826,9
2. Portfolio investicije (neto)	-59,0	1,5	41,5	45,7	1619,1
3. Ostale investicije	646,4	753,6	173,0	164,8	974,9
3.1. Trgovinski krediti (neto)	-91,4	113,0	35,4	89,6	792,3
3.2. Finansijski krediti (neto)*	563,4	127,6	75,9	829,5	-413,1
NBS	54,4	0,0	-3,6	341,0	44,8
Vlada	51,0	21,0	-14,8	735,3	687,5
Banke	596,8	81,0	-47,8	625,7	-729,2
Ostali sektori	-138,7	25,5	142,2	-872,4	-416,1
3.3. Gotov novac i depoziti (neto)	174,4	513,0	61,7	-754,3	595,6
3.4. Ostalo	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
3.5. Alokacija SPV	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
4. Sredstva rezervi kod NBS**	-386,1	-567,3	449,7	928,7	-1801,5
IV GREŠKE I PROPUSTI (neto)	-57,3	-5,7	35,2	82,6	344,3
V UKUPAN BILANS bez Sredstava rezervi kod NBS	386,1	567,3	-449,7	-928,7	1801,5

u milionima EUR

izvor: Economic digest

* Ukjučeno korišćenje i otplate kredita od MMF-a

** Rezerve NBS (Sredstva rezervi) i banaka (Gotov novac i depozit): bez međuvautnih promena

pod teretom raširene srpske “nadgradnje”, naročito na svetskom tržištu, to jest gubi konkurentnost čim evropski potrošači počnu da štede, još nije zaustavila snažnu inerciju državne potrošnje, pa je sada jasno da “novoj-staroj” vlasti, kad se konstituiše, sleduje veoma neprijatan rebalans budžeta za ovu godinu. Već je poznato da je u prva tri meseca državni budžetski deficit dosegao oko 50 milijardi dinara ili oko 40 odsto projektovanog deficita za celu godinu – pa bi ovaj tempo trošenja iznad prihoda teorijski dosegao iznos od 200 milijardi dinara – a to je deficit koji se više ne može lako i relativno jeftino pokriti novim zaduživanjem države, bez obzira što bi neka aktivna antirecesiona politika bila dobrodošla. Uprošćeno, došlo se “do duvara”.

Kako je jednostavno objasnio Vladimir Čupić, predsednik Hipo Alpe Adria banke, takođe na razgovoru sa novinarima u Asocijaciji medija, posle 2000. godine, prvo smo ovde trošili zaduživanja privrede na strani, zatim je priskočila država sa svojim pojačanim zaduživanjem, a sada

smo došli do trenutka kada više nije lako pozajmiti novac za potrošnju koja samo nadima deficit na platnom računu sa inostranstvom. Istina, planira se, uoči jeseni, emitovanje evro obveznica za još jednu milijardu evra, ali je neizvesno koliko će te pare koštati i ko će tu menicu otkupiti, ukoliko ne skrpimo institucije koje će imati neki kredibilitet u Evropi.

Moglo bi se u opisivanju postizbornog, neprijatnog ekonomskog pejzaža u Srbiji ići i dalje, loših vesti ne nedostaje, ali je sada važnije da se zaustavi potencijalna panika i da se doista krene u okončanje tranzicije, dublje reforme (rezanje prava, a ne samo rente koja se na njima ustalila) i jačanje efikasnosti ne samo javnog sektora nego i cele privrede. U tom smislu nije čudno što mnogi stručnjaci ističu da se Srbija ponovo mora osloniti na MMF, koji se dosada pokazao kao izdržljiv “krivac” za nevolje onih koje ne zanima ko će i kako stvoriti ono što oni smatraju da im je neophodno, jer je i dosad tako bilo. ◀

Dimitrije Boarov

Kampanja u Srbiji

Who is fucking “Čeda”, what is fucking “LDP”?

Možda zvuči čudno, ali rad sa muzičarima je veoma sličan radu sa političarima. Prodaju nematerijalan proizvod. Jedni muziku, a drugi ideje. Veliki su egoisti, koliko god na to ne pristajali. Imaju svoje zvezde. Nove rastuće i one stare u zalasku

Piše: Igor Arih

Boravak u Beogradu u vreme ove poslednje izborne kampanje u Srbiji prošao mi je **u znaku četvorke**. U Srbiju sam došao krajem januara ove godine, na par dana radi sastanaka. Sa kraćim pauzama na početku, moj boravak se neplanski produžio i na kraju sam tamo proveo puna **četiri** meseca.

U to vreme, u vreme ove izborne kampanje, krvario sam **četiri** puta. Prvi put čim sam stigao. Toliko sam različito jeo i pio da se mi je drugi dan prokrvario čmar. Procvetala mi guza. Prvi put u životu. Ne možeš ni da hodaš ni da sediš. Užas. Drugi put, nakon mesec dana, jedući odličnu jagnjetinu slomio sam zub do korena i neko vreme pljuvao krv. Treći put – kad sam se jedno veče sa društvom poprilično napio... Čim sam ušao u stan, da bih se rešio tereta slabosti, krenuo sam da se ispovraćam. Tehnika mi je poznata još od vojske. Ali sam tako jako pritisnuo sopstveni želudac da su mi popucali kapilari u desnom oku. Kad sam se ujutro probudio, nisam verovao šta vidim u ogledalu. Desno oko mi je bilo u celini crveno! Nekoliko dana sam hodao naokolo kao marsovac sa jednim crvenim okom. Ljudi su me, opravdano, čudno gledali. I za kraj me je, na završnoj žurci, Ivana iz štaba LDP-a slučajno nokautirala laktom i razbila mi nos, do krvarenja. Četvrto krvarenje. Ali preživio sam.

U avgustu 2007. godine predstavnik Evropske unije, ruski predstavnik, i Bušov izaslanik za kosovska pitanja Frenk Vizner posetili su politički vrh Srbije na temu statusa Kosova. Trojka je primljena sa punim državnim protokolom. Između predstavnika međunarodne zajednice i političkog vrha Srbije teče naizgled opušten razgovor o delikatnoj temi za državu i narod. Iako su na stolu teške teme, srpski političari se pokažu kao političari sa šlifom. Do pred sam kraj. Posle zaključka razgovora nastala je diplomatska nelagodnost. Predsednik Srbije zamolio je prisutne ako mogu za trenutak da napuste prostor jer mora nešto diskretno da porazgovara sa američkim izaslanikom gospodinom Frenkom Viznerom. To se u diplomatiji ne radi, ili se pak događa veoma retko, jer za tako nešto morate imati stvarno

dobar razlog. Takva anomalija u protokolu je opravdana samo u izuzetnim prilikama, kada jedan predstavnik zemlje želi da kaže nešto što je u domenu najveće političke diskrecije, kao na primer: “Otkrili smo da u toj i toj kući živi vođa terorističke međunarodne organizacije ili neki ratni zločinac koga dugo vremena tražite. Dovedite specijalce, bacite raketu ili bilo šta i sve će se dovesti u red.” Ne. Boris tada nije imao taj ili sličan poverljiv sadržaj da u četiri oka saopšti Bušovom izaslaniku. Želeo mu je predstaviti svoj lični pogled na političku realnost Srbije i u svom izlaganju je (pre)često pominjao Čedomira Jovanovića i LDP. Frenk Vizner je prešao preko tog diplomatskog flopa, ali čim je seo u auto upitao je svog šofera: “Who is fucking Čeda, what is fucking LDP?” Ovaj mu odgovori da je to čovek koji je uhapsio Miloševića, a on šoferu nazad: “OK. Cool guy.” Sledeći put je zahtevao da se vidi baš sa Čedom.

Tu priču ispričao mi je prijatelj iz Beograda. Bilo je to 27. januara ove godine. Jednom na ručku sa Markom, kolegom i prijateljem koji je upravo započeo razgovore sa Čedomirom Jovanovićem o vođenju izborne kampanje, krenuo je razgovor o politici i izborima koji se približavaju. U želji da mi zadovolje političku radoznalost i oslikaju scenu u Srbiji, ispričali su mi tu priču. Kao i kod gospodina Viznera, ako je događaj istinit, tako je i kod mene zanimanje za politiku u Srbiji istinski privukao samo jedan čovek – Čedomir Jovanović.

U Beograd dolazim redovno još od 1999. godine. Prvo zbog advertajzinga i dizajna, a nakon toga zbog muzike. Ove godine, 27. januara, došao sam povodom nastavka saradnje Magnifica na drugom delu filma *Montevideo*. Profesionalno me, pored marketinga muzičara, veoma zanima i marketing političara. Poslednjih sedam godina bavim se uglavnom time. Možda zvuči čudno, ali rad sa muzičarima je veoma sličan radu sa političarima. Prodaju nematerijalan proizvod. Jedni muziku, a drugi ideje. Veliki su egoisti, koliko god na to ne pristajali. Imaju svoje zvezde. Nove rastuće i one stare u zalasku. I jedni i drugi imaju za cilj osvajanje što većeg broja publike. I jedni i drugi pobeđuju emocionalnim porukama, a ne racionalnim. Već 27 godina se bavim advertajzingom i zato sa sigurnošću mogu reći da je rad na komunikacijskoj akciji za “živ proizvod” puno zabavniji, nepredvidljiviji i samim time teži za upravljanje od klasičnih akcija. Dok “mrtav proizvod” u marketinškoj kampanji ide u bitku za novac, “živ proizvod”, poput muzičara ili političara, ide u bitku za duše.

U druženju sa Markom, LDP i ne LDP prijateljima iz Centrale

stvorio sam sliku o političkoj prošlosti, sadašnjosti i mogućoj budućnosti Srbije. Moj prvi utisak bio je da građani Srbije žive u jednoj velikoj masovnoj fatamorgani. Stvaranoj decenijama. Za to je apsolutno kriva politika sa kontrolom medija, koju je sistematski izvodila samo da bi ista vlast ostajala na vlasti. Zaboravljajući da je cilj svake politike pre svega izvesti narod na pravi put, a ne zavoditi ga raznim manipulacijama i populističkim foliranjima, koji za cilj imaju samo pobedu jedne od političkih opcija. Poznavao ci medijskog prostora znaju reći da je kontrola medija koja se poslednjih godina sprovodi u Srbiji gora od one koju je sprovodio Milošević. Onda se barem znalo da su neki retki mediji nezavisni. Bili su retki, ali ih je barem bilo. Ovo danas je totalna kontrola. I to veoma perfidna. Dobro se zna kakvu informaciju i koliko često pustiti o opozicionim političarima, tako da narod ima osećaj pluralizma.

Ali da se vratim tome zašto je moju pažnju tokom cele izborne kampanje privukao Čedomir Jovanović. Jednog dana nas je Mare upoznao. Moj prvi utisak o njemu je – divlji konj. Mustang. Čovek kome su stvari potpuno jasne i ima neodoljivu potrebu da to poruči celom srpskom narodu...

Za dobar rast njegove popularnosti jednom sam mu na ručku predložio da da intervju u nekom žutulu ala "Glorija" ili "Story". Njegov potencijal drugog izbora, koji se pokazuje već neko vreme, najveći je upravo među ženskom publikom. Svi dostupni podaci pokazivali su da do nje još nije izgradio komunikacijske mostove. Do tada je upotrebljavao samo "ozbiljne" izborne kanale. "Do žena kreni preko kanala koja ta populacija poštuje a to su te ženske revije", rekao sam. Skoro da me nije ubio. "Jesi ti normalan?! Koja si ti pičkica? Pa nisam ti ja ljubazni Janković u ljubaznoj Sloveniji. Ovo je Srbija! Ovdje je potrebna ozbiljna politika da se stvore promene nabolje, a ne intervjui za dizanje popularnosti u kojem novinare zanima samo koji brend gaća ja nosim!" Pokušao sam odbraniti smislenost žutula, ali je usledio još veći izliv uvreda na moj račun sa zaključkom da politiku prepustim njemu.

Stvarao sam sliku o Čedomiru Jovanoviću. U razgovorima s njim shvatio sam da je on za srpski narod prenačelan. Barem za ovu sadašnjost. Populističke manipulacije kojima su se služili svi političari u kampanji jednostavno mu nisu legle. Nije mario što ga nazivaju narkomanom, jer je to bilo suludo i nevredno demantija. Ima četvero predivne male dece i njegove su ruke pune žuljeva od fitnesa i ostalih sportova. Populističke manipulacije kojima su se koristili drugi u kampanji Čeda je sa gnušanjem odbijao. Znao sam da time gubi barem pet odsto glasova, ali mi je njegova istrajnost govorila da ima svoj razlog. Dok su drugi političari glumili političare, Čeda se bavio politikom. Zanimala ga je istina kao dijagnoza i istina o velikom poslu koji Srbiju čeka. Jedini je otvarao političke teme, govorio o potencijalima Srbije. Zahtevao je od naroda da se probudi i angažuje. Ponavljao je da ovaj veliki posao ne može napraviti sam. "Ajde da ga napravimo zajedno", ponavljao je u Karavanu istine obilazeći svaki kraj u Srbiji...

Možda je dobro da Čeda nije pobedio. Da je Čeda pobedio na ovim izborima, Srbiju bi čekala teška vremena oštih rezova. Ne bi bio voljen. Istine o kojima je govorio počele bi se ostvarivati.

I onda, na samom kraju mog četvrtog meseca boravka u Beogradu, gledam na televiziji duel dva predsednička kandidata, Borisa i Tome. Već treći put u istoriji savremene srpske države ista dva kandidata za predsednika u drugom krugu. Opet ništa novo, bilo koji da pobedi. Svaki ima tri minuta za odgovor. Razgovor unapred osuđen na dosadu. Ali vidi iznenađenja! Za razliku od Borisa, koji je sa gospodinom Viznerom o Čedi govorio u četiri oka, ovaj put Toma, javno pred skoro četiri miliona ljudi, spominje samo jednog političara – Čedomira Jovanovića. Čeda sa brojem četiri. Očito jedini koji je vredan spominjanja.

Vidimo se, ako ne pre, za četiri godine

Autor je propagandni stručnjak iz Slovenije

JDP

REPERTOAR

JUN 2012.

Scena „Ljuba Tadić“

01. Petak u 19.30	SUMNJIVO LICE
02. Subota u 12.00	SUMNJIVO LICE
03. Nedelja u 20.00	MLETAČKI TRGOVAC
04. Ponedeljak u 20.00	NIJE SMRT BICIKLO (da ti ga ukradu)
05. Utorak u 20.00 *	TAKO JE MORALO BITI
06. Sreda u 20.00	METAMORFOZE
07. Četvrtak u 20.00	SUMNJIVO LICE
08. Petak u 20.00	SUMNJIVO LICE
09. Subota u 20.00	ROĐENI U YU
10. Nedelja u 20.00	TAKO JE MORALO BITI
11. Ponedeljak u 20.00 *	NIJE SMRT BICIKLO (da ti ga ukradu)
12. Utorak u 20.00	SUMNJIVO LICE
13. Sreda u 20.00	NIJE SMRT BICIKLO (da ti ga ukradu)
14. Četvrtak u 20.00 *	ROĐENI U YU
18. Ponedeljak u 20.00	ŠINE
19. Utorak u 20.00	ROĐENI U YU
21. Četvrtak u 20.00	ŠINE
22. Petak u 20.00 *	METAMORFOZE
24. Nedelja u 20.00	NIJE SMRT BICIKLO (da ti ga ukradu)
30. Subota u 12.00	ŠINE

Teatar „Bojan Stupica“

06. Sreda u 20.30 *	ELIJAHOVA STOLICA
10. Nedelja u 12.00	HISTERIJA
12. Utorak u 20.30	IZGNANICI
15. Petak u 12.00	BUBA U UHU
15. Petak u 20.30	BUBA U UHU
16. Subota u 20.30	HADERSFILD
17. Nedelja u 20.30	HADERSFILD
18. Ponedeljak u 20.30	DRAMA O MIRJANI I OVIMA OKO NJE
19. Utorak u 20.30	ELIJAHOVA STOLICA
20. Sreda u 20.30	DRAMA O MIRJANI I OVIMA OKO NJE
23. Subota u 20.30	SHOPPING & FUCKING
25. Ponedeljak u 20.30	HISTERIJA
26. Utorak u 20.30	ZAPISI IZ PODZEMLJA
27. Sreda u 20.30	DRAMA O MIRJANI I OVIMA OKO NJE
29. Petak u 20.30	HADERSFILD

Studio JDP

08. Petak u 11.00	ON-OFF, 10. TIBA festival (Testoni Ragazzi, Italija)
09. Subota u 12.00	MALI AMADEUS 10. TIBA festival (Lutkarsko pozorište „Agadit“, Izrael)

Gostovanja

04. DRAMA O MIRJANI I OVIMA OKO NJE
Narodno pozorište Republike Srpske Banja Luka
13. BUBA U UHU – 20. Pozorišni maraton
Narodno pozorište Sombor

* predstava je titlovana na engleski jezik / English subtitles

** ceo prihod namenjen je akciji DA SVI POMOGNEMO
Fundacije Ana i Vlade Divac

Jugoslovensko dramsko pozorište
Kralja Milana 50, 011/2644-447, 3061-957

www.jdp.rs

Radno vreme blagajne:
ponedeljak - subota
10h - 13h i od 18h do početka predstave
nedelja od 18h do početka predstave
Tel. 011 30 61 957 / 011 26 44 447

Tajna Koče Popovića

U svom dnevniku Koča Popović ocenjuje branitelje srpstva i “Srbe po profesiji”. On kaže: “Bašibozluk, bagra i brabonjci ustali da obnove Dušanovo carstvo. Srbi su samo protiv onoga ko bi hteo da ih makar malo opameti, a oduševljeno kliču svakome ko ih još više zaglupljuje, unazađuje i unesrećuje. (...) Bio sam i ostao Srbin, ali nisam bolesna zadribanda i Srbenda. Takvi su izdali i osramotili srpski narod i narugali se njegovoj slavnoj istoriji.” Konačno se videlo da mu je budućnost dala za pravo, Koča je jedan od retkih ljudi koji su bez lične sujete postali nemirna savest našeg doba

Radna soba Dušana Čkrebića. Biblioteka, kompjuter i uramljena fotografija na kojoj je inženjer Čkrebić sa oronom. Jedna fotelja i trosed. Čkrebićeva supruga Anka prati moj pogled i pojašnjava: “To je kad je dobio orden zbog Hrama Svetog Save.” Klimam glavom, setila sam se. Fotografija je iz 2007. godine kada je jednom od najviših državnih i partijskih funkcionera bivše SR Srbije i SFRJ mitropolit crnogorsko-primorski Amfilohije (tada ispred Svetog arhijerejskog sinoda SPC-a, za vreme bolesti patrijarha Pavla) uručio Orden “Svetog Save” I stepena. Naslovi u novinama: Orden “Svetog Save” za bivšeg komunistu. Dušan Čkrebić je, naime, kao predsednik Predsedništva SR Srbije, 1985. godine ukinuo državnu zabranu za nastavak gradnje Svetosavskog hrama, pa je SPC najvišim svojim odličjem, 23 godine kasnije, odlučila da mu se zahvali. Čkrebiću je neprijatno. Njegovo držanje i govor odaju čestitog, nenametljivog i uzdržanog, ali promišljenog i dosetljivog čoveka, pa on nežnim pogledom moli svoju suprugu da ga ne hvali dok strpljivo, u svojoj fotelji, pozira fotoreporteru “Vremena”. Gospođa Anka nas napušta, smešeći se.

Na stolu, pored kompjutera, knjiga Dragoslava Draže Markovića *Život i politika 1967–1978*. Čkrebić poslednjih dana prelistava drugi tom. Dok je pisao svoju knjigu *Koča Popović – duboka ljudska tajna* (Službeni glasnik, 2011) nije

hteo da čita Dražine dnevnike, da ga ne bi “odvukli”, kaže, od onog što je bila njegova ocena vremena u kojem je bio učesnik događaja. Na internetu pretražuje tekstove o Brionskom plenumu i ulozi generala Ivana Miškovića. “Teško bih bez interneta, mnoge stvari mi ne bi bile dostupne. U moje vreme nije bilo kompjutera. Morao sam pod stare dane da naučim”, smeje se. I dobro mu ide. Dok je knjiga o Konstantinu Koči Popoviću, *filozofu, vojskovođi, državniku*, kako stoji u podnaslovu Čkrebićevog dela.

„VREME“: Knjigu o Koči pisali ste, kako rekoste, ne želeći da budete njegov biograf. Ipak, na osnovu prvenstveno Kočinih beležaka koje ste čitali, pokušali ste da rešite enigmu koja ga je pratila celog života. Od Kočinog nadrealizma i komunizma, vojevanja u Španskom građanskom ratu, preko Koče vojskovođe u NOB-u, do Koče, načelnika Generalštaba, te šefa jugoslovenske diplomatije, razlaza s Titom 1972, i konačnog raspada Jugoslavije o kojem je imao svoje mišljenje, jer umire 1992. Šta biste vi, kao neko ko se dugo bavio njegovim životom, ocenili kao Kočinu najveću “tajnu”?

DUŠAN ČKREBIĆ: Čitao sam u rukopisu Kočine beleške, koje se danas čuvaju u Legatu “Koče Popovića i Lepe Perović”, ali, nažalost, ne sve, ima između 17.000 i 19.000 stranica A4 formata, neko mlađi bi to trebalo da pročita. Zato sam ja i napisao da je ova knjiga samo

podsticaj, početak za one koji bi trebalo da se bave ličnošću kakva je Koča Popović bio, kakve se javljaju kao Halejeva kometa, jedared na nebu u 76 godina. Poznavao sam ga, ne mogu da se pohvalim previše, ali sam ga znao. Bio je, po godinama, dve decenije ispred mene. Bio je istorijska ličnost dok sam ja još bio u gimnazijskoj klupi. On – vojskovođa, ja u 17. godini sa najnižim oficirskim činom, u istom ratu i u istoj brigadi kojoj je on bio prvi komandant, Prvoj proleterskoj. Iako je otišao dalje, njegov je duh živeo u toj brigadi kao da je tu. U više slučajeva učestvovao sam u razmatranju političkih pitanja, najviše u vremenu kada je na čelu Centralnog komiteta Saveza komunista Srbije bio Marko Nikezić. Na sve važnije vanforumske konsultacije Nikezić je pozivao Koču. S Nikezićem je s političke scene otišao i Koča Popović, podržavajući politiku koju je vodilo tadašnje uže partijsko rukovodstvo Srbije, tadašnji liberali, Marko Nikezić i Latinka Perović. Kontakti s Kočom i s ljudima koji su ga dobro poznavali, podstakli su me da počnem da se bavim njegovim životom, pa je to sad postalo knjiga.

Polunaslov “duboka ljudska tajna” pozajmio sam od Mirka Tepavca. Tepavac i Koča su se dobro znali, posle rata su sarađivali, Tepavac je bio njegov pomoćnik, a posle je bio na tom mestu državnog sekretara za inostrane poslove. Družili su se i kad je Koča otišao iz javnog i političkog života. Tepavac je jedan od najboljih ►

Foto: M. Milenković

poznavalaca Koče, proveo sam sa njim pet sati u razgovoru, u dva navrata, kako bih proverio neke detalje iz Kočinog života.

Bio sam početkom 2010. mesec i po dana u bolnici. Po treći put polako sam čitao Kočinu knjigu *Beleške uz ratovanje*. Jedan bolesnik me je, kad sam odložio knjigu, videvši šta čitam, upitao: “Da li će se ikada saznati tajna o Koči Popoviću?” Bio sam iznenađen pitanjem, jer o tome prethodno nismo razmenili ni reč. Iznenađen pitanjem, pomalo zatečen, odgovorio sam: “Neće!” Zatečen, jer sam u tom trenutku čitao 291. stranu knjige, gde Koča piše: “Nikad se neće moći izneti razgovor koji sam imao s Vjerom (Bakotić, Kočina prva žena, prim. aut.) drugog dana, više Borinca. U jednom magnovenju sam zaplakao...” I ja sam godinama imao utisak da se oko Kočine ličnosti vije neka tajna...

Da li je to, možda, bilo njegovo držanje pred beogradskom policijom 1940. godine u zatvoru, zbog kojeg je isključen iz partije i koje čak i njegova prva supruga Vjera Bakotić ocenjuje kao ključni momenat u njegovom, ali i sudbinski važan u njihovom zajedničkom životu?

Više puta je on hapšen pre rata, nekada sam, nekada sa Vjerom. Jednom je, još 1933, bio u zatvoru na Adi Ciganliji kad je prvi put sreo Lepu Perović, koja će, posle rata postati njegova druga žena.

To hapšenje koje spominjete 1940. jeste važan događaj i ima tri verzije, prva je Milovana Đilasa, druga Kočina i treća – Vjerina. Uhapšeni su i Koča i Vjera, koja je, dok je policija lupala na vrata u peći u kupatilu spalila sav kompromitujući materijal. U Glavnjači su batinali Koču, Vjeru šamarali: “Šta ste spalili u onoj peći?” Koča je prebačen u zatvor na Adi Ciganliji, gde je ležao šest meseci, a Vjeru je otac izvukao iz zatvora. Đilas je u svojim *Memoarima* (1973) objavio kako je Koča posle “kraćeg batinanja odao Rankovićevu ime”. Zbog toga je isključen iz partije, a odluku mu je saopštio Đilas lično u stanu Aleksandra Vuča. Čini mi se da je Đilasova verzija najsumnjivija. Koča je isključen iz KPJ krajem februara 1941, i u svojim beleškama on piše da je “kvalifikacija njegovog navodnog slabog držanja bila *izdaja*”: “Đilas se slabije držao na robiji. Nepošteno je mene oklevetao iako je znao da nisam odao autora nacrtu proglasa (Đilas je pisao proglas) i niko

Koča nije znao za Goli otok?

U knjizi se pitate kako je moguće da Koča Popović nije znao za Goli otok kada je bio načelnik Generalštaba u to vreme? Kako ste to shvatili?

To je teško objasniti. Koča je u razgovorima sa Sašom Nenadovićem između 1986. i 1988. rekao da misli da za Goli otok nisu znali ni drugi visoki funkcioneri. Mislio je da je Ranković morao znati znatno više. Kada je Tempo svojevremeno govorio da nije znao za Goli otok, skoro mu niko nije poverovao. Koča kaže da je vojna obaveštajna služba bila vezana za Političku upravu i Gošnjaka i da s njim nije mnogo sarađivala. Tempo je upravo tada bio načelnik Političke uprave. U to vreme hapšeni su viši oficiri, komandanti brigada pa i divizija, pojedini generali, više pukovnika. Nemoguće je da se ni načelnik Generalštaba ni načelnik Političke uprave ne zapitaju šta je s tim ljudima, gde su, kakva je njihova sudbina. Prosto neverovatno.

zbog mene nije uhapšen.” Što se Rankovića tiče, priznao je, kaže, da samo poznaje njegovu majku, govorio je da je viđao u vreme kad je nosila pakete kažnjenicima u Sremskoj Mitrovici. Tačno je da zbog njega niko nije uhapšen. Rekao bih da je verzija Vjere Bakotić, najtačnija, zato što je jednostavna, uopštena i pogđa suštinu. Vjera je posle mnogo godina kazala ovako: “To hapšenje nam je kasnije upropastilo život. Izgleda da je pod batinama Koča rekao policiji nešto što je on smatrao da sme, a Partija – da ne sme. Od tada su ga imali u šaci i morao je da radi sve što mu narede. Pa i da se razvede od mene. Jedva su ga i u partizane primili.” Možda se ovde nalazi ključ za mnoge tajne kasnijeg Kočinog života i ponašanja, ali i odnosa drugih prema njemu.

U jednoj fusnoti, pak vi napominjete da je bez obzira na to šta je mislio o svom držanju u zatvoru i isključenju iz partije, Koča ipak morao da se povinuje odlukama KPJ?

Tako je. Nakon rata, već 1946/1949, srediavana je kartoteka o članovima KPJ popunjavanjem anketnih listova sa oko 75 pitanja na koja je svaki član partije trebalo pismeno da odgovori na specijalnom formularu u opštinskim komitetima i uz napomenu koja je stajala u upitniku da “neistinito davanje podataka

povlači za sobom isključenje iz Partije”. Taj anketni list je popunio i Koča 7. maja 1949. godine. Na neka pitanja Koča Popović je morao da odgovori onako kako je to najviši organ KPJ ocenio i odlučio, a ne kako je on mislio. Tako, na pitanje ima li partijskih kazni, zašto, kada i ko ga je kaznio, odgovara: *Isključen iz Partije februara ili marta 1941. zbog nedostojnog držanja pred klasnim neprijateljem, odlukom CK KPJ, ponovo primljen u Partiju avgusta ili septembra 1941.* Na pitanje kakvo je držanje imao pred klasnim neprijateljem, odgovara: *1940. slabo, nedostojno.* Morao je, dakle, da se povinuje odlukama i ocenama KPJ. Partijska kazna mu je posle rata skinuta, a partijski staž priznat neprekidno od 1933. Na neki način i partija je implicitno ispravila svoju grešku, ali sledeći boljševičku doktrinu, greške nikad nije zaboravljala. Postalo je mnogo jasnije ono o čemu je u uskom krugu govorio Blagoje Nešković (sekretar Pokrajinskog komiteta KPJ za Srbiju, tada) – da Koči 1941. nije dozvoljeno da bude u NOB-u na političkoj i partijskoj funkciji, već isključivo na vojnoj i komandnoj.

Blagoje Nešković je, u ime partije, saopštio Koči Popoviću da Vjera Bakotić “više nije moralno-politički podobna da bude njegova žena”?

► **Negde 1950. godine, 21. decembra kada je osnovana Prva proleterska udarna brigada okupili su se opet borci u Rudom. Tada je došao i Tito kao vrhovni komandant. Borci nisu prestajali da skandiraju "heroj Koča". Koči je bilo neprijatno. Borci su poustajali, skandirajući. Ustao Mijalko Todorović Plavi, komesar divizije, ustao Moša Pijade, i drugi. Onda je i Tito ustao i pomalo pripremio, jer Politbiro kod nas to odlučuje o tome i da ne budu nestrpljivi**

Blagoje Nešković bio je, pre svega, njegov prijatelj još od pre rata. Nije on samo bio sekretar Pokrajinskog komiteta, bio mu je drug. To mi je pričao Nebojša Nešković, sin Blagojev, znali su se iz Španskog građanskog rata. Kad je krenuo u partizane, Koča nije znao na kakav će prijem naići, zato što je bio isključen iz partije. Zato Koča nije poveo Vjeru u partizane. Kad ga je Tito pozvao u Užice, doduše prekasno, da organizuje kakvu-takvu odbranu Užica, pitao ga je zašto nije poveo i ženu? Koča piše da je tad hteo u zemlju da propadne od sramote. Njega je grizla savest, nije znao kako će biti okrutan

rat, ostavio je Vjeru u okupiranom Beogradu, rekao joj je ako bude imala problema sa specijalnom policijom, jer su znali da je ona njegova žena, da kaže da je pokrenula brakorazvodnu parnicu. Ona se toga držala za vreme rata. Ipak, bila je sumnjiva partiji što je uopšte ostala živa u okupiranom Beogradu. Razišli su se i pored velike ljubavi. Verovatno je sudbina tako htela – čovek koji je presudno uticao na Koču da se raziđe sa Vjerom Bakotić – Blagoje Nešković, postao je Koči pašenog, jer se oženio Branom Perović, sestrom druge Kočine žene Lepe Perović.

VRHOVNI KOMANDANT I NJEGOVE VOJSKOVOĐE: Josip Broz Tito sa generalima – Koča Popović prvi zdesna

Još jednom Koča Popović umalo da zaradi epitet izdajnika. Kada se sa Prvom proleterskom divizijom kojom je komandovao probio iz nemačkog obruča kod Balinovca, na Sutjesci, 12. juna 1943. godine. Neki od poznavalaca ratnih prilika, a i vi to u knjizi pominjete, tvrde da su Koču Popovića posle Sutjeske od epiteta izdajnika spasi li borci i Peko Dapčević, koji je i tada i kasnije tvrdio da je Kočina odluka da krene u proboj bila jedina moguća? Ispostavilo se da je Kočina "svoje glava" odluka bila spas Vrhovnog štaba i J. B. Tita? Šta bi bilo da on to nije učinio?

To je u sferi pretpostavke. Verovatno bi glavina vojske stradala i njen vrh. Narodno oslobodilački pokret bi pretrpeo veliku štetu, ali ne bi propao. Drugačiji bi ishod bio, može biti. Peko Dapčević je rekao Titu da moraju poći za Kočom, jer ako ne pođu odmah, probijaće se istim putem pod težim uslovima. Sa vojničkog stanovišta Peko je pokrio odluku koju je Koča doneo sam. U stvari, Kočinu odluku je realizovao Danilo Lekić, komandant Prve proleterske brigade, Kočin naslednik. Koča je predložio Prvu proletersku i Danila Lekića da budu pohvaljeni, a Vrhovni štab to nije uradio, njemu je to palo teže od "leda" kojim ga je Tito dočekao. Pričalo se da je vrlo kratko Koča bio smenjen a njegov genijalni potez protumačen kukavičlukom. Kad su stigli u istočnu Bosnu, kod Zvornika u Plahovićima, Koči je naređeno da i on i Filip Kljajić dođu i da Koča preda dužnost Vasi Jovanoviću. Tada je mislio da je smenjen.

Koča, međutim, nije nigde zapisao razgovor s Titom u Plahovićima?

Beleška o tom razgovoru ne postoji. Tako da ni Miloš Vuksanović, koji je sastavio iz tri Kočine beležnice knjigu *Beleške uz ratovanje*, nije objavio tu belešku. Očito je nema. Koča je samo na jednom mestu zapisao: "Ja sam posle tog razgovora drugi čovek."

Broz nije bio svestan da mu je Koča spasio život?

Koča je imao razumevanja za Titovo ponašanje. Mnogo godina kasnije, krajem osamdesetih, posle razlaza sa Titom i svega, Koča je govorio da tokom NOB-a nikada nije imao rezerve prema Titu, strategu i lideru, kao njegov operativni komandant. Znao je da je najveća težina na vrhovnom komandantu jer on je taj koji odlučuje, bilo je mnogo ranjenika, nalazio ►

se na začelju vojnog rasporeda. Shvatao je da svaka odluka ima posledice, shvatao je i oklevanje koje je postojalo kod Tita. U Vrhovnom štabu su bili kivni na Koču kao da je on uradio nešto da bi spasao sebe i svoju diviziju. A on je otvorio put na takav način što samo jedan nadrealista može da uradi. Pod nosem Nemcima je prošao. Nemački komandant nije mogao ni da sanja da će pored njega tako bezobrazno da prođe. Koča je iskoristio neverovatnost situacije; poslao je poruku Titu da pođu odmah i slao je kurire, neki su poginuli neki zalutali, ostavio je jedan bataljon kao prihvatač za Drugu diviziju koju je vodio Dapčević i Sedmu koju je vodio Pavle Jakšić. Da je mislio samo on da se probije, ne bi ostavljao veze iza sebe, a on je trpeo velike gubitke baš zbog toga da bi oni mogli da se izvuku. Možda je tu proradila i Titova sujeta, ali je ipak razum prevladao.

Zašto je Koča poslednji postao narodni heroj, tek 1953? Zbog Sutjeske, isključenja iz partije?

Rusi su 1945. dali Titu Orden pobeđivača, Koča i Arsa Jovanović (načelnik Vrhovnog štaba NO-POJ-a, za vreme NOB-a) dobili su Orden "Suvorova" prvoga reda, a Peko Dapčević Orden "Kutuzova". Orden Suvorova je u rangu viši od Ordena "Kutuzova", onda su Milovan Đilas i Aleksandar Ranković procenili da Rusi prave razliku između njih zbog nekih svojih nesporazuma između Peka i sovjetskih komandanata. Da bi to amortizovali, predložio Titu Đilas i Ranković da se Peko proglasi za narodnog heroja. Đilas je uzeo na sebe da u "Borbi" na istaknutijem mestu bude njegovo proglašenje za narodnog heroja, nego ova sovjetska odlikovanja. To je razlog što je Peko prvi postao narodni heroj.

Negde 1950. godine, 21. decembra kada je osnovana Prva proleterska udarna brigada okupili su se opet borci u Rudom. Tada je došao i Tito kao vrhovni komandant. Borci nisu prestajali da skandiraju "heroj Koča". Moj Krajevacanin Tika Janjić pričao mi je kako je to izgledalo. Koči je bilo neprijatno. Borci su poustajali, skandirajući. Ustao Mijalko Todorović Plavi, zamenik komesara brigade, kasnije komesar divizije, ustao Moša Pijade, i drugi. Onda je i Tito ustao i pomalo pripremio, jer Politbiro kod nas to odlučuje o tome i da ne budu nestojljivi. To što još nije narodni heroj ne znači da neće postati. Pomalo neprijatna situacija. Nisu oni hteli da Koča dobije to pod pritiskom.

Razlog mora da je bio u tome što su Vrhovni štab i CK smatrali da je on ipak probivši neprijateljski obruč kod Balinovca učinio to na svojju

Srbija je umorna od lidera

Na Osmoj sednici CK SK Srbije 1987, na kojoj se, kako danas voli da se kaže, prelama budućnost Srbije, izgovorili ste svoju čuvenu rečenicu: "Srbija je umorna od lidera i drugi joj nisu potrebni." Paradoksalno, ova je rečenica doprinela političkom sedlanju konja za Miloševića?

Ta je rečenica posle zlonamerno tumačena, ja, naravno iza nje i danas stojim. Ni Miloševiću ona nije bila prijatna, kiselo se on u to vreme smejao na to. Prvo, već nam je bilo preko glave lidera i samozvanih lidera u jednopartijskom sistemu. Tada nismo imali višepartijski sistem da u njemu stranke ističu svoje prvake, naši su "lideri" bili proizvod partijskih kadrovskih komisija, a često i rezultat subjektivnog izbora u užim grupama rukovodećih ljudi. Ivan Stambolić je, na primer, postao predsednik Izvršnog veća Srbije tako što je 1978. kao sekretar Izvršnog komiteta Predsedništva CK, jednostavno saopštio Tihomiru Vlaškaliću, tada predsedniku CK SK Srbije, da on to želi. U to vreme je kod mene u Izvršno veće došao Vlaškalić, potišten od tog razgovora sa Ivanom. Ne zato što je mislio da Stambolić nije dobro rešenje, naprotiv, ali ga je pogodilo to Ivanovo nametanje i nepoštovanje ustanovljene procedure koja je trebalo da važi za sve pa i za njega. Zbog svog kasnijeg nestrpljenja da Milošević uđe u najviše partijsko rukovodstvo, zamerio se mnogima. Polazio je od toga da će moći da utiče na njega. Ali, to je bilo nerealno. Ivan nije bio naivan, on je bio izuzetno politički obrazovan, ali je previše verovao u sopstvenu moć. U krajnjoj liniji, i jedan i drugi su bili opsednuti vlašću svaki na svoj način. Tragedija koja se dogodila Ivanu Stamboliću umnogome je gurnula to u drugi plan. Niko od nas, tada, nije mogao da pretpostavi da će se posle svega što nam se događalo u jednopartijskom sistemu izroditi čovek sa takvim, da kažem, potrebama liderskim i drugim, kakav je bio Milošević.

Razišli ste se sa Slobodanom Miloševićem 1990. godine. Koji je to trenutak odlučio da odete u penziju?

Aprila meseca sam s njim razgovarao. Na rastanku, već kad sam polazio, rekao sam mu da sam nadajući se promenama u partiji odbolovao kada je pao Đilas 1954. Nije me izgleda razumeo. Smatrao sam da je to bilo vreme kad je partija mogla da se demokratizuje. Takve stvari se ne govore na rastancima kad čovek ne može da objasni šta je mislio. Ključno je bilo to što sam mu predlagao da se stvori socijaldemokratska partija očišćena od boljševizma, sa širom platformom koja je prihvatljiva za mnogo šire slojeve i radničke i seljačke, za inteligenciju, u to vreme su socijaldemokratske partije bile na vlasti u razvijenim zemljama. Davao mi je za pravo, ali me je slagao. Video sam da od toga nema ništa. Posle toga se više nismo ni videli ni čuli.

inicijativu, i da je na taj način doveo njih u opasnost, jer su morali da krenu mnogo brže nego što su nameravali. Možda je razlog bio i to što, iako je vraćen u partiju 1941, iako su mu priznali partijski staž od 1933, možda su smatrali da je sve to sveže, partija greške ne zaboravlja i uvek je u pravu. Hteli su da vreme učini svoje, nije još to sećanje na Koču izbačenog iz partije izvetilo, bilo je prisutno. On je 1945. izabran za člana CK Srbije. Ali na kraju rata postaje načelnik Generalštaba. Nastavlja i dalje kroz svoje vojničke vode.

Mnogo je puta s mnogo detalja dopisivan već legendarni Kočin dolazak "spaskekom" s Briona na obeležavanje godišnjice bitke na Sutjesci. Došao je nepozvan, i otišao sledećeg jutra. Šta to govori o Koči, a šta o državnom rukovodstvu Jugoslavije i Srbije 1973. i odnosu prema njemu?

Nažalost, tad sam i ja išao na Tjentište, ali nisam to znao. Delegacija Srbije je išla, kao što je svaka republika imala delegaciju. Znao se tačan broj, jer je bio problem sa smeštajem. U delegaciji Srbije bili su Draža Marković, Tihomir Vlaškalić, Pera Stambolić i ja. Tada sam bio predsednik Republičke konferencije Socijalističkog saveza radnog naroda (RK SSRN). Pera Stambolić je pozvao Rodoljuba Čolakovića da ide sa nama. Dobili smo dve sobe, u jednoj smo bili Draža, Vlaškalić i ja, a u drugoj Stambolić i Čolaković. Nismo znali da Koča nije pozvan, ali godinu dana ranije Koča je dao ostavku na sve funkcije i nije imao kontakte sa srpskim rukovodstvom. Pozive su slali savezni i vojni protokol. Mi nismo znali gde je Koča da li je na Brionima, ili u Beogradu, ili u Šibeniku gde je Lepa kupila neku brvnaru. Bio je na

Karijera

Dušan Čkrebić (rođen 1927) po zanimanju je elektrotehnički inženjer, bio je na mnogobrojnim privrednim, političkim i državnim funkcijama u vreme bivše Jugoslavije: direktor Fabrike sode Lukavac, predsednik Privredne komore Srbije, predsednik Republičke konferencije Socijalističkog saveza radnog naroda (RK SSRN), predsednik Izvršnog veća Srbije (1974–1978), predsednik Skupštine Srbije (1978–1982). U periodu 1982–1984. bio je biran za predsednika CK SK Srbije i predsednika Predsedništva Srbije 1984–1986. Član Predsedništva CK SK Jugoslavije od 1982. do 1984. i od 1986. do juna 1990. Zbog politike koju je počeo da vodi Slobodan Milošević, razišao se sa njim sredinom 1990, kada je ovaj bio u zenitu svoje političke popularnosti, stoji u biografiji Dušana Čkrebića, i od tada ne učestvuje aktivno u političkom ni stranačkom životu. Bavi se publicistikom.

Brionima. Seo je u spaček i došao na Tjentište. Javio se protokolu. Tamo su bili vojni šatori, i oni ga smeste u vojne šatore. Tada nije bio baš zdrav, počeo je da poboljeva.

Mala digresija, pamtim da je posle toga, kada sam ja već bio predsednik Izvršnog veća Srbije (1974–1978), Koča trebalo da ide u Pariz na lečenje. Ponudili smo mu da nakon hirurške intervencije odsedne u rezidenciji našeg ambasadora, jer tamo ima dobar smeštaj. Zahvalio se i prihvatio ponudu, uz ciničan komentar: “Ma, da meni ne pripadne loše od te vaše prevelike brige i ljubaznosti?”

Vratimo se na Tjentište. Hoćete li da kažete da nije pozvan zato što se godinu dana pre razišao sa Titom?

Koča je, dakle, otišao polubolestan na Tjentište. Smestili su ga u šator, pa se neki policajac koji ga nije prepoznao izdrao na njega... Morao je da ustaje cele noći, zbog prostate. Ujutro je odmah seo u “spaček” i vratio se nazad na Brione.

Svemu tome je prethodio razlaz J. B. Tita i Koče Popovića koji ilustruje jedna epizoda iz aprila 1972. U vojnoj reviji “Front”, hteli su da naprave, povodom Titovog 80. rođendana, je li, razgovore sa većim brojem eminentnih ličnosti.

Svi su pristali, a razgovori su objavljivani pod naslovom *Kazivanja o jednoj generaciji*. Došao je kod Koče Popovića glavni urednik “Fronta” Šime Kronja, sa stenografom Dušanom Mandićem. Lepa im skuvala kafu, Kronja Dalmatinac objašnjava šta su zamislili, i sve maše rukama, Koča gleda spisak ljudi koji će da govore o Titu, i kaže: *Ozbiljan posao, hoćete li uspeti?* Šime odgovara: *Hteli bismo da i vi učestvujete...* Maše rukama. Koča neće. Kaže da ne može da je dosta na političkoj sceni, ne može da piše. Šime: *Ne morate pisati, ispričajte nam...* Koča još tu kaže: *Uzeli ste mi 20 minuta od tenisa. Pa znate da sam ja nadrealista, ne mogu ja to.* Kronja je, međutim, imao zadatak, da ako ne dobije obećanje da će Koča nešto da ispriča ili da napiše, da bar napravi situaciju iz koje može da ispadne neki incident. I to je uspeo. Prokomentarisali su taj razgovor s Kočom na način da se to diglo na veliko, a to je već vezano za odnose Tita sa liberalnim srpskim rukovodstvom. Odmah je Dolanc zvao Latinku Perović: *Jesi li videla šta je uradio...* Latinka je na to pitala: *Zar mi i Koču treba da cenzurišemo?* Intriga je napravljena, to je bio nefer odnos prema Koči. Na Brionima, posle toga, Koča

sa Lepom, a Tito s Jovankom, i Jovanka ga pita što ne zoveš Koču, on kaže, zna Koča gde sam ja, nek dođe. To je 1973, recimo.

Zanimljiva je tu ona epizoda iz 1968, Praško proleće i rasprava kako bi trebalo Jugoslavija da se postavi prema SSSR i Čehoslovačkoj, kad Varšavski pakt okupira Čehoslovačku, pa Koča insistira na diskusiji, a Tito kaže da je diskusija – raskoš.

Tito je Kočino i Nikezićovo istupanje shvatio kao zalaganje da bi u tom trenutku trebalo otvoriti pitanje naših generalnih odnosa sa Rusima, odnosno ohladiti odnose sa Rusima, i okrenuti se Zapadu. Zato se ponašao kao pravi samodržac.

S druge strane, Koča Popović je napravio armaturu Titove spoljne politike. A stalno je izazivao podozrenje da je bio čovek Zapada?

Sumnjali su u njega.

Hajde da banalizujemo, čiji je on čovek bio?

Bio je svoj čovek. Njegovo nemirenje sa tim da smo u stalnom popuštanju posle 1955. godine, da smo izvojevali jednu odlučujuću bitku protiv SSSR, da smo izašli iz zagrljaja SSSR 1948. istrpeli pritiske, blokade, ljudske žrtve, spremali se za odbranu u slučaju napada...

Imao je značajnu ulogu u američkom naoružavanju Jugoslavije. Otišao je u Vašington, Pentagon, razgovarao sa američkim generalima, šefom CIA...

Sve da se učvrsti pozicija Jugoslavije. Na jedan način nas je vezao za Atlantski pakt, Balkanskim paktom sa Grcima i Turcima. Da se oni malo zamisle da ne naprave neku nepromišljenost, da ne uđu u Jugoslaviju, kao što su u Čehoslovačku i Mađarsku. On je mnogo uradio da se Jugoslavija osposobi vojno za sopstvenu odbranu. Mada Zapad nije mnogo tada verovao Jugoslaviji, nije bilo lako steći tada poverenje Zapada. Dobili smo raznovrsnog naoružanja za oko 15 milijardi dolara, što je prema današnjim vrednostima oko 60. Ta indirektna veza preko Balkanskog pakta sa NATO-om, doprinela je da se svako ko bi napao Jugoslaviju duboko zamisli. Staljin umire, 1955. dolazi Hruščov ovde, 1956. naša delegacija ide u Moskvu. Tito popušta prema Sovjetima. To je uznemiravalo Koču i njegov koncept spoljne politike, naš otklon od Sovjetskog Saveza uz sve žrtve se bogato troši. Dolazi do toga da sovjetski ambasadori idu radije u CK na razgovore nego u Državni sekretarijat za inostrane poslove. Jer ovamo je teže: DSIP gleda državu, a ovi da sve kroz partijske odnose reše. Tu dolazi i do tog nepoverenja da je DSIP prozapadno orijentisan, ►

U donošenju odluke da se Srpskoj pravoslavnoj crkvi odobri nastavak gradnje Hrama Svetog Save na Vračaru, koja je započeta pola veka ranije, imali ste presudnu ulogu. Tada ste bili predsednik Predsedništva SR Srbije. Kako su izgledali pregovori sa patrijarhom Germanom?

Gospodina Germana pamtim iz Vrnjačke Banje gde je bio paroh, mi Vrnjanci smo ga od milja zvali "pop Hrana". Išao sam s njegovim sinom Vlastom u isti razred osnovne škole. Pop Hrana je divno pevao, imao je prekrasan glas i voleli smo da ga slušamo, kao operu da smo slušali kada je služio službu Božju u crkvi.

Sticajem okolnosti, sreli smo se opet, posle mnogo godina, ja kao predsednik Izvršnog veća Srbije, a gospodin Hranislav Đorić kao patrijarh srpski German. Razgovarali smo u Izvršnom veću tri sata, tada, jer je trebalo ispričati ko je gde i šta se s kim u Vrnjačkoj Banji desilo.

Bila je praksa da patrijarh dolazi kod predsednika vlade na razgovor. Svaki put kad zaseda Sveti arhijerejski sabor, oni dođu kod mene da mi kažu šta su problemi. Bilo je mnogo problema, pitanja, zahteva, svojevolje lokalnih organa, pojedinih predsednika opština, zloupotrebe vlasti u odnosu na crkvu, ali su uvek podvlačili na prvom mestu zabranu gradnje Hrama Svetog Save. Zahtevali su od države 88 puta da ukine tu zabranu, brojali su. Bilo je preko Verske komisije ideja da se umesto hrama gradi Muzej fresaka, pa Dom Svetog Save, da bude Biblioteka SPC-a... Patrijarh German je uvek govorio na to: "Ako to vama treba, pravite, ali što se nas tiče, mi smo počeli da pravimo hram, i mi hoćemo da nastavimo gradnju." Dobro sam znao da je zabrana da se nastavi izgradnja hrama doneta posle rata u stvari politička odluka ideološkog karaktera, da je doneta u političkom vrhu Srbije, a ne u Skupštini. I da nema legitimitet. Prenosila se godinama snagom političkog stava, a da je nikada nije

doneo niti potvrdio nijedan kompetentni državni organ Republike. Nije štampana u "Službenom glasniku" kao zvanična odluka.

Kada sam izabran za predsednika Predsedništva Srbije u maju 1984. procenio sam da mogu bitno da utičem na promenu davno zauzetog političkog stava.

Da li je to samo od vas zavisilo u tom trenutku?

Nisam ja bio nekakav samodržac, konsultovao sam se, na primer, sa Slobodanom Gligorijevićem, predsednikom Skupštine Srbije, on je mislio da to treba da uradimo. Obavestio sam i Ivana Stambolića, tad je bio sekretar CK, nije imao ništa protiv. Tada je u gradskom

komitetu bio Slobodan Milošević, njega to nije interesovalo, samo je rekao: "Uradi šta misliš da treba da uradiš." Nije bilo nikakvog organizovanog otpora. Jedino je Udruženje saveza boraca opštine Vračar bilo protiv toga. U Republici sam postigao saglasnost svih.

Juna 1985. godine sam u Botičevoj ulici na Dedinju, u vili Izvršnog veća Srbije, patrijarhu Germanu i članovima Sinoda SPC-a saopštio da mogu da nastave izgradnju Hrama Svetog Save. Ne krijući radost, ostali su dostojanstveno smireni. Pono-

san sam bez lažne skromnosti, to je učinjeno u vreme kada je u našem društvu bilo mnogo otpora prema SPC-u, bezbroj predrasuda i prepreka demokratskom preobražaju Srbije.

Ne želim, međutim, da bude shvaćeno da sam tu odluku doneo jer sam poznao patrijarha Germana. Bilo koji da je bio patrijarh, ja bih to uradio. To je bila moja civilizacijska obaveza. Jer nije bilo nikakvog smisla da jedna partija na vlasti zabrani izgradnju bogomolje za koju je 1896. još doneta odluka da se gradi. A izgradnja je započeta 1935. Hteo sam da skinem sramotu sa naše generacije. Nije civilizacijski da se zabranjuje gradnja bogomolja, bilo da su bogomolje pravoslavne ili ma koje druge.

ceo DSIP kao misleća organizacija koja radi na spoljnoj politici Jugoslavije.

Kočino povlačenje sa svih državnih funkcija vi detaljno opisujete. S obzirom na ono što danas znate ko se tu s kim solidarisao Koča Popović sa liberalima ili liberali s Kočom? Ko je tu uticao na koga?

Koča je odavno smatrao da treba da se naprave iskoraci u pogledu demokratije, nadao se tome posle 1948. On nije imao boljševičko vaspitanje kao mi koji smo se rodili u tom ambijentu. Studirao je u Francuskoj, gde je komunistička partija bila parlamentarna stranka, kretao se u krugovima francuskih naprednih intelektualaca, francuske socijaldemokratije, njega taj prst boljševizma nije dotakao. On

nije deciderano rekao, ali može se zaključiti da on u Srbiji nije imao s kim da razgovara. Rekao je da je s Đilasom, s kojim se družio, mogao da razgovara samo o sovjetskoj literaturi. Možda bi u Hrvatskoj da je bio tamo imao bolje sagovornike, Otokara Keršovanija, Srđana Pricu... Sve ostalo je bio proizvod partije koja je nastala na socijaldemokratskim temeljima, ali nije usvojila baštinu srpske socijaldemokratije nego je preuzela boljševizam. Njemu je u takvom ambijentu bilo tesno. Nije ta teskoba iz vremena borbe protiv fašizma i kasnije, staljinizma. Ali je vrlo brzo uvideo da otpor prema staljinizmu nije pomogao Jugoslaviji u razvoju demokratije koji je on želeo. Koča je očekivao posle 1948. veću demokratizaciju. Ali, sve

mu je bilo tešnje. Smatrao je da su propuštene sve šanse da se sistem usmeri u pravcu stvarne demokratije. On je davao podršku Latinki i Nikeziću da pokušaju da u okviru elastičnosti sistema s jedne strane menjaju te boljševičke navike, da smanjuju autokratsku birokratiju, da ne bude lična vlast mera svemu. Koča nije voleo da ide na skupove, nije voleo da govori. Ali oni su osećali da je on njima iza leđa da im je pozadina – sigurna. Oni su ga zvali na konsultacije. U to vreme sam bio predsednik Republičke privredne komore, nisam bio član tog Centralnog komiteta. Ali, bio sam na svakoj sednici jer su me zvali.

Latinka Perović i Marko Nikezić bili su savršeni tandem. Oni nisu hteli da menjaju sistem,

niti su to mogli, ali u okviru sistema postoji jedan elasticitet – da li ćete pustiti u novine neka mišljenja koja se baš ne poklapaju sa zvaničnim, da li ćete da cenite drugo mišljenje, da li ćete sa nekim koji je kritičan prema sistemu voditi razgovor ili ćete ga proglasiti za opozicionara, neprijatelja, što je bilo dosta lako u to vreme.

Godinu dana ranije palo je hrvatsko rukovodstvo, a onda srpski liberali. Ipak to su bila dva različita konteksta. U Hrvatskoj je bio Maspok, naglašen nacionalizam, a ovde baš suprotno. Tito je hteo da istovremeno seče i jedno i drugo. Draža Marković mu je rekao da to ne radi jer ga niko neće razumeti, smatraće da hoće da napravi ravnotežu, balans između Hrvata i Srba. Što je i hteo i od toga nije odustao, sem vremenski. Smatrao je da su Latinka i Nikkezić protiv njega.

Kasnije je Petar Stambolić priznao da je naša greška bila što mi nismo razgovarali sa ljudima drugog mišljenja. Partijski stav je bio da se sa opozicijom ne raspravlja. Imali smo dosta tešku situaciju, recimo, piše nam pisma Dobrica Ćosić, a mi imamo partijski stav da mu ne odgovaramo. Dobrovoje Baja Vidić (diplomata, jedan od visokih državnih i partijskih

funkcionera) toliko je želeo da mu odgovori, ali nije mogao jer nije smeo da prekrši partijski stav. Prođu godine a Dobrica Ćosić metne sva ta pisma u knjigu, a nema nijednog odgovora. Zato što je stav bio da se ne polemise s opozicijom. To nije bila mudra odluka, ali je bila takva. Našli smo se u glupoj poziciji, sad kad ljudi čitaju te knjige...

Koča umire 1992, ali je stigao da nacionaliste nazove “brabonjcima koji Srbiju vraćaju u opanak i šajkaču”. Sem svedočenja koje pominjete u svojoj knjizi da je Koča odbio da se sretne sa Tuđmanom u Dubrovniku tokom početka opsade JNA, koliko ima detalja šta je mislio o Miloševiću?

Ništa dobro. Govorio je o njemu da je četnik u novoj oblandi, mada on nije bio ni četnik ni boljševik. Koča Popović u svom dnevniku ocenjuje branitelje srpstva i “Srbe po profesiji”. On kaže: “Bašibozluk, bagra i brabonjci ustali da obnove Dušanovo carstvo. Srbi su samo protiv onoga ko bi hteo da ih makar malo opameti, a oduševljeno kliču svakome ko ih još više zaglupljuje, unazađuje i unesrećuje. Žalosno je što su Srbi u civilizacijskom i kulturnom pogledu ostali na nivou na kome su bili pre sto

godina. Oni nisu u sukobu sa svetom, već sa samima sobom, vraćajući se na šajkaču i opanak iz kojih su jedva izašli. Bio sam i ostao Sribin, ali nisam bolesna zadribanda i Sribenda. Takvi su izdali i osramotili srpski narod i naru-gali se njegovoj slavnoj istoriji.” Za Tuđmana je rekao da je on samo jedan mali “cinkaroš” iz Gošnjakovog kabineta (Ivan Gošnjak, savezni sekretar za narodnu odbranu SFRJ 1953–1967).

Nije štdeo hrvatski nacionalizam, ni sa srpskim liberalima nije imao istovetan stav prema Maspoku. Liberali su bili prema hrvatskom Maspoku popustljivi, i Koča se u tome nije slagao sa njima. Liberali su smatrali da to treba da se reši u Hrvatskoj, a ne na predsedništvu CK u Karađorđevu. Koča je smatrao da predsedništvo CK jeste mesto gde se raspravlja o pretenzijama jedne republike da se odvaja. Prošle godine su bile desničarske demonstracije u Zagrebu, i pitali su zašto se dogodilo da srpske divizije okupiraju Zagreb? Oni ne misle da su partizani oslobodili od Nemaca i ustaša Zagreb? Konačno se videlo da mu je budućnost dala za pravo, Koča je jedan od retkih ljudi koji su bez lične sujete postali nemirna savest našeg doba. ◀

Zora Drčelić

Skockan da smanji vaš račun!

Telekom Box sa mesečnom pretplatom na sve usluge dostupan je **već od 2886 dinara**. Koristite televiziju, internet, fiksni i mobilni u jednom paketu i uštedite novac.

Od sada uz svaki Box, očekuje Vas i mobilni telefon iz naše ponude po ceni već od 1 dinar!

300 besplatnih impulsa

postpaid tarifa sa 500 minuta, 500 poruka i 1GB za prenos podataka u nacionalnom saobraćaju

neograničen protok brzine do 6 Mb/s

digitalni TV signal sa preko 100 kanala i multimedijalnim sadržajima

Telefon već od 1 DIN

www.telekom.rs • call centar 9818 • poslovnice Telekom Srbija

Telekom Srbija

uvezisavama

telekom_srbija

Spremni za budućnost

Od 1. januara 2013. zaključno sa 2015. srpsko tržište električne energije se postepeno otvara. EPS će imati obavezu da snabdeva sva domaćinstva i male industrijske potrošače, sve ostalo će biti na tržištu.

EVROPSKI PARLAMENT JE 2008. usvojio paket propisa o klimatskim promenama koji ima za cilj da obezbedi smanjenje emisije gasova sa efektom staklene bašte od 20 odsto, unapređenje energetske efikasnosti od 20 odsto i učešće obnovljive energije od 20 odsto u ukupnoj potrošnji energije u EU – do 2020, posmatrano u odnosu na 1990. godinu.

Srbija je 2009. postala članica i osnivač Međunarodne agencije za obnovljivu energiju (IRENA – International Renewable Energy Agency), prve međunarodne međuvladine organizacije koja se fokusira isključivo na obnovljivu energiju, a potpisivanjem Ugovora o energetske zajednici Jugoistočne Evrope Srbija je preuzela i zakonodavstvo Evropske unije u pogledu energetike, a vezano za zaštitu životne sredine, što će reći paket 20/20/20 – 2020.

Nezavisno od ekoloških argumenata, korišćenje obnovljivih izvora energije je za Srbiju od naročite važnosti, jer se kraj eksploatacije lignita, od koga se trenutno proizvodi dve trećine struje, već nazire: prema procenama, za pedeset godina neće ga više biti. Pedeset godina zvuči kao daleko, ali za energetske strategije to je koliko sutra. “U energetici se uvek radi projekcija na dvadeset do pedeset godina: pet godina ne znači ništa, ili znači vrlo malo”, kaže Vladimir Đorđević, izvršni direktor za obnovljive izvore energije u Elektroprivredi Srbije. “Do kraja godine treba da bude završena Strategija razvoja obnovljivih izvora električne energije. Reč je o dokumentu koji obuhvata period od deset godina, koji se ‘apdejtuje’ svake godine, da se vidi dokle se stiglo.”

“VREME”: Da počnemo od toga: dokle se stiglo?

VLADIMIR ĐORĐEVIĆ : U toku je revitalizacija naših najvećih hidroelektrana, “Đerdapa 1” i “Bajine Bašte”, ali i onih manjih, do najmanjih. Revitalizacija podrazumeva zamenju značajnog dela opreme, a u nekim slučajevima menja se sve: ostaje samo beton i nešto malo betoniranog čelika. Na “Đerdapu 1” se radi na drugom od šest postojećih agregata,

Na “Bajinoj Bašti” trećeg od četiri, parcijalno se revitalizuju Vlasinske elektrane. Uskoro treba da se raspiše tender za revitalizaciju hidroelektrane “Zvornik”. Tako da praktično završetkom revitalizacije te elektrane, za jedno pet-šest godina, biće završena revitalizacija svih velikih hidroelektrana. Pričam o postojećim velikim elektranama. Sledi i revitalizacija 15 malih hidroelektrana. Revitalizujemo ih zato što su te elektrane pravljene između 1904. do 1982/83, u različitom su stanju, najčešće im je životni resurs istekao i, jednostavno, pitanje revitalizacije se svodi na pitanje da li će te elektrane uopšte da rade ili ćemo da stavimo ključ i da ih zaključamo. Najveće od malih, one u Ovčar Banji, već su revitalizovane i osposobljene za novi životni vek.

U svetu se komunalni otpad sve više koristi za proizvodnju struje. Recimo, Beč nema deponiju: sve se spaljuje u termoelektrani, a naše deponije su prepune.

Ono što nama predstoji jeste pronalaženje načina za kosagorevanje uglja i komunalnog otpada u termoelektranama: komunalni otpad ima često i veću energetske vrednosti nego ovaj naš lignit. Još je rano o tome da se govori, tek smo u nultom koraku. Koristimo priliku da učimo od zemalja koje su daleko ispred nas. Smatram da će EPS dosta morati da se posveti tom problemu.

Srbija ima nepresušan izvor bio-energije – oko dva miliona tona pšenične slame i, recimo, pet miliona tona kukuruzne šaše i oklaska, što je potencijalnih 15 TWh električne energije.

Najveći problem je prikupljanje te sirovine, odnosno obezbeđenje dugoročnog snabdevanja tom sirovinom. Naime, najviše poljoprivrednog zemljišta je u vlasništvu malih poseda. Ko bi od njih bio spreman u današnjim uslovima da pristane da sklopi ugovor, na recimo, 15 godina? Ono što jeste moguće

je korišćenje bio-mase za grejanje. Jedno od preduzeća u EPS-u su Panonske elektrane sa sedištem u Novom Sadu koje su locirane u tri grada: Mitrovici, Zrenjaninu i Novom Sadu. U Zrenjaninu se sada završava investicija jednog vrelovodnog kotla, ne za proizvodnju struje, već za grejanje grada na ljuspice od suncokreta, gde je dokazano da je to jeftinije nego klasično grejanje i gde postoji dugoročni ugovor o isporuci sa uljarama. Tih ljuspica treba reda 8000 tona godišnje, a kapacitet sirovine je između 30 i 40 hiljada tona ljuspice. Ali tu imate uljare koje su izvestan privredni subjekt, koje su dale neke bankarske garancije i neke druge vrste garancija i za isporuku sirovine.

Pre tačno godinu dana postavljen je kamen temeljac za solarnu elektranu na Zlatiboru, prva faza je trebalo da bude završena otprilike sad.

Tu je bilo nekih formalnih problema za koje verujem da su prevaziđeni. Ove nedelje ponovo treba da izađe jedna naša ekipa na teren da potvrdi još neke dileme koje imamo, i očekujem da tada i potvrdimo lokaciju. To je otprilike na istom mestu gde je već postavljen kamen temeljac, ali sada ćemo da vidimo da li ćemo objekat da okrenemo ovako ili onako, gde ide sunce...

► EPS ne prima nikakve donacije i subvencije iz budžeta. Nikakve

Negde sam pročitao da se u Kostolcu planira izgradnja vetro-parka.

U okviru površinskih kopova Kostolac postoji volja da napravimo jedan vetro-park snage 30 MW. Više od godinu dana smo radili merenja i dokazali smo da potencijala vetra ima. Lansirali smo tender za konsultanta za drugu fazu za izradu fizibiliti studije. Očekujemo da u toku ove godine završimo dokumentaciju, donesemo investicionu odluku. Ono što je dobro što vidimo prostor za finansiranje tog projekta iz raznih evropskih fondova.

Vrlo je važno naglasiti da je vetar prilično nepouzdan izvor energije: sada duva, pa onda naprasno prestane, a EPS ima obavezu

balansiranja tržišta, balansiranja sistema, što znači da mora da drži ravnotežu proizvodnje i potrošnje energije u Srbiji, svaka država treba da balansira svoj sistem što više. Da bi to uspešno, moraju da postoje neki rezervni kapaciteti. Recimo, u jednom momentu imate 450 MW od vetra, a sat kasnije tih 450 MW mogu da budu nula. Nešto mora da prihvati višak struje, odnosno da popuni manjak. To su ili akumulacione hidroelektrane ili gasne elektrane koje su u stanju da ih “podignete” u roku od par minuta i jednostavno dobijete da one balansiraju vaš elektroenergetski sistem. U svih 27 država članica EU tih rezervnih kapaciteta nema.

A mi imamo?

Reč je o reverzibilnim hidroelektranama “Bistrica” i “Đerdap” III. Neki strani partneri su zainteresovani da se uključe u izgradnju “Bistricе”, ali opredeljenje vlade Republike Srbije i EPS-a je praktično da se to radi sto odsto iz naših izvora, da to bude EPS-ov objekat, jer je to elektrana koja daje sistemske usluge, a elektrane koje daju sistemske usluge su posebno zanimljive i isplative. U izradi je dokumentacija za državnu komisiju koja treba da se završi do maja sledeće godine, da donesemo odluku za reverzibilnu hidroelektranu “Bistrica” od 680 MW, što je reda 600 miliona evra. To je po meni najzanimljiviji hidroenergetski projekat u Srbiji. Drugi objekat te vrste je “Đerdap III”, koji ima četiri faze po 600 MW. Međutim, to je objekat koji ne može da se završi bez vezivanja za druge sisteme, jer vama treba u konačnoj fazi 2,5 hiljade megavata ulazne energije da pumpate, a to teško bez neke veze sa nuklearnom elektranom može da bude završeno. Iskreno, nadam se da ćemo mi do sledeće godine doneti odluku o ulasku u gradnju tog objekta. To bi verovatno bilo finansirano nekim kreditom.

Opet kredit?

Energetika je oblast gde se vrte veće cifre nego u ostalom poslovnom delu Srbije. Kada pogledate još i investicije u rudarski sektor, gde su investicije po par stotina miliona evra, ako pogledate ove velike objekte koje planiramo kao što je TENT B3, pa “Kolubara B”, sa investicijom u rudnike to je skoro dve milijarde evra. To su velike sume, ali će biti i veliki zamajac za domaću privredu, da malo živne i ta domaća privreda kroz te investicije. Veliki deo te opreme se ne proizvodi u Srbiji, ali ostaće novac u Srbiji na neki drugi način – kroz građevinske radove, kroz neki deo opreme koji se ovde proizvodi i kroz neke druge vrste usluga. Smatram

Foto: Aleksandar Anđić

da ćemo ovim energetske projektima koji se rade, a naročito ovim velikim infrastrukturnim, uticati na to da privreda Srbije živne.

Sve je to lepo, ali ko će taj kredit da vrati?

Dugoročno gledano, EPS je malo zadužena kompanija, ma koliko to čudno zvučalo: ima još prostora za srednjoročno i dugoročno zaduživanje. Zaduženje EPS-a u odnosu na godišnji prihod je oko 25 odsto.

Da ne bude zabune: EPS ta dugovanja sam servisira?

Sada radimo petogodišnji plan do 2017, sa prospekcijom do 2025. i sve te cifre ulaze u kalkulacije. EPS ne prima nikakve donacije i subvencije iz budžeta. Nikakve.

To je sada malo kontradiktorno: cena struje u Srbiji je najniža u Evropi, a EPS uspeva da servisira kredite od redovnih prihoda.

Sve srednjoročne prospekcije, pa i ova do 2025. godine imaju faktor povećanja kako potrošnje tako i društvenog proizvoda, pa i prospekciju povećanja cena električne energije. S druge strane, kratkoročno, na godišnjem nivou, EPS svoje planove zasniva na principu da godinu likvidno zatvori. To znači koliko ima para, mi se toliko pružimo: vidite koje su vam plate, troškovi, vidite koje su vam obaveze prema kreditorima... Ima još jedna stvar: od 1. januara 2013. zaključno sa 2015. srpsko tržište električne energije se postepeno otvara. EPS će imati obavezu da snabdeva sva domaćinstva i male industrijske potrošače, sve ostalo će biti na tržištu: jednostavno, EPS će moći da napravi strategiju kome će da prodaje električnu energiju, a kome neće, i po kojoj ceni. ◀

Zoran Majdin

► **nuspojava**

piše: Teofil Pančić

Šumadijska genetika

To što naš novi predsednik laže tako masno i nekompetentno dovoljno je tragično, ali nije i ono najgore

Eh, ne beše li to lepo dok je trajalo? Samo što je jednom, i to sasvim brzo, moralo i da se završi, na šta smo ja i još poneki mazohistički ludak uporno i uzaludno upozoravali, na užas i zgražavanje nadobudne čaršili malograđanštine, kojoj je to bilo tako *uncool*. A šta se to završilo, prosit ćemo fino? Ona početna, prividno idilična faza propagandno-političkog rada jednog specifičnog ogranka naše Progresivne Inteligencije tokom kojeg kao da su čak i sami sebe ubedili u to da bi trajno ime nekog novog predsednika Srbije za kojim su predano tragali zaista moglo da glasi: Onaj Koji Nije Boris Tadić. I da mu je to i takvo ime ujedno i dovoljan kvalitet i preporuka, dočim je sve drugo nevažno. I da bi se, štaviše, i sam mogao zadovoljiti tim imenom i primerenom mu ulogom, provodeći sledećih pet godina u virtuelnoj koži Neborisa Netadića, bez sopstvenog političkog identiteta, osim tog *negativno* određenog.

Megjutoa, osim što predsednik *nije* neko i nešto (recimo, Boris Tadić), trebalo bi da predsednik *jeste* neko i nešto drugo. Nemoguće je da bude drugačije, osim u sanjarijama kabinetskih *armchair* stratega. Na to naši progresivni mislioci, izgleda, nisu ozbiljno računali, pa su sad, biva, malko iznenađeni ovim što su/smo dobili, i to umereno neprijatno. Bez brige, neće to dugo potrajati, već će nam se objasniti preko Progresivnih Sajtova kako to nije ništa i da je sve u najboljem redu. Šta – to? Pa, to s Vukovarom kao “srpskim gradom” u koji da se ti kleti Hrvati nemaju rašta vraćati...

Radi se, naravno, o već znamenitoj provali iz intervjua Nikolić Tomislava (jer to je, naime, pravo i trajno ime novog predsednika) Frankfurter Algemajne Cajtungu, objavljenog neposredno pred drugi krug predsedničkih izbora. Kada je stvar pukla, naročito odjeknuvši u susednoj zemlji koja kanda ima, hm, izvesnih *teritorijalnih pretenzija* prema svom najistočnijem većem gradu, tada već zapredsedničeni Nikolić je mrtav-hladan izjavio da FAZ laže, i da on to nikada nije izjavio; ta, kud bi on tako nešto?! Kad ono – međutim: eno vam na internetu audio snimka na kojem se jasno čuje da je Nikolić rekao ono što je rekao da nije rekao. Iz čega jasno sledi da je to što je rekao da nije rekao zapravo – masno slagao. I ne samo masno nego i tragično glupo, trapavo i nekompetentno: kako drugačije nazvati laž koja se može odmah i vrlo konkretno demonstrirati do poslednje koščice, laž od koje nakon dva-tri klika mišem ne ostanu ni oni poslovični Đenkini dugmići? O Bože, pa šta li je čoveku najedared, pa tako prostački i bezobrazno nije bio slagao već celih četiri-pet dana, još od onog baronisanja o “velikoj krađi izbora”, koja, gle, netragom nestade 20. maja oko devet uveče...

Nije, dakle, stigao ni do sopstvene inauguracije, a bruka s njim u glavnoj roli je već pukla. Nije izdržao ni da počne da mu teče mandat, a već se proslavio nečim iz svog starog, navodno odavno ukinutog repertoara. Nije sačekao ni da se primopredajno islika sa Tadićem na Andrićevom vencu, a već je pokazao besmislenost

naše naših primenjenih mudraca da bi se i ubuduće mogao zvati Onaj Koji Nije Boris Tadić, a ne onako kako se vaistinu zove, uz sve što tom imenu pripada. I što je najgore, mogućnosti da se buduće bruke ove ili neke druge vrste izbegnu gotovo su ravne nuli: to bi bilo moguće jedino ako bi Nikolić čvrsto rešio da u sledećih pet godina ne govori i ne radi ama baš ništa. Bila bi to velika žrtva i grandiozan patriotski čin (koji bih najiskrenije cenio), ali koliko je verovatno da će se to dogoditi? Mrka kapa, dakle.

Ima, međutim, jedan detalj koji kao da je svima olako promakao, a koji nam govori suštinski više od “vukovarske” priče. U noći izborne pobede, a upitan od novinara za svoj budući odnos sa Hrvatskom, Nikolić je odnekud osetio potrebu da naglasi da je Šumadinac i da “nema genetske predispozicije da mrzi Hrvate”. Voleo bih da se sada dobro razumemo: zaista verujem da je ovo Nikolić izrekao krajnje dobronamerno, u dobroj veri kako govori nešto “pozitivno” i umirujuće. Nije to bila *svesna provokacija*, na protiv (i utoliko gore). Takođe, ni jednog trenutka ne verujem u to da se Nikolićevom glavom motaju planovi da zagospodari vojskom ne bi li iznova zajurišao na Karlobag, Karlovac, Ogulin i napose Viroviticu. Ma kakvi, druge njega brige more. Ali, ova Nikolićeva intencijom “pozivina” izjava zapravo bolje od bilo kakvog mrakobesnog “staronikolićevskog” iskaza razotkriva svu zastrašujuću bedu duha koji je porađa.

Čovek koji je predsednik Srbije potegao je argument svog (slučajnog, nebiranog) geografskog porekla kao dokaz da će u budućoj srpsko-hrvatskoj priči biti “dobar momak”. To je samo po sebi već dovoljno bizarno, no to je tek laka predigra. U ovom iskazu, prevedenom na tečan srpski, “Šumadinac” je zapravo “onaj koji ni lično ni porodično nije imao ništa s Hrvatima”. No, šta bi bilo da *nije* Šumadinac i da *jeste* imao posla s Hrvatima, onakvog posla na koji aludira? E, tada bi već imao “genetskih predispozicija da mrzi Hrvate”. Kako se uopšte stižu takve “genetske predispozicije”? Reklo bi se, samim tim što se *ima nešto s Hrvatima*. Kako bi se uopšte moglo imati nešto s Njima, onakvima, a da ih se ne zamrzi?

Karikiram li u ovoj rekonstrukciji jednog logičkog sleda? Ni najmanje. Verno i konsekvatno sledim duh izvornika, to je sve. Ako vam smeta zaključak, žalite se premisi, a ne meni.

Svet mentalnih slika Tomislava Nikolića bilo bi odveć popustljivo nazvati naprosto “nacionalističkim”. Ne, on je gore od toga: radi se o rasističkom, ne čak ni latentno nego eksplicitno fašistoidnom pojmovniku i diskursu. Budimo ipak benevolentni: sasvim je moguće da on postepeno uviđa da s tim nešto nije u redu, i da pokazuje naznake želje da se toga oslobodi. Ako je tako, to je vrlo pohvalno, i treba ga ohrabriti na tom dugom i teškom putu s neizvesnim ishodom. Nejasno je samo zašto bi tu terapiju trebalo da obavlja baš sa mesta predsednika države, na račun svih nas. ◀

MODERAN SPOJ STAROG I NOVOG

Kalemegdan povezan “spiralnim oblakom” sa Savskim pristaništem, a platoom za pešake sa Knez Mihailovom ulicom, podzemni pešački prolazi i muzička fontana na Slaviji – obrisi su novog, modernog Beograda. Realizacijom ovih projekata Beograd bi trebalo da dobije moderne gradske simbole i futuristički izgled svetske metropole

Novi izgled prestonice

“Projekat ‘Centar na vodi’ jeste pravi iskorak u arhitekturi, lokacija koju će turisti nezaobilazno posećivati. Ne samo arhitektonska atrakcija, već i mesto održavanja kulturno-umetničkih manifestacija, sa atraktivnim prodavnicama i restoranima. Magnet koji će privlačiti sve”, kaže Dejan Vasović, gradski arhitekta

Od Savskog pristaništa, preko spiralnog “oblaka od čelika” do Kalemegdana, pa platoon za pešake preko Pariske ulice do Knez Mihailove, šetnja započeta na keju završavaće se kod palate “Albanija”. A sve je počelo kada je Grad prepoznao kvalitete “Beton hale” i počeo sa uređenjem ove lokacije. Preko ideje o povezivanju priobalja sa Kalemegdanskom tvrđavom, i raspisivanja međunarodnog konkursa “Centar na vodi”, ideje o futurističkom izgledu prestonice nizale su se jedna za drugom. Izgledi za njihovu realizaciju su izvesni, i sa gradnjom će se početi najverovatnije već sledeće godine.

SPIRALNI OBLAK OD ČELIKA: Danas Male i Velike stepenice ili tramvaji, a za nekoliko godina “spiralni oblak” spajaće reku i grad. Idejni projekat japanskog arhitekta Soua Fudžimotoja, pobjednika konkursa “Centar na vodi”, spiralni oblak od čelika, grandiozno je i moderno arhitektonsko rešenje da se poveže savsko priobalje sa Kalemegdanom, i da se Beograd, sa svime što nudi, “spusti” na reku. U vrtlogu ovog modernog objekta, na oko 40.000 kvadratnih kilometara, naći će se mesta za sve – oko 3000 kvadratnih metara predviđeno je za prostorije Muzeja Grada, a biće tu i konferencijski prostori, prodavnice i restorani.

Svake godine u Beograd doplovi oko 400 kruzera iz

Spiralni oblak s pogledom na Novi Beograd; unutrašnjost oblaka

evropskih prestonica, a na beogradsko priobalje iskrca se oko 60.000 turista. Kada spiralni oblak bude sagrađen, sve one koji u Beograd dođu rekom neće deliti ništa od glavnih gradskih spomenika Kalemegdanske tvrđave i parka. Obilazak glavnih simbola prestonice počeće tik uz reku, od “spiralnog oblaka” od čelika. I sam “oblak” postaće svojevrsan simbol grada i nudiće kulturno-umetničke sadržaje. Muzej Grada Beograda dobiće prostorije za stalne i privremene postavke, prostor za istraživačku delatnost i kancelarije, dok bi Centralni trg na “oblaku”, sa koga bi se pružao pogled na Novi Beograd, bio mesto održavanja koncerata i kulturnih manifestacija.

TUNEL I PODZEMNI PROLAZ NA ULAZU U KALEMEGDAN IZ KNEZ MIHAJLOVE ULICE

“Spiralni oblak” omogućuje povezivanje različitih pravaca – ulazak u “kovitlac” biće moguć sa nekoliko ulaza na pristaništu, a spiralne rampe vodiće posetioce u raznim pravcima, ka Tvrđavi i ka Gornjem gradu Kalemegdana. Oko 20.000 kvadratnih kilometara prostora oko “spiralnog oblaka” biće iskorišćeno za parking prostore i parkove. Parking mestima biće rešeni i problemi sa saobraćajem, sa kojima se Beograd suočava svakog leta nakon koncerata na Donjem gradu. Saobraćajne analize radi Urbanistički zavod, a rezultati će biti uvršteni u završni plan za izgradnju projekta. Objekat će u potpunosti biti pristupačan osobama sa invaliditetom. Prednost oblaka je i u mogućnosti sezonskog korišćenja. Osenčenost objekta je takva da je tokom leta, da bi se izbeglo pregrevanje, omogućeno provetravanje, dok će zimi rampe biti zatvorene. Gradski arhitekta Dejan Vasović objašnjava za “Vreme Beograda” da je multifunktionalnost objekta jedna od najvećih prednosti, ali i da je reč o pravom “arhitektonskom čudu”.

“Ovaj projekat jeste pravi iskorak u arhitekturi. To će biti lokacija koju će turisti nezaobilazno posećivati. Ne samo arhitektonska atrakcija, već i mesto održavanja kulturno-umetničkih manifestacija, lokacija sa atraktivnim prodavnicama i restoranima. Magnet koji će privlačiti sve.”

Kako objašnjava Vasović, do kraja godine biće završen celokupan plan sa nacrtom rešenja za izvođenje projekta, a tada će se stvoriti uslovi za prikupljanje tehničke dokumentacije. Finansiranje projekta još nije na dnevnom redu, a kada do toga dođe, moguće su različite kombinacije – od privatnog i javnog partnerstva do rešenja po kome će ceo projekat biti finansiran iz budžeta.

Demijan Lukić Hanomihl sa Novog Beograda često dolazi na Kalemegdan sa savskog keja i, kako kaže, podržava sve projekte koji bi omogućili lakši pristup i doprineli vizuelnom identitetu ovog dela grada. “Mislim da Beograd mora izaći na reke i sve projekte sa tim ciljem podržavam.”

Kako objašnjava Vasović, ideja futurističkog izgleda “oblaka” jeste da se spoji staro i novo. “Današnje potrebe nalažu da se sa nasleđem nešto radi, ono mora dobiti savremenu namenu i strukturu. Projekti koji se danas realizuju, za trideset godina predstavljaju putokaz za dalji razvoj.”

Akademik Milan Lojanica smatra da je “oblak” interesantno i prihvatljivo rešenje, ali da zahteva posebnu pažnju zbog lokacije i blizine najznačajnijem kulturno-istorijskom spomeniku grada.

“CENTAR NA VODI” BIĆE ARHITEKTONSKO ČUDO:

Dejan Vasović,
gradski arhitekta

PEŠAČKI PLATO I TUNEL: Pešački prelaz između Kalemegdana i Knez Mihailove zameniće pešačka zona. Prostiraće se duž Pariske ulice i Tadeuša Košćuška. Trenutno se u Urbanističkom zavodu vrše saobraćajne analize o mogućim rešenjima izmeštanja saobraćaja u podzemni tunel. Najprirodnije i najjeftinije rešenje, prema mišljenjima stručnjaka, jeste izmeštanje i drumskog, i tramvajskog saobraćaja. Tako bi pešačka zona ostala samo pešacima.

Spuštanjem saobraćaja u podzemni tunel, ispred Biblioteke Grada, biće dovoljno prostora za detaljno uređenje pešačke zone, sa centralnim trgom i fontanom.

I pored atraktivnosti pešačke zone od “Albanije” do Savskog pristaništa, izdvojenost Kalemegdanske tvrđave od gradske vreve ima smisla. “Odvojenost Kalemegdana od grada bi ovaj istorijski sadržaj držala na pijedestalu”, objašnjava Lojanica.

PREKO SLAVIJE ZA DVA I PO MINUTA: Po uzoru na evropske prestonice, projektom uređenja jednog od najprometnijih, a dugo zapostavljenih trgova, Slavija će dobiti sasvim novo lice. U planu su izgradnja pešačkih tunela i izdvajanje tramvajskog i trolejbuskog saobraćaja po obodu trga. Preuređenje donosi bezbednije kretanje pešaka i povećanje protoka vozila – nadležni smatraju da će se preko Slavije putovati duplo manje nego ranije, a to je ono što Beograđani sa nestrpljenjem iščekuju.

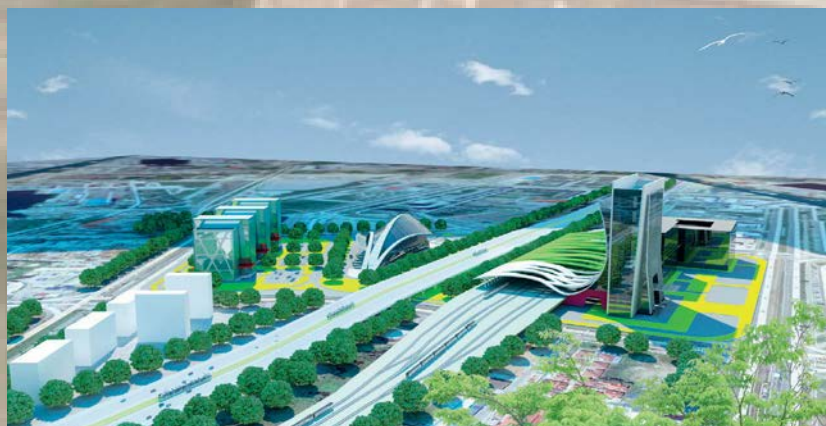
Tanji D. sa Crvenog Krsta Slavija je nezaobilazna na maršruti od kuće do posla. Ukoliko pešaci, kaže da joj je potrebno najmanje pet minuta da bi prešla pešački prelaz.

“Izmeštanje tramvajskog i trolejbuskog saobraćaja je odličan potez, smanjio bi se veliki broj udesa koji se dešavaju upravo

Vizionarski predlozi Beograđana

Kada je Grad 2009. godine počeo sa praksom Otvorenih vrata, gde se građani mogu javiti sa predlozima projekata koje bi finansirao Grad, Beograđanin D. Ž. predložio je rešenje za haotični saobraćaj na Slaviji. Vizionarski, predložio je izgradnju podzemnih pešačkih prolaza. “Ideja je jednostavna – građanin je nacrtao kružni tok Slavije i ispresecao ga sa sve četiri strane sveta podzemnim prolazima kojima bi se kretali pešaci. Prema njegovim rečima, saobraćaj bi se kretao mnogo brže ukoliko bi pešaci prelazili ulicu ispod zemlje, ne bi bilo prekida i usporavanja ionako haotičnog saobraćaja.” (“Vaše su ideje, naše je da ostvarimo”, “Vreme Beograda”, 21. januar 2010)

Budući izgled centralne
železničke i autobuske
stanice na Novom
Beogradu

zbog ukrštanja automobila i tramvaja. Prvenstvo prolaza u kružnom toku niko ne poštuje, ni vozači, ni pešaci, zato smatram da su podzemni pešački prolazi logično rešenje", kaže Tanja D.

Izgradnja podzemnih pešačkih prolaza biće predmet konkursa na kome će se odlučivati i o izgradnji muzičke fontane u središnjem delu trga. Muzička fontana na Slaviji, sa svetlosnim efektima, rešenje je po uzoru na Magičnu fontanu u Barseloni, lociranu na Španskom trgu. Magična fontana u Barseloni izgrađena je davne 1929. godine. Arhitektonski konkurs za idejno rešenje domaće magične fontane biće raspisan nakon formiranja Gradske skupštine.

INTEGRISANI SAOBRAĆAJNI SISTEM GRADA: Sve ideje o modernizaciji prestonice usklađene su sa gradskim Planom razvoja saobraćaja. Nadležni naglašavaju da se mora ići korak po korak. Preko uređenja Slavije, pešačkih zona do izmeštanja železničke i Autobuske stanice iz centra grada i izgradnje metroa.

Trasiranje i izgradnja prvih linija metroa počće 2013. godine, a do 2017, dok metro ne bude dostupan Beograđanima, radiće se na izmeštanju Železničke i Autobuske stanice iz centra grada. Kada glavno čvorište železničkog saobraćaja u gradu bude postao "Prokop", zgrada sadašnje centralne železničke stanice postać će kulturno-istorijsko obeležje grada.

Kako objašnjava Vasović, izmeštanje Železničke stanice i železničke infrastrukture na Novi Beograd, oslobodiće Savski amfiteatar za dugoočekivana, modernija urbanistička rešenja.

Izmeštanjem centralne železničke i autobuske stanice na Novi Beograd, uz povezivanje sa budućim trasama metroa, grad će dobiti integrisan saobraćajni sistem. Kada lokacija kod popularnog Buvljaka bude postala novo saobraćajno čvorište grada, "špic" u Beogradu izgledaće drugačije nego danas. Povezivanjem železničkog, drumskog i podzemnog saobraćaja poboljšaće se povezanost različitih delova grada, rastereti se saobraćajnice u centru, a moderne centralne stanice železnice i autobuske saobraćaja čvršće će povezivati Beograd sa ostatkom Evrope.

"Čekajući da se reši jedno pitanje kako bismo krenuli u rešavanje ostalih samo pogoršava stanje stvari. Pitanje Slavije i metroa, na kojoj koti će biti metro stanica, ništa nije donelo. Ne može da se čeka. Treba ići korak po korak ka finalnom rešenju", ističe Vasović.

PETRA ŽIVIĆ

POMOĆ GRADA MLADIM TALENTIMA

Stipendije

Nastavljamo da nagrađujemo one koji postižu uspehe, a u tom procesu za nas su svi jednaki i zbog toga drugu godinu zaredom stipendiramo i srednjoškolce sa invaliditetom, kažu u gradskom sekretarijatu

"**M**oj sin je najbolji matematičar srednjoškolskog uzrasta na svetu", kaže ponosno Magda von Burg, majka mladog genija Teodora von Burga, koji je na prošlogodišnjoj Međunarodnoj matematičkoj olimpijadi za srednjoškolce, održanoj u Amsterdamu, osvojio treću zlatnu medalju zaredom, i sprema se za ovogodišnju olimpijadu u Argentini. On je jedan od stipendista gradske vlade, a stipendije se od 2004. godine na konkursu dodeljuju najboljim đacima i studentima.

"Gradsku stipendiju koristim dve godine", kaže za "Vreme Beograda" Teodor, učenik četvrtog razreda Matematičke gimnazije. Objašnjava da stipendiju "troši kad mu zatreba", a to može biti i letos na olimpijadi. Majka Magda objašnjava da je Teodor do sada učestvovao na ukupno 122 takmičenja (32 međunarodna) i osvojio 114 nagrada, od toga 109 prvih nagrada.

Teodor nema mnogo vremena da priča sa novinarima, i kad nije u školi rešava zadatke. Koliko je važno učestvovanje na matematičkim olimpijadama, ispričala je njegova majka.

"Teodor je, od 14.000 učesnika na matematičkim olimpijadama, šesti svih vremena", objašnjava majka Magda. "Ukoliko bi na narednoj matematičkoj olimpijadi bio prvi, moj sin bi izbio na prvo mesto liste najboljih matematičara svih vremena." Osvajanje treće zlatne medalje na Matematičkoj olimpijadi u Holandiji donelo je Teodoru šesto mesto na listi najuspešnijih takmičara. Ovo je prvi put da se jedan učenik iz Srbije nađe u društvu deset najboljih, u 52 godine dugoj tradiciji ovog najprestižnijeg takmičenja iz matematike.

u pravim rukama

Najtalentovaniji mladi matematičar na svetu nastavlja školovanje na nekom od prestižnih univerziteta, najverovatnije u Oksfordu. "Nikada mi nije bila važna stipendija, ali me je bolelo kada su sredstva dodeljivana lošijim đacima od mene", rekao je jednom prilikom mladi Von Burg.

NEKO MISLI NA NAS: Jovana Kovačević, prošlogodišnja dobitnica stipendije i studentkinja četvrte godine FON-a, kaže da "u svemu tome možda najviše znači to što neko misli na vas i želi da vas nagradi za dobar rad."

Jovana kaže da joj je stipendija bila od velike pomoći. Sa prosečno ocenom 10, dileme nije bilo, stipendija se našla u pravim rukama. "Gradska stipendija mi znači mnogo, jer troškovi studiranja nisu mali, a na ovaj način omogućila sam i svojim roditeljima da manje brinu o izdacima za školovanje. Istovremeno, i meni je bilo mnogo lakše da uštedim za neke stvari koje su mi do sada bile nedostupne, poput laptopa, na primer", rekla je Jovana. "To veoma prija i ne zaboravlja se lako."

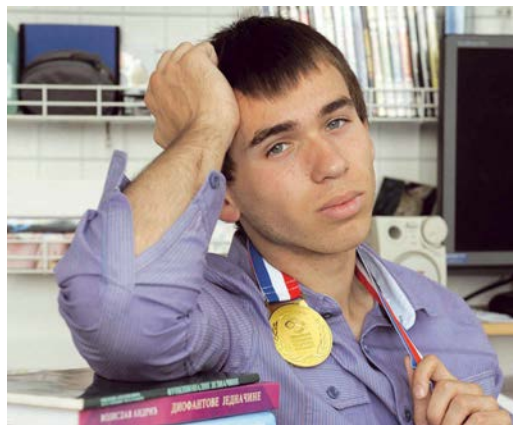
Student treće godine Fizičkog fakulteta Igor Prlina, čiji je prosek kao i Jovanin, čista desетка, kaže da je novac u obrazovanje uvek dobro uloženo.

"Osnovna stvar kada Grad daje stipendiju, bez obzira na iznos, jeste priznanje za uloženi trud i sistem vrednosti kojeg se student drži. Obrazovanje je isplativo na duži rok i radi se o trnovitom putu, ali stipendija učvršćuje odluku studenta da se posveti ulaganju u znanje, a naravno, olakšava život kako studentu tako i njegovoj porodici", kaže Igor.

"Nastavljamo da nagrađujemo one koji postižu uspehe, a u tom procesu za nas su svi jednaki i zbog toga drugu godinu zaredom stipendiramo i srednjoškolce sa invaliditetom", rekla je Dragica Moro, zamenica sekretara za obrazovanje. "Uprkos svim poteškoćama, mnogi od njih školovanje nastavljaju na fakultetima i postaju odgovorni i stručni mladi ljudi. Telesna oštećenja i druge bolesti u tome ih ne sprečavaju, a grad Beograd je tu da im pomogne i ohrabri ih da istraju."

Prema njenim rečima, studenti će mesečno dobijati po 17.000, a srednjoškolci po 15.000 dinara. "Liste su preliminarne, što znači da se eventualni pismeni prigovori mogu dostaviti lično ili poštom komisijama u narednih osam dana od dana objavljivanja lista. Na ovaj način grad Beograd nastavlja da nagrađuje one koji postižu uspehe. Po drugi put gradske stipendije dobiće i 23 srednjoškolca sa invaliditetom."

Na konkursu su učestvovali i redovni učenici druge, treće ili

TROSTRUKI POBEDNIK NA MATEMATIČKOJ OLIMPIJADI: Teodor von Burg

četvrte godine, čiji je prosek ocena najmanje 4,75, sa prebivalištem na području Beograda najmanje tri godine od raspisivanja konkursa. Osvojene nagrade sa međunarodnih i domaćih takmičenja i olimpijada su uslov i njih će komisija za dobijanje stipendije posebno bodovati.

Takođe, konkurs je bio otvoren i za studente koji se školuju na budžetu, koji su upisali najmanje drugu godinu na nekoj od visokoškolskih ustanova čiji je osnivač Republika a sedište u Beogradu, stu-

denti koji imaju prebivalište u Beogradu najmanje tri godine od dana raspisivanja konkursa, sa prosečnom ocenom najmanje 9,5, da nisu gubili nijednu godinu, kao i da su položili sve ispite iz prethodnih godina.

Sa željom da podrži najbolje među najboljima, Grad je još 2004. godine počeo da realizuje Program podrške talentovanim srednjoškolcima i studentima. Te godine gradske stipendije, u iznosu od po 10.000 mesečno, dobijali su 43 srednjoškolca i 101 student. Program podrške studentima sa invaliditetom realizuje se od 2005. godine, kada je gradsku stipendiju, u iznosu od po 11.000 dinara mesečno, dobio 71 student.

TREĆA SREĆA

Stižu nove bebe

Nikola Avramović i Marina Marmut su prve bebe koje su zahvaljujući ovoj metodi vantelesne oplodnje došle na svet, a rođeni su samo u dva dana razlike. Oni sad imaju više od godinu dana, a nedavno su postali i drugari

Zora i Negoslav Avramović bili su šest godina u braku i pokušavali da dobiju dete. Nakon uspešnog VTO zahvata, Nikola je usrećio njihov dom i sad uživaju u njegovom odrastanju. "Ljudi ne vole da pričaju o sterilitetu, ali to nije nešto čega se treba stideti. Naše iskustvo samo može da pomogne drugima i često nas ljudi zovu i pitaju za savet. Uvek im kažemo da moraju biti uporni i pozitivni, da veruju u sebe i u svoje lekare i da iskoriste ovu šansu, jer svi koji prolaze kroz to, znaju koliko proces veštačke oplodnje može biti skup", kaže Zora Avramović, Nikolina mama. Ona smatra da bi poznavanje i druženje sa ostalim parovima i decom bilo više nego korisno. "Sva deca rođena iz drugog pokušaja vantelesne oplodnje su ista generacija. Bilo bi lepo kada bismo se svi upoznali i družili. Nikoli je potrebno društvo", objašnjava Zora.

Prva devojčica rođena na ovaj način u beogradskom porodilištu je mala Marina Marmut, koju su roditelji čekali skoro 13 godina. "Godine su prolazile, ali nismo odustajali, bili smo uporni i isplatilo se. Marina je centar našeg sveta, sve je bolje i lepše od kada je došla na ovaj svet", kaže Dijana. Marina je u novembru prošle godine proslavila prvi rođendan, a dosad je već prohodala, i prošetala Tašmajdanskim parkom sa vršnjakom Nikolom. Srećni roditelji Dijana i Bogdan Marmut savetuju parove koji imaju problem sa sterilitetom da se ne dvoume i da idu samo napred, jer će na kraju biti rezultata. Upornost i jak želudac su garant za uspeh, a porodice Avramović i Marmut su pozitivan primer ove prakse i dokaz da je sve to vredno truda.

BEZ DILEME: Na osnovu rezultata i uspešnosti poslednjeg poduhvata, grad Beograd je krajem 2011. godine doneo odluku da finansira i treći pokušaj vantelesne oplodnje za parove sa

teritorije Beograda. Prijavljivanje Republičkom fondu za zdravstveno osiguranje počelo je 6. januara 2012, i dosad postoje 143 zainteresovana para. Komisije za vantelesnu oplodnju pri Klinici za ginekologiju i akušerstvo Kliničkog centra Srbije i Ginekolško-akušerske klinike "Narodni front" već su odobrile uključivanje 126 parova u postupak. Procedura je obavljena kod 42 buduće majke, a dosad je ostvareno 20 trudnoća. Pravo na prijavljivanje imaju svi parovi sa teritorije Beograda koji su imali dva neuspela VTO pokušaja – bilo da su oba finansirana iz sredstava RFZO-a ili da je jedan finansiran iz tih sredstava a drugi iz sredstava Grada. U postupak će biti uključene pacijentkinje koje su dobile odobrenje stručne Komisije za VTO iz navedenih klinika, i sve mlađe od 40 godina. Na početku programa, korisnice su mogle da se opredele za jednu od dve klinike – za Ginekolško-

akušersku kliniku "Narodni front" ili za Kliniku za ginekologiju i akušerstvo Kliničkog centra Srbije, međutim, s vremenom su se menjali kapaciteti ovih ustanova, tako da su korisnici usmeravani shodno tome.

Prva dva pokušaja vantelesne oplodnje, sprovedena od 2006. do 2011. godine, finansirali su Republički fond za zdravstveno osiguranje i gradske vlasti. Za više od četiri godine bilo je oko 4500 vantelesnih oplodnji, a prosečna uspešnost je 22,73 odsto, što znači oko 1000 porođaja, a to je u skladu sa evropskim i svetskim prosekom.

Grad Beograd je 18. novembra 2009. godine potpisao Sporazum o finansijskom učešću u realizaciji drugog pokušaja vantelesne oplodnje sa Republičkim zavodom za zdravstveno osiguranje. Kroz proceduru je prošlo 196 parova, i za tu namenu utrošeno je 49 miliona dinara. Marta 2010. godine, Republički zavod za zdravstveno osiguranje doneo je odluku o finansiranju drugog pokušaja vantelesne oplodnje na teritoriji cele Srbije, a u julu iste godine starosna granica mogućih korisnica ovog zahvata pomerena je sa 38 na 40. U drugom pokušaju vantelesne oplodnje ostvareno je 76 trudnoća, dok je u 53 porođaja 68 beba došlo na svet.

ĐURĐICA BOGOSAVLJEVIĆ

Klubovi za treće doba

Oko 7000 starijih Beograđana svakodnevno posećuje neki od 21 dnevnog kluba za penzionere u glavnom gradu

U prethodne četiri godine 65.000 najstarijih Beograđana, čije su penzije niže od 16.000 dinara, dobilo je finansijsku pomoć Grada. Koliko novčana pomoć Grada može da olakša svakodnevnicu, najbolje zna Zoran Stamenković sa Čukarice, koji sa penzijom od nepunih 14.000 dinara teško sastavlja kraj s krajem.

“I ta pomoć se brzo potroši, ali puno znači. Velika je ispodmoć da se pokriju računi za komunalije, porez, struju ili telefon. Primam je četiri puta godišnje i uvek stigne u pravo vreme da ‘zakrpi’ rupe u penzionerskom novčaniku”, kaže Zoran.

Osim kvartalne pomoći od 4000 dinara, Zoran Stamenković jedan je od 7000 starijih Beograđana koji svakodnevno posećuju dnevne klubove za penzionere, kojih u glavnom gradu ima 21. Kako kaže, u klub na Čukarici redovno dolazi već 22 godine.

“U novembru 1989. godine pročitao sam obaveštenje u ‘Politici’ da se otvara ovaj klub i od tada sam ovde svakodnevno. Ranije sam učestvovao u raznim aktivnostima i sekcijama, a sada dođem na ručak i da malo posedim sa prijateljima”, dodaje naš sagovornik.

Na drugoj strani prestonice, Beograđanka Laura Cekić više od dve decenije takođe svakodnevno posećuje klub “Stari grad” u Solunskoj, gde uz šolju toplog čaja dolazi na “partiju” druženja sa svojim vršnjacima. Na ovom mestu oko 275 članova, povremeno ili svakodnevno, provode svoje slobodno vreme u razgovorima, igranju šaha, karata, pikada i društvenih igara.

“U penziji sam od 1988. godine i od tada redovno dolazim u ovaj klub. Kao i u životu, penzija može da bude lepa, ako umeš da se družiš sa ljudima. Četvrtkom organizujemo igranke i druženje, imamo i predavanja o zdravlju, a ranije smo organizovali izlete i lutrije”, priča nam Laura Cekić.

Vera Vitezov, socijalna radnica koja već deceniju brine o najstarijim Beograđanima, objašnjava da osim dnevnog boravka i služenja toplih napitaka po zaštitnim cenama, klub u Solunskoj

PENZIJA MOŽE DA BUDE LEPA: Laura Cekić sa prijateljima iz kluba “Stari Grad”

Još 20 gerontodomaćica

Usluge 667 gerontodomaćica, čiji rad finansira grad Beograd, trenutno koristi 2011 uglavnom slabo pokretnih i nepokretnih sugrađana, dok je nedavno angažovano još 20 gerontodomaćica za 60 korisnika na Novom Beogradu, kojima je ova pomoć neophodna. Pravo na pomoć u kući imaju stari i bolesni, kojima srodnici ne mogu da pruže adekvatnu zaštitu u stanu, a cena ove usluge iznosi 1100 dinara mesečno. Osim njih, postoji još 20 gerontodomaćica u okviru projekta “Akcija za dostojanstven život” opštine Stari grad, koje brinu o 72 penzionera.

Dnevni centar na Vračaru

Osim pomoći u kući i dnevnih klubova, u Beogradu je nedavno otvoren i prvi centar za dnevni boravak odraslih i starih lica u Ulici Sime Igumanova 4 na Vračaru. Boravak površine 150 kvadratnih metara dnevno može da primi 30 starih osoba koje nisu smeštene u institucije socijalne zaštite, a potrebni su im nega i nadzor tokom dana. Prostor je adaptiran i opremljen zahvaljujući donaciji kompanije “Japan Tobacco”.

nudi mogućnost toplog obroka po ceni od 75 dinara, kao i pranje, peglanje i sušenje veša. Klub takođe ima i biblioteku, kao i dnevnu štampu.

Iako je napunila 82 godine, baka Laura ne pomišlja da se iz svoje kuće preseli u starački dom. Iako živi sama, nije usamljena, jer osim što redovno posećuje dnevni klub, o njoj već dve godine brine gerontodomaćica Ivana. U opisu posla joj je da sređuje stan, kuva ručak, nabavlja neophodne namirnice i lekove, ali Ivana i njene koleginice iz gradske Službe pomoći u kući neretko leče i samoću najstarijih Beograđana.

“Nikada ranije nisam koristila beneficije našeg društva, ali mi Služba pomoći u kući mnogo znači, naročito ove zime kad je bilo poledica pa nisam mogla da izlazim. Ivana mi pomaže oko nabavke hrane i lekova, oko spremanja kuće, ide sa mnom kod lekara. Mnoge moje prijateljice su same i njima pomoć gerontodomaćica znači još više, jer imaju s kim da popiju kafu i da se ispričaju”, kaže Laura.

Prema rečima Miodraga Tasića, upravnika Poslovne jedinice “Dnevni centri i klubovi”, ovaj vid otvorene socijalne zaštite ustanovljen je 1987. godine i danas postoji na teritoriji 14 beogradskih opština. Tasić podseća da su nedavno i najstariji žitelji Kaluđerice dobili svoje mesto za druženje. Klub se nalazi u okviru novosagrađenog Doma zdravlja “Milivoje Stojković” i već broji 255 članova.

BEOINFO

Starost uz nove tehnologije

U Elektronskoj čitaonici Biblioteke “Đorđe Jovanović” u Zmaj Jovinoj 1 uspešno se realizuje projekat “Elektronska pismenost 65 plus”. Kurs je počeo sa realizacijom krajem maja 2010. godine i odvija se na najsavremenijoj opremi svakim radnim danom u dve grupe. Obuku dobijaju uz člansku kartu simbolično nazvanu “65+” uz koju, takođe, ostvaruju mogućnost doživotnog korišćenja fonda Biblioteke grada Beograda. Polaznici koji uspešno završe obuku, dobiće i 10 sati besplatnog interneta u Biblioteci.

OBELEŽENA GRADSKA SLAVA

Beograd je obeležio svoju krsnu slavu Vaznesenje Gospodnje, u narodu poznatiju kao Spasovdan. Liturgijom u Vaznesenjskoj crkvi, potom litijom koja se kretala centralnim gradskim ulicama i na kraju svečanim prijemom u Starom dvoru, Grad je i ove godine pokazao da poštuje tradiciju, dugu više od šest vekova.

Domaćin slave bio je zamenik predsednika Skupštine grada Zoran Alimpić. On je podsetio da je Spasovdan gradska slava od 1403. godine, kada je despot Stefan proglasio Beograd za prestonicu.

“Tradicija pokazuje koliko je duga naša istorija i koliko su vredne naša kultura i vera. Kao građani Beograda i kao narod imamo čime da se ponosimo. S tim nasleđem i lepom proslavom, Beograd staje u red evropskih gradova koji se mogu pohvaliti svojom istorijom i tradicijom”, rekao je Alimpić, poželevši svima dobro zdravlje, dug život i blagostanje.

Srpski patrijarh Irinej podsetio je da proslava ovog praznika predstavlja dokaz pripadnosti porodici hrišćanskih naroda. “Obnavljanje litije je dokaz da

prave i istinske vrednosti, ma koliko potiskivane, ne mogu za svagda biti potisnute. Neka nas božji blagoslov prati da budemo složni u onome što je vrednosno i dobro, a on je oličan u slozi i ljubavi naroda, žitelja gradova i naših sela”, kazao je patrijarh.

POMOĆ MANJE RAZVIJENIM OPŠTINAMA U SRBIJI

Gradonačelnik Beograda Dragan Đilas i predsednik opštine Sokobanja Dimitrije Lukić potpisali su ugovor o saradnji, kojim će glavni grad pomoći izgradnju sportskih terena i dečjeg igrališta u toj opštini. Beograd je pre dve i po godine počeo sa realizacijom projekta pomoći manje razvijenim opštinama u Srbiji, za šta je izdvojeno više od 100 miliona dinara.

“Novac se pre svega ulagao u projekte koji imaju veze sa decom, kao što su vrtići, škole i igrališta, ali i zdravstvene ustanove i infrastruktura, što nas u Beogradu čini posebno radosnim. Beograd će ove godine pomoći četiri opštine u Srbiji: Krupanj, Preševo, Petrovac na Mlavi i Sokobanju. Sredstva nisu ogromna, ali tako pokazujemo brigu i želju da glavni grad pomogne drugim opštinama po Srbiji. Nastavićemo sa takvom politikom, jer Beograd treba da bude lokomotiva u tom poslu, kako bi što više investicija došlo u centralnu Srbiju i druge delove zemlje”, ukazao je gradonačelnik Beograda i dodao da Sokobanja kao turistička destinacija ima veliki potencijal da bude razvijena opština.

GOSTI IZ ČIKAGA U ZBRATIMLJENOM BEOGRADU

Deca i profesori iz državne škole “Ogden” iz Čikaga, sa kojom Osnovna škola “Miloš Crnjanski” i Treća beogradska gimnazija sarađuju nekoliko godina u okviru programa bratimljenja gradova i škola, boravili su u Beogradu od 9. do 20. maja. Ovo je šesta poseta profesora i učenika te škole, a tokom desetodnevnog boravka deca iz Čikaga bila su smeštena u domove kod svojih vršnjaka i učestvovala u radionicama koje su pripremili domaćini iz beogradskih zbratimljenih škola. Za učenike iz Čikaga organizovano je više programa obilaska Beograda, kao i prijem u Skupštini grada Beograda, gde ih je dočekala Tatjana Pašić, pomoćnica gradonačelnika i predsednica Odbora za saradnju Beograda sa Čikagom.

Učenici su posetili Kalemegdan i Beogradsku tvrđavu i vozili se otvorenim autobusom po Beogradu. Takođe su posetili Pedagoški muzej, kao i Muzej Nikole Tesle, u kome se nalazi najveća svetska zbirka dokumenata o Teslinom životu i radu.

SUBVENCije GRADA PRIVREDNIM SUBJEKTIMA

Zbog velikog interesovanja privrednih subjekata za dodelu sredstava za kupovinu mašina i opreme, grad Beograd je i ove godine uputio poziv za dodelu finansijskih sredstava, tačnije subvencija za unapređenje i proširenje poslovanja privrednih subjekata sa teritorije Beograda. Sekretarijat za privredu je prošle godine prvi put raspisao konkurs za dodelu sredstava privrednim subjektima sa teritorije grada Beograda za nabavku mašina i opreme radi unapređenja proizvodnje i proširenja kapaciteta. Sredstva su dodeljena za 33 privredna subjekta i to za četiri preduzetnika, 25 malih pravnih lica i četiri srednja pravna lica, u ukupnom iznosu od 30 miliona dinara.

Ove godine ukupna planirana sredstva iznose dvadeset miliona dinara i dodeljuju se za uvođenje novih poslovnih kapaciteta, odnosno novih poslovnih linija, kupovinom jednog osnovnog sredstva ili više osnovnih sredstava, to jest opreme koja će omogućiti poboljšanje kvaliteta postojećeg ili uvođenje novog proizvoda ili usluge u poslovni proces. Takođe, sredstva se mogu upotrebiti i za unapređenje postojećih poslovnih kapaciteta kupovinom mašina, opreme, inventara i alata ili njihovih pojedinih delova radi očuvanja i poboljšanja postojeće delatnosti.

NOV IZGLED ZEMUNSKIH SIMBOLA

Novom, savremenom rasvetom osvetljena je Kula Sibirjanin Janka na Gardošu, a Zemunci i Beograđani konačno su dobili i novoizgrađeni Zemunski kej između restorana “Šaran” i “Venecija”. Kula na Gardošu osvetljena je LED rasvetom poslednje generacije, koja u odnosu na dosadašnju omogućava uštedu energije od čak 30 odsto. Postavljeni reflektori su neupadljivi i svedeni u prostoru, pa ne narušavaju razgledanje kule po danu. Osim kule, osvetljen je i plato u neposrednoj blizini, čime je zaokružena estetska celina, a objedinjeno je i dekorativno i funkcionalno osvetljenje.

Realizacijom ovog projekta nastavlja se osvetljavanje najznačajnijih objekata našeg grada, koje sprovodi Uprava za energetiku Sekretarijata za komunalne i stambene poslove. Kao i kod prethodno osvetljenih objekata, i u ovom slučaju se insistiralo na energetske efikasnosti i isplativosti instalacije, kao i o implementaciji ekološki čistih proizvoda. Postavljanje 91 reflektora izvelo je u rekordnom roku je izvelo JKP “Javno osvetljenje” Beograd. Obaloutvrda i Zemunski kej izgrađeni su kao prioritetan infrastrukturni projekat u Zemunu, jer brane grad od takozvanih “stogodišnjih voda” i izlivanja Dunava.

“Vernici” i akumulacija Rovni

Pravoslavna macola

Građanin u monaškim ‘aljinama srušio dva betonska stuba na objektu u akumulaciji Rovni i veli da će što graditelji za dan sagrađe, vile će za noć da poruše

AGENCIJSKE VESTI KAŽU da su radovi na akumulaciji Rovni, desetak kilometara ponad, ili uzvodno, Valjeva, privremeno prekinuti, dok se ne reši problem sa vernicima koji protestuju. “Vreme” je već pisalo o ovoj svojevrsnoj papazjaniji, ali ajmo skoro pa iz početka.

Još ‘89. je osnovano Javno preduzeće “Kolubara”, koje trebalo realizuje izgradnju akumulacije koja bi vodom snabdevala Kolubarske opštine, Valjevo, Lajkovac, Mionicu, Lazarevac, Ub, te planiranu elektranu u Kaleniću. Da se nešto i preskoči, 2003. je potpisan Ugovor o razmeni nepokretnosti, između nadležne eparhije, na čijem čelu bio episkop Lavrentije, i JP “Kolubara”, kojim je “Kolubara” preuzela obavezu da izgradi novu crkvu u obližnjem selu Tubravić, namesto valjevske Gračanice, koja je na mestu akumulacije, i predviđeno je da bude potopljena.

Događaji su počeli kad je Pravoslavno bratstvo Istinoljublje reklo da je Gračanica sveta i čudotvorna svetinja, te da ne dolazi u obzir da se ona potapa, da voda bude 14 metara iznad krsta. Počeli su pozivi na Odbranu Svetinje, stražarenje kod manastira, sve da se “zaustavi sknavljenje Gračanice koje demonske sile preko zabludelih ljudi vrše”. Krajem prošlog leta došlo je do prvog većeg incidenta. “Kolubara” je angažovala arheologe iz Zavoda za zaštitu spomenika kulture Valjevo, da istraži lokalitet manastira, ali su vernici, okupljeni na pozive Istinoljublja, aktivnim suprotstavljanjem oterali arheologe, i izveli svoje radove: sve što su ovi otkopali, uredno su zakopali, plus posejali travu i posadili cveće. I još, najlone, kojima su zaštićene iskopane kosti, povadili su i bacili, “jer se Srbi ne sahranjuju sa najlonima”.

Takoreći, i ne samo takoreći, glavni u ove radove je građanin Dragan Davidović, koji se pojavljuje u monaškim haljinama i sa bradom većom i od kaluđerske. Građanin Davidović je

bio monah u Tronoši i Crnoj Reci, pod imenom Antonije. U maju 2010. Crkveni sud je doneo odluku da ga liši monaškog čina i vrati u red laika. Isključen je iz Crkvene zajednice na dve godine, “zbog samovolje i nepokoravanja crkvenim vlastima, kao i iznošenja brojnih neistina i kleveta, nedostojnih hrišćanina, a kamoli monaha”... Na sve te okolnosti građanin Davidović, u vreme incidenta sa arheolozima, izjavio “Vremenu” da ne može da sedi i gleda kako se gaze zakoni Božji, jer bez obzira što je brana u skladu sa zemaljskim zakonima, njemu su stariji zakoni Svetih otaca...

U međuvremenu, u akumulaciji se izvode poslovi čišćenja dna budućeg jezera. Sve je očišćeno, samo je ostalo 15-ak hektara oko manastira Gračanice. Tu seču šume ne dozvoljavaju vernici, koji sebe zovu gračanička straža. “Nedozvoljavanje” se desilo i prošle nedelje, radnici beogradske “Hidrotehnike”, koji su angažovani na tom poslu, sprečeni su u nameri da poseku preostalu šumu. Akcija je, sa fotografijama, postavljena na sajtu Istinoljublja. Piše da su drvoseče zaustavljene pred Gračanicom, a da je monah Antonije porušio stubove na objektu za video-nadzor, koji su kao vešala počeli podizati poviše Čudotvorne svetinje. Jošte piše: Ko ne razume pisanje perom, nadamo se da će razumeti pisanje krupnijim penkalama. I još piše: monah Antonije se rešio na jedino moguće i razumljiv odgovor, macolom je srušio dva stuba. Ovo nije agresija, već rušenje vešala.

Na sajtu Istinoljublja su i slike akcije rušenja betonskih armiranih stubova, kao i snimak intervju-a Antonija, za koji piše da će biti emitovan na televiziji. Građanin Davidović, u te monaške ‘aljine, sa bradom većom od svake kaluđerske brade, u kameru veli: Ja sam monah Antonije, koga je grupa vladika rešila da razmonaši, zbog borbe protiv dolaska pape, podrške Artemiju, i borbe za svetinju Gračanicu.

NE ODUSTAJE: Dragan Davidović Foto: Dragan Todorović

Šta još veli, neka bude monah, Antonije, veli da Brana nema dokument o proceni uticaja na životnu sredinu, da od nje pretpostavlja katastrofa, i da će uništiti Najveću svetinju. Još veli da će ta voda da bude prokleta, te da nema premeštanja i istraživanja Svetinje dok Bog ne da znak.

Za sve što rade imaju podršku Svetih anđela, stražare, i, kad naiđu drvoseče, zovu vernike da odbrane Svetinju. Ukratko, dok je on na slobodi, brana se neće puniti prema manastiru. Zašto, nema čoveka u okolini koji nije video čuda, ili horsko anđeosko pevanje noću, ili po mraku svetla u crkvi. Pričaju i da je tokom radova na crkvi svetlost krenula iz kanjona, da je munja izašla iz zida. On zna šta radi, prvo, da ne navuku prokletstvo, drugo, da piju zdravu vodu, treće, da imaju svetinju u kojoj se mogu lečiti brojni bolesnici. Ako Bog da, koliko sutra će oko crkve biti veliki parking sa hiljade kola, sa hiljade ljudi, koji će doći na isceljenje, koji će doći Svetom arhangelu Mihailu, i svim nebeskim silama čije se horsko pevanje čuje iz crkve...

Šta još Davidović, neka bude Antonije, kaže na tom snimku, kaže, dok je on na slobodi, ne mogu ništa da urade, stubove na objektu za video-nadzor je morao da čvrkne, da znaju da oni to shvataju kao vešala. A dalje će biti kao u narodnoj pesmi, što oni za dan sagrađe, vile će za noć da poruše...

A šta kažu u JP “Kolubara”, kažu da je akumulacija blagostanje, da se sve radi po najvišim standardima, da uloženo 80 miliona evra, da se još ulaže. Vršilac dužnosti direktora Miodrag Marković još kaže da su o incidentu rušenja betonskih stubova obavestili policiju, da je šteta 700.000 dinara, da je policija intervenisala, da pravosudni organi treba da stupe na scenu, jer javna imovina mora biti zaštićena...

Dragan Todorović

“Ne odgovaram za ono što sam rekao pre 15-20 godina. (...) Ja odgovaram za ono što sam počeo da radim od kako sam postao predsednik Republike.”

Tomislav
Nikolić
predsednik
Republike
("Blic")

Slobodan Stefanović,

glumac, zvezda mjuzikla Pozorišta na Terazijama, govori o načinu na koji kupuje:

“Mrzim odlaske u kupovinu. Uglavnom pazirim ono što vidim u izlogu i na prvi pogled mi se dopadne. Često zamolim prodavačicu da skine sa lutke i da mi zapakuje. Ili, kupujem iz potreba. Tako sam kupio jedan zaista odličan kaput koji mi je tog trenutka bio neophodan. Kada sam dobio godišnju nagradu mog pozorišta, bio je topao decembarski dan i na dodelu sam došao u sakou. Međutim, kada sam se vraćao kući bilo je užasno hladno i bukvalno sam otišao do prodavnice, video kaput, ušao, obukao ga, pitao koliko košta, platio i otišao u njemu. To je bilo iz čiste potrebe.”

("Gloria")

Vesna Dedić,

TV novinarka i autorka romana *Ti si meni sve*, kvalifikovala se da daje savete za sreću, a jedan od njih glasi: “Ne robujte navikama. Ko kaže da se nedeljom mora kuvati ručak, ići kod njegove mame na gibanicu, a subotom na pijacu? Ko kaže da dete mora svakoga dana u školu? Ko kaže da moramo uvek biti bezgrešni i savršeni? Ostanite jednog radnog dana sa detetom u kući i uživajte. Umesto kod njegove mame, idite sa mužem u šetnju i jedite pljeskavice. Ne osećajte se krivom kada ne ispunjavate sve nametnute obaveze.”

("Lisa")

Jelena Jovičić,

glumica Pozorišta na Terazijama, bila je u glavnom gradu Škotske, Edinburgu i sa puta donela utiske o domaćinima: “Škoti su, inače, veoma gostoljubiv narod. Drugačiji su od Britanaca, vrlo su temperamentni, veseli, duhoviti i prgavi. Piju alkohol u ogromnim količinama, naročito vikendom. Podsećaju na lepo vaspitane, obrazovane i prosvećene Srbe.”

("Gloria")

Viki Miljković,

pevačica, govori o svojim književnim afinitetima:

“Volim da čitam knjige, a najviše one sa akvionim sadržajem. Poslednje što sam pročitala je *Digitalna tvrđava*. To je jako zanimljiva knjiga. U njoj se radi o svemu i svačemu, a umešana je i policija. Inače, to je knjiga za koju moraš malo više da uključiš mozak. Treba da je čitaš sam i da se isključiš iz svega da bi je shvatio. Ovo je definitivno jedna od boljih knjiga koje sam pročitala u životu.”

Goca Tržan,

pevačica, na pitanje šta misli o seksu za jednu noć, kaže.

“Ako koristite kondom, samo napred!”

Šta misli o seksu na javnom mestu:

“Dok vas ne prekinu, sve najbolje...”

Zašto su bolji mladi muškarci, od starijih:

“Hidraulika mnogo bolje radi!”

Da li postoje muško-ženska prijateljstva:

“Da... Kada su muškarci gejevi!”

("Story")

Nataša Bekvalac,

pevačica, "izmestila se iz njene rutinske pozicije u medijima i pristala da odgovara na pitanja koja joj drugi nikada nisu postavili", te tako na pitanje da li je Ivica Dačić i za nju veliko iznenađenje ovih izbora, kaže:

"Ne smatram sebe dovoljno kompetentnom da bih odgovorila na ovo pitanje. Postoje politički analitičari, koji se godinama školuju kako bi analizirali političku situaciju u zemlji i inostranstvu. Ja sam samo umetnik koji živi za muziku, a proračune i analize rezultata izbora ostavljam onima koji su eksperti u toj oblasti."

Kad je poslednji put odgledala TV Dnevnik u 19.30:

"Svakog jutro moj dan počinje prelistavanjem štampe uz šoljicu kafe. Tada pročitam sve ono što me zanima i sama filtriram informacije.

Volim da pročitam istu vest u nekoliko dnevnih novina kako bih stekla što objektivniju sliku o događaju. Ali, zaista se ne sećam kada sam poslednji put odgledala Dnevnik."

Da li bi radije igrala u *Glembajevim* ili *Očajnim domaćicama*:

"Za sebe kažem da sam žena iz epohe, pa su mi tako bliža klasična

dela od modernih. Gluma je moj neostvareni san i zaista bih volela da jednog dana stanem na 'daske koje život znače' i možda 'oživim' baš groficu Kasteli. S druge strane, to ne znači da ne volim *Seks i grad*, baš naprotiv..."

("Press")

Nataša Miljković,

TV novinarka, a sada voditeljka "Jutarnjeg programa" na RTS-u, govorio o razlozima zbog kojih je ljudi gledaju:

"Doživljam naš program kao nešto više od emisije. To je deo života više od milion i po ljudi koji se svako jutro bude u Srbiji i žele da znaju gde ide ovaj svet i gde su oni u njemu. Kako da idu na posao i da li uopšte da idu. Mi smo im saveznici u doba kada dan izgleda strašno dug i pretežak za preživljavanje."

Koliko joj znači poverenje gledalaca:

"To je najvažniji razlog za buđenje. Razlog da se ide na posao sa osećanjem da radiš nešto što je drugima važno. Da im budeš onaj dobri poznanik, koji se uvek ljubazno javi i kaže im sve sa čime treba da uđu u novi dan. Poznanik koji često ima i loše vesti, ali uvek ti je bolje kada znaš kuda ideš, nego da u neznanju zalutaš. Divan je osećaj biti društvo ljudima koji počinju dan. Uostalom i ljudi su tada najbolji."

("Stil")

Bajo Šušakčević,

meštanin sela Vukovci u dolini Zete i ekspert, otkriva recept za dobijanje muškog deteta:

"Da bi dobili dete muškog pola moraju se uvažiti tri režima. To su razlika u godinama među bračnim parom, ovulacija i režim ishrane. Svake sedme godine polni organi podmlađuju, to jeste u 14, 21, 28, 35, 42. i 49. godini".

U praksi to izgleda ovako:

"Ako jedan bračni partner, na primer, napuni 21 godinu a drugi 19, onaj koji je napunio 21 ima prednost da dobije dete svog pola, sve dok drugi partner ne napuni 21 godinu. Kada partner u braku napuni ove godine rađa se dete njegovog pola, sve dok bračni drug napuni naznačene godine, i tada preuzme njegov pol. Podmlađivanje počinje svake sedme godine, ali ne sme se rizikovati pola godine, jer kod nekog počinje pre ili kasnije."

Postoje i neke opasnosti:

"Dokazano je da u porodici sa dvoje dece, ako je jedno starije sedam ili 14 godina, moraju biti istog pola, izuzev ako je žena ostala trudna treći dan ovulacije ili treći dan ispred ovulacije. Taj period predstavlja izuzetak jer tri dana pred ovulaciju, ako ostane trudna i rodi, muško dete mora biti degenerisano. Ovo treba da zna svaki bračni par, jer ljubavni zanos i tokom tri dana pred ovulaciju mogu biti veoma opasni."

("Blic")

Tomislav Petrović,

menadžer Severine Vučković, zvezde, demantuje "glasine o krizi u njenoj vezi sa srpskim kraljem bakra Milanom Popovićem":

"Možda je krize bilo na samom početku veze i trajala je nekoliko minuta, do prvog poljupca. Bilo bi super da tako brzo završavaju krize i u eurozoni."

("Story")

Stipendije

za učenike/ice i student/kinje romske nacionalnosti za
obrazovanje u oblasti medicinskih nauka

Fondacija za otvoreno društvo, Srbija i Fondacija za otvoreno
društvo, Mađarska u okviru Zdravstvenog programa u saradnji
sa Programom stipendija Romskog obrazovnog fonda realizuje

PROGRAM STIPENDIRANJA OBRAZOVANJA ROMA/KINJA U OBLASTI ZDRAVLJA

ROMA HEALTH SCHOLARSHIP PROGRAM

**Rok za prijavu je
15. jun 2012.**

Više informacija na:

www.romaeducationfund.hu/scholarship-apply-serbian

OPEN SOCIETY INSTITUTE
Public Health Program

FONDACIJA ZA OTVORENO DRUŠTVO, SRBIJA
OPEN SOCIETY FOUNDATION, SERBIA

Medija Centar
Beograd

► **lisicaizdral**

piše: *Ljubomir Živkov*

Tiranija žmaraca

Hoće li doći dan kad će reprezentativac moći da kaže “ja ne pevam himnu”, a da se to shvati kao kad bi rekao “ja ne pušim”?

Za razliku od militantnih nepušača Adem Ljajić nije imao ništa protiv raspevanih orlova koji su shodno viziji novoustoličenog selektora zvanog Miha zapevali “Bože pravde”, samo nije želeo da i on peva, zbog čega ga najuren sa priprema. Kao novinar “Ekonomске politike” radio sam sa petnaestoro pušača, i niti sam ja njima govorio “Tabak – jad!”, a imam takav sovjetski plakat, niti su oni meni kazali: “Hajde, zapali jednu, nemoj da nam sediš tu kao griža savesti!”....

Uh, uporediti najsvečaniju pesmu države i većinskog naroda sa porokom i uzročnikom tolikih oboljenja – zar nije neumesno?! Umesno je još kako, jer se radi o slobodi, daj, o slobodi – ako igraš za reprezentaciju ima da nosiš njen dres (gde je dakako i grb!) i ima da pevaš himnu, kratko i jasno!

Ne, nije ni kratko ni jasno: je li reprezentacija isto što je bila pre pedeset godina? Kad su za Nemačku igrali Nemci, za Jugoslaviju Jugosloveni (ča je bilo tega više ni)? Igrač čiji su roditelji iz našeg govornog područja, čije je prezime izvedeno iz imena Alahovog prijatelja i poslanika, igra po Italiji, Španiji, a državljanstvo mu švedsko, jer su roditelji odovud otišli u tu zemlju te se rodio u nekom stokholmskome gaku i sada igra za galebove, kormorane ili pingvine, kako li su već tamošnji sportski novinari nazvali fudbalsku reprezentaciju. Ima i drukčijih primera: Brazilcu za koga je Beograd bio pečalba ili odskočna daska domicilni ministar policije svečano je i preko reda uručio naše državljanstvo da preporodi igru orlova, Kleo, Srbine, SPS je uz tebe, od toga ne ispade ništa, ali se reprezentativcem može postati i za pet minuta, dok neki reprezentativci imaju silan lični, roditeljski i predački staž u okrilju države čiji će dres ponosito poneti. Drodba igra u Čelsiju koliko, osam godina, živi u Engleskoj, ali je zadržao državljanstvo Obale Slonovače, i kad Obala zaigra protiv Ostrva Drodba igra sa zemljacima iz starog kraja a protivu svojih sugrađana.

Adem Ljajić je iz Pazara, državljanin Srbije, ali, gle, nije obavezno i Srbin. I himna u kojoj su Srbi svaka druga reč u Ademu ne izaziva istovetne trnce kakve možda izaziva u selektoru, Srbinu iz Vukovara.

Još pre nego što je potpisao ugovor sa slav. Fudbalskim savezom Srbije Mihajlović je rekao da će njegovi izabranici najpre morati da nauče himnu, ali himna se ne može zavoleti pa čak ni naučiti naprečac, pišući o tome navukoh na sebe doživnu omrazu mojih negdašnjih poslodavaca iz jedne evropske zemlje, starosta i organizator doktorske slave (Kuzme i Damjana) želeo je da se posle njegove pozdravne reči iz sviju srpskih grla zaori saborno i “Bože pravde”, ali je to propalo, jer slavljenci kao ni moja kapele nisu znali reči (mislim da ih ne znaju ni danas, nakon petnaest godina), šta hoću da kažem, pa da je himna, svaka, nadasve pi-

tanje navike i dresure.

I njezin tekst i arija i harmonije sporedni su, ono što se ponavlja dovoljno dugo, kao i bilo koja reklama, ulazi i u uvo, i u podsvest, samim tim i u srce, “Bože pravde” jeste stara ako se gleda njen nastanak, ali je u upotrebi od juče, himna i Adem su vršnjaci, doklen neki Francuz peva himnu koju je pevao i njegov praded, dobro, Ljajić se i ne izgovara da sporo uči, da je zaboravio tekst, građanin artikulirano i samosvesno odbija da peva: hoćete da srbujete i u himni, izvolite, ja stojim pokraj vas, ali ako ste većina tolika da se samo vi pominjete u pesmi, onda ju većinski i otpevajte bez mene! Ali ne! Selektor je sročio Pravila ponašanja (baš ću da kupim Sl. glasnik, da proučim taj pravni akt), a mladi Pazarac-Firentinac je jedno od zakonopravila bacio pod kopačke!

Šta li je još u pravilima? Igrač koji ulazi kao zamena dužan je da se u trku prekrsti? Bi li fudbaler rimokatoličke vere smeo da se prekrsti na način svojih otaca ili mora on da gleda snimke ranog Kežmana i da ga oponaša, sme li fudbaler muhamedanske veroispovesti da klanja nakon postignutog gola?!... Ima li još pravila? Kad igrači podižu tri prsta, kako se nakon pobede umotavaju u zastavu, da li reprezentativci polažu test i iz intonacije ili ih pomoćni trener preslišava samo znaju li reči?

Na zelenim tepisima vlada prilično šarenilo, da ne kažem multikulturalnost glede ispoljavanja radosti i blagodarnosti: za postignuti gol neki zahvaljuju nebu, neki zelenoj travici po kojoj se klizaju, neki golgeteri oponašaju avion, jedni ljube amajliju oko vrata, drugi prsten koji mi gledaoci nismo ni videli, od orlova očekujem da se raduju svi na isti propisani način – neće himna biti dovoljna da se srpska sva srca s Mihom ujeediine, suuunce iigre, uspehaa, da nam svima siine...

Na Badnje večer smo se, pre možda četvrt veka moj otac, tri strica i ja obreli u šupi, Božić smo kak se veli već bili uneli u kuću, slama se žutila u svim prostorijama, uglavnom su se njih četvorica pogledala i začuo sam “Roždestvo Tvoje, Hriste Bože naš, vozsijaj mirovi svjet razuma”, šupa je sa svoje strane bila akustična, noć je bila mirna, oni su te reči i taj stabilni troglas učili na veronauci i od roditelja, dvojica su pevala i u crkvenom horu, ali sam ih prvi put čuo ovako, u civilu i iz čista reklo bi se mira, bez vsiakoi podgotovki, a nije bilo iz čista mira, nebo je bilo zvezdano, svi smo bili zdravi, i iz njih je sila zapevala tropar a da ih nikakvo pravilo ponašanja nije na to podstaklo, ni tipik, jer, nisu bili ni odveć pobožni ni odveć uslužni kako naspram države tako i naspram Sv. matere. Nego je to “Roždestvo” bilo u njima, i oni su mu dopustili da te večeri (ali samo te Badnje večeri, a slavili smo svake godine!) ispuni dvorište, štalu, kuću i pola Zelenog sokaka.

Usamljenost Save

Foto: M. Milenković

Povodom sedamdesetogodišnjice smrti velikog slikara, u beogradskom Domu vojske Srbije otvorena je izložba slika Save Šumanovića na kojoj se nalaze platna nastala tokom poslednje decenije njegovog života

Gostovanjem u Galeriji Doma vojske Srbije do 23. juna, Galerija slika “Sava Šumanović” iz Šida predstavlja Beogradu sebe i velikog slikara. Povod za to, ako ga za izlaganje Šumanovićevih dela uopšte treba tražiti, jeste 70 godina od njegove smrti i 60 godina Galerije. Priređene su dve izložbe: jedna pod naslovom “Poslednja decenija” predstavlja 45 slika koje je Šumanović naslikao od 1930. do smrti 1942. godine, dok izložba “Lično, porodično, nacionalno” predstavlja fotografije iz kolekcije Galerije na kojima su Sava Šumanović i njegovi najbliži srodnici. Autorke prve izložbe su Ljubica Jukić i Vesna Burojević, kustoskinje Galerije “Sava Šumanović”, a autor druge je Radovan Sremac, direktor Galerije.

Persida Šumanović, Savina majka, darovala je 1952. godine opštini Šid 417 slika svoga sina, porodičnu kuću i osam jutara zemlje. “Smatrajući životnu želju svog sina svojom materinskom i ljudskom obavezom, ostvarujem je danas kao naš zajednički cilj poklanjajući Savino životno delo rodnom mestu koje je on ovekovečio kroz svoju ljubav, učinio poznatim i slavnim svojim slikama”, piše u darovnom ugovoru. “Posle nesrećne i nagle smrti moga sina kao amanet sam zadržala toliko puta ponovljenu želju da njegova umetnost nađe mesto i bude sačuvana u našem rodnom kraju.” Tako su nastale Galerija i Spomen kuća. Darovane slike Save Šumanovića nalaze se u Galeriji, u staroj porodičnoj kući u blizini sadašnje Spomen kuće. Stalna postavka Galerije menja se dva puta godišnje i priređuju se

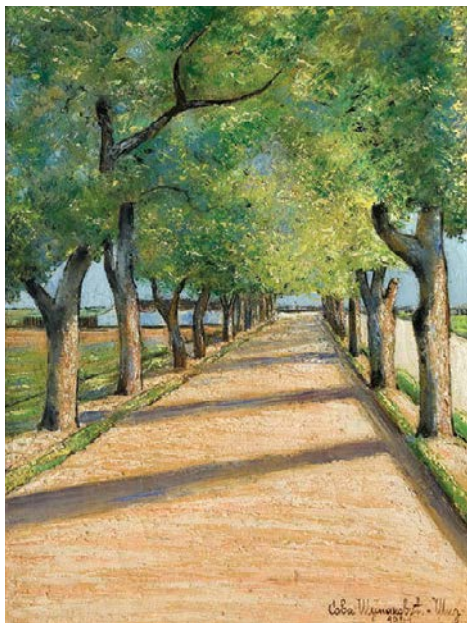
tematske izložbe ne bi li što više Savinih radova učinilo dostupnim publici. “Savu je još potpunije moguće dokučiti razgledanjem Spomen kuće, prostora u kome je slikao poslednje decenije života i u kome je nastala većina slika iz Galerije”, kaže direktor Galerije Radovan Sremac. Spomen kuća izgleda kao što je izgledala u poslednjoj deceniji Savinog života. Sava je u njoj živio tokom dva perioda: od četvrte godine (Šumanovići se iz Vinkovaca gde je njegov otac Milutin penzionisan vraćaju u rodni Šid) do odlaska na studije u Zagreb, i nakon povratka iz Pariza 1930. do 28. avgusta 1942. godine kad ga je ustaška racija odvela na streljanje.

VIDETI, ZNATI I UMETI: “Rođen, odgajan, negovan i vaspitavan u okruženju intelektualne, kulturne i umetničke srpske elite svog vremena,

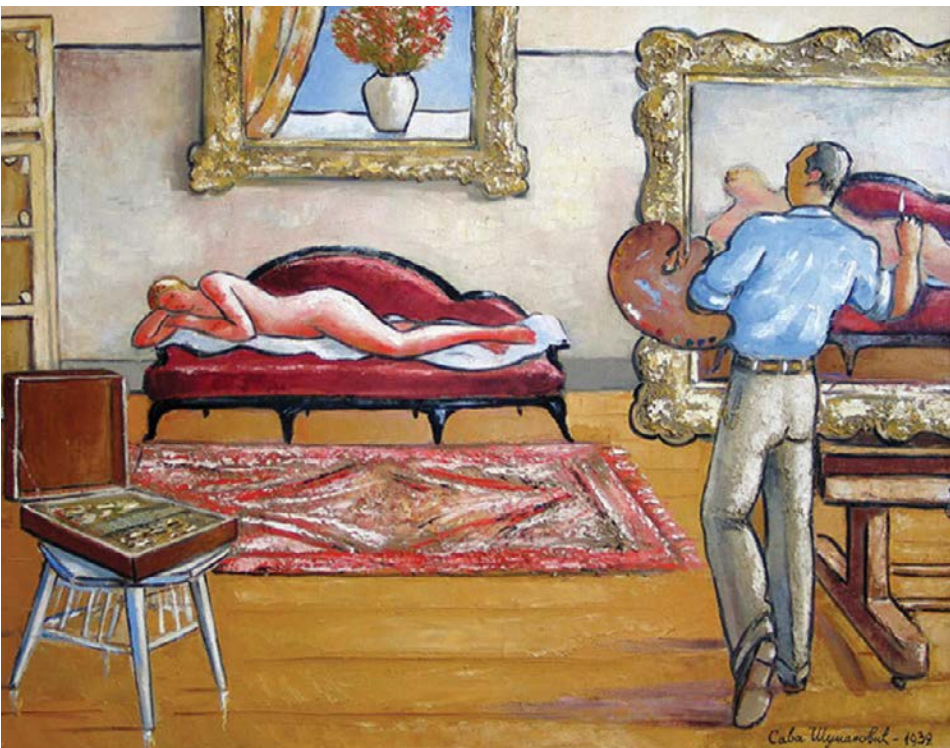
Šumanovića

SLIKAR I NJEGOVA DELA: Sava Šumanović

Lipova aleja, 1941.

Model u ateljeu, 1939.

Sava Šumanović je bio predodređen za velika dela", kaže Radovan Sremac. Šumanovići su bili veleposjednici, imali su mnogo jutara vinograda i obradive zemlje, vinom su snabdevali sremske kafane a kapital i visok društveni status njihovih porodica stican je generacijama. Kad im se

sin 1930. vratio iz Pariza, Šumanovići su kuću i svoj život prilagodili njegovom slikanju: najveća prostorija je postala Savin atelje, lični kočijaš ga je svakog dana vozio u obilazak okoline tokom koga je on skicirao pejzaže i prizore koji su mu bili interesantni; nije brinuo da li će imati novca

da nabavi baš onaj slikarski materijal koji mu je potreban, bio je slobodan da radi ono što najviše voli – da slika.

Tokom poslednje decenije života, od ukupno 793 Savine slike, koliko ih je popisao Dimitrije Bašičević, nastalo je čak 576. Karakteriše ih prepoznatljiv Šumanovićev stil. "Taj stil sam u muci osvojio pa je on moj, kao i svi sledeći, koje sam radio u svom selu", napisao je Sava Šumanović u autobiografskom tekstu predgovora kataloga izložbe iz 1939. godine. "Bio sam nameran da izdržim do kraja tu borbu i da sav svoj materijal, kao i svo svoje gledište na slikanje izgradim sam, ne mnogo drugačije od opšteg i onog što se radi u savremenom slikarstvu, ali da bude osvojeno kroz moj trud i da postane tako moje. Originalnost pod svaku cenu nisam hteo imati, jer ta mi se gadila, kao suviše jeftina i prosta i dobra za Pariz, neg sam hteo originalnost istinsku i ozbiljnu. Danas radim stil koji zovem sam pred sobom 'kako znam i umem' stil, koji nije ni akademičan a ni levičarski, neg onakav kako mi ga motiv, moje znanje i moje raspoloženje diktira."

SLIKAR I STIL: "Za vreme boravka u Parizu Šumanović je kod Andreja Lota učio postkubističko slikarstvo", podseća Ljubica Jukić, jedna od autorki izložbe. "Kad se vratio, okrenuo se svom stilu. To je poetski realizam, to su slike među kojima dominiraju pejzaži i akt, na kojima je svetlost Srema. Slika proleće, leto, jesen, zimu, u različitim godinama i time dobija cikluse *Proleće u šidskim baštama*, *Šidske snegove*, slika dečje portrete, cveće u vazama, aktove. Kad mu je umro otac 1937. godine, Sava je morao da preuzme jedan deo domaćinskih dužnosti. Tada nastaju scene iz svakodnevnog života: mlačenje pasulja, prskanje vinograda, kosidbe, klanje svinja, devojčice koje se igraju 'školica', drugarice zagrljene pevaju..."

U to slikanje svakodnevnice, 1935. godine Sava je uključio temu koju nije mogao da vidi u Šidu – nage devojke. Prvih pet godina u Šidu Šumanović nije imao model za akt, sve dok se nije dogovorio sa Bebom, devojkom koja je pevala u jednoj kafani u Šidu. Na osnovu njegovih zapisa na blind ramovima uočava se da je od početka do kraja slike prošlo petnaestak dana, što znači da je pre toga imao potpuno definisanu viziju ciklusa, a da mu je jedino nedostajala realizacija. Ne zna se koliko je *Šidijanki* naslikao, u Galeriji ih ima 37. Izložene su onako kako su i nastajale, u dahu, u celosti, jedna za drugom, onako kako ovaj ciklus i treba gledati. U Beogradu su pokazani segmenti *Šidijanki*, ne bi li se dočarala njihova grandioznost.

Dva ženska akta, 1936.

Ašikovanje na mesečini, 1939.

NA PUTU: Šidijanke, kao i većinu slika poslednje decenije, Šumanović je prvi put izložio 1939. godine u Beogradu, na šestoj, svojoj najznačajnijoj samostalnoj izložbi. Pokazao je 410 slika. Vesna Burojević, jedna od autor-ki *Poslednje decenije*, kaže da je ponesen uspehom te izložbe – dobio je dobre kritike, posećenost je bila velika, prodao je više od 100 radova – Sava i sledeće godine bio oran za posao. Kad je s proleća 1941. godine Šid postao deo NDH u kojoj je bila zabranjena ćirilica, Sava Šumanović je prestao da potpisuje svoje slike. Umesto imena, zabeležio bi samo godinu. Taj njegov gest se u vreme druge Jugoslavije tumačio kao otpor okupatoru. “Ja mislim da je on time nagovestio svoj odlazak sa ovog sveta. Umetnici su senzibilniji od ostalih ljudi, pa zašto ne pomisliti da je Sava predosetio svoj kraj. Ne potpisavši sliku, on je sam sebe izbri-
sao iz sveta, ali iz jedinog koji mu je važan i u kome nalazi mesto za sebe – iz sveta slike. To je Sava o kome se malo zna”, kaže Vesna Burojević i upućuje na njegovo platno *Model u ateljeu* iz 1939. godine. “Sava je napisao nekoliko teoretskih tekstova, bio je izuzetno obrazovan, ali je ovom slikom sve to objasnio. Dovoljio nam je da uđemo u njegov atelje. U ateljeu vlada uobičajena atmosfera. U centralnom mestu kompozicije je model, ali devojka nije najvažniji deo slike zato što nema definisane crte lica. Nema ih ni na platnu koje umetnik slika. U prvom planu je umetnik, ali ni njegovo lice se ne vidi. Prostorom dominiraju uraljena slika iznad modela, slika na štafelaju u velikom zlatnom ramu – u realnom svetu niko ne slika na uraljenom platnu. Umetnik je tako ukazao šta mu je bitno, šta mu je najvažnije: svet slike koji stvara po svojoj volji. I on vas uvodi u taj svoj svet, samo treba poći za njim.”

ma predstavljene snažne mlade žene, većina ih nosi korpe pune grožđa, sunce sija kao da je najlepší dan jula, a u sredini središnje kompozicije se prostiru njive zrelog žita. Vesna Burojević, međutim, smatra da *Beračice* ne treba tako tumačiti. Ona podseća da je porodica Šumanović posedovala velike vinograde i da je Sava sigurno znao sve o vinogradarstvu pa i da se grožđe bere u septembru i oktobru kad više niko ne hoda bos, da u berbi učestvuju žene ali da korpe nose muškarci, da su ogromna burad puna grožđa u realnosti uvek na zaprežnim kolima, a ne na zemlji kao na triptihu, zato što ih je nemoguće podići i prevesti do mesta gde se cedi grožđe, kao i što je sigurno znao da u prirodi grožđe i žito ne zriju istovremeno. Stoga Vesna Burojević u *Beračicama* vidi hrišćanske simbole: “Berba u hrišćanstvu predstavlja Strašni sud. U Šumanovićevoj berbi učestvuje 12 snažnih žena, kao 12 apostola, koje sa neverovatnom lakoćom, kao da lebde, nose korpe pune crnog grožđa od kojeg se dobija crno vino koje predstavlja krv Hristovu.”

Na poledini treće slike triptiha, Sava Šumanović je zabeležio: “Na slici su 26. avgusta 1942. cinoberi stabilizovani sa krap-kadmijumom i malo bele.” Dva dana nakon toga je streljan. Priča se da je Savi javljeno za raciju, ali da on nije želeo da ode iz kuće i ostavi svoje slike.

Gostovanje Galerije “Sava Šumanović” u Beogradu, kažu autori dve pokazane izložbe, treba shvatiti kao poziv u Šid. Ljubica Jukić kaže: “Neki Beograđani duže putuju do svog radnog mesta nego što bi im trebalo do Šida. A bilo bi im lepo da u Galeriji vide sve one Savine pejzaže obasjane suncem, tople, fine, pa da ih onda prepoznaju u prirodi, na povratku kući: tri uraljena Savina drveta, hrast, nijvu. Taj osećaj ne može niko da ispriča, to se mora doživeti.”

Sonja Ćirić

POSLEDNJE SLIKE:

Otkriće o Savi Šumanoviću koje je Galerija iz Šida ponudila javnosti izložbom *Poslednja decenija* je novo tumačenje triptiha *Beračice*. Naslikane su 1942. godine. S obzirom da je Savin metod rada slikanje u ciklusima, smatralo se da su tri platna *Beračica* početak ciklusa koji je prekinut Savinom smrću, kao i da su na nji-

TV manijak: **Pesma Evrovizije 2012.**

Nije ljubav

Ako želite da ispadnete neobični, poput Ramba Amadeusa, veoma ćete se iznenaditi jer ćete se suočiti sa neverovatnom konkurencijom. Na kraju je Rambo delovao turbo-normalan, jer su pre i posle njega pevali neuporedivo veći frikovi

POSLE DVE POLUFINALNE večeri i velikog finala u Azerbejdžanu pobednica Eurosonga 2012. je švedska pevačica berberskog porekla Loren sa pesmom *Euforija*. Sasvim zaslužno, jer se na ogromnoj bini u kristalnoj dvorani u Baku pojavila potpuno sama, sa kosom preko očiju, hipnotički predana plesu, kao u transu, van svih pravila i predviđanja ovog, u suštini kičastog nadmetanja.

Izgleda da nekoliko godina unazad čak i na Eurosongu “manje znači više” pa gotovo po pravilu loše prolaze pretenciozne i nabudžene pesme-projekti. Nije za potcenjivanje ni autorski tandem iz Švedske (Tomas Gsom i Peter Bostrom), koji je za ovogodišnje takmičenje pripremio (zajedno ili pojedinačno) još dve pesme. Iz toga već možemo videti da je ovo u suštini takmičenje pesama, a ne izvođača, pa je ideja da Željko Joksimović bude naš predstavnik u suštini dobra. Željko je zaista privukao pažnju jer je već tezgario za Evroviziju, a treće mesto u finalu je rezultat koji treba poštovati. Priznajem da me naša pesma *Nije ljubav stvar* nije naročito dojmi-
la tokom predstavljanja na RTS-u, ali je posle prve polufinalne večeri postalo očigledno da zaista imamo šansu. Pravde radi, treba reći i da su opšti favorit, ruske “Buranovske Babuške” sa zapaljivom PUPS himnom *Party For Everybody* osvojile drugo mesto. Svakako je bitno što je posle babuški i Hemperdika koji

stvar već euforija

Foto: Reuters

je hrabro, ali bez većeg uspeha predstavljao Britaniju, gornja starosna granica Evrosonga značajno pomerena. Ova činjenica govori o koketiranju sa različitim socijalnim grupama, jer Evrosong, paradoksalno, postaje jedini globalni šou gde bez zazora ili straha od ismevanja možete prikazati sopstvenu osobenost. Tako nećete štrčati ukoliko ste homoseksualne orijentacije, ukoliko ste kostimirani kao finski hevi-metal frikovi Lordi, sedamdesetogodišnje babe iz sela gde postoji samo jedan televizor, trans-gender osoba kao Dana Internacional, ili bosanski čudak poput Lake i njegove sestre. Živele razlike! Ako ovo takmičenje posmatrate u tom svetlu, zaista malo svetskih šou programa ima taj potencijal da u karnevalskoj atmosferi, u slatkasto-kičastoj oblandi publici ponudi nešto zbog čega u matičnim zemljama pucaju glave i demoliraju gradove tokom Parade ponosa.

DUBAI U NASTAJANJU: Sledeći aspekt spak-takla vezuje se za promociju zemlje domaćina. Postoji izreka za Putinovo doba koja kaže da niko ne razmišlja o ljudskim pravima i slobodama dok sa neba pada zlatna kiša od petrodolara. Dok izvoz energenata donosi nezamislivu količinu novca i Azerbejdžan postaje raj na zemlji, patron poezije, kulture i umetnosti. Niko ne pominje stanje u zemlji koja uspavano pliva u zalihama goriva. Zato nam je ovogodišnji prenos iz Azerbejdžana omogućio baš

Azerbejdžan, fala mu. Očigledno, tamošnjem režimu je veoma stalo da se prikaže u što boljem svetlu i ostavi utisak uljudnog partnera u svim energetske sporazumima. U ovo doba godine, uoči letnje turističke sezone, sve zemlje ulažu milione dolara u promociju svoje turističke ponude, a Azerbejdžan nam nudi atmosferu raspevane hiljadu i jedne noći. Baku tako izgleda kao Dubai u nastajanju.

Pesme su posebna priča. Ako želite da ispadnete neobični, poput Ramba Amadeusa, veoma ćete se iznenaditi jer ćete se suočiti sa neverovatnom konkurencijom. Na kraju je Rambo delovao turbo-normalan, jer su pre i posle njega pevali neuporedivo veći frikovi. Šta reći o reinkarnaciji Južnog vetra iz Bugarske, baji sa povezom preko očiju sa Baltika, Holandanki sa indijanskom perjanicom, blizancima iz Irske sa fontanom na bini, Grkinji ili Kipranki kojima su menjali koreografiju jer je delovala pornografski, albanskoj imitaciji Bjork i još stotinu čuda i pokora. Od svega će ipak ostati samo četiri do pet pesama kojih ćete moći da se prisetite. Ostatak izgori kao oni plameni efekti koji su neprekidno sevali oko bine.

EVROAZIJA: Evrosong u svom imenu sadrži geografsku odrednicu, koja se tokom decenija prilagođavala geostrateškim promenama u Evropi i pripadajućem Izraelu. Međutim, sa ulaskom Azerbejdžana (i ranije turske kulturne ekspanzije) u taj koncept se uvukla i Azija.

Danas ćete na sajtu, recimo, američke ambasade u Beogradu videti da je Srbija u svetskoj zoni Evroazije. Ovaj Orvelov termin je zaista dobio pun smisao kada Evropa više nije bila podeljena, a snabdevanje naftom i gasom je okrenulo ka zemljama koje se naslanjaju ili na Tursku ili na Rusiju. Granice Evrosonga su dakle neumitno promenjene, jer prate interese novca i političkog uticaja. Za razliku od EU gde se odluke donose konsenzusom, ovde je sistem glasanja omogućavao da komšije i dijaspora daju prednost nekim zemljama (pa i Srbiji), ali je komplikovanim pravilima i zabranama (u kvalifikacijama) taj uticaj ograničen. Ipak, "velike zemlje učesnice" svojevrsna *Kvinta Evrosonga*, i dalje su u senci raspevanih zemalja sa ruba Evroazije, koje na Evrosong gledaju sa neviđenom strašću. Pokazalo se da naša delegacija sasvim profesionalno i rutinski radi u procesu lobiranja, predstavljanja, pregovora oko glasanja pa se možemo pohvaliti veoma uspešnom Evrosong diplomatijom.

Ono što je ove godine pomelo Željka i Ad hoc orkestar jesu izbori u Srbiji, na svim nivoima. Nacija opterećena pesmicama Borisa, Tome i Ivice nije imala sluha za nežne tonove Željkove tugovanke za izgubljenom ljubavlju. Srbi inače vole da glasaju, samo im treba dati priliku, ali ovog puta je Srbovizija uzbuđenjem i obrtima daleko nadmašila Evroviziju!

◀
Dragan Ilić

Vremena zla, nekad i sad

U kući na trgu Frauenplan u Vajmaru, u kojoj je Johan Volfgang Gete proveo najveći deo života, nalazi se njemu posvećeni muzej. Dvadeset osmog avgusta ove godine otvoriće se nova stalna postavka muzeja, a tim povodom biće objavljena knjiga sa sedam eseja posvećenih velikom nemačkom književniku. Jedan od eseja zastupljenih u ovom izdanju, na temu “Gete i nasilje”, napisao je i Ivan Ivanji. Ljubaznošću autora, “Vreme” ekskluzivno objavljuje proširenu verziju ovog teksta

Piše: Ivan Ivanji

GETEOVO IME OZNAČAVA poeziju, kulturu, univerzalnu pripadnost celom svetu, a pojam koncentracionog logora surovo, najbrutalnije moguće nasilje. To ime i taj pojam u Vajmaru se nalaze u najneposrednijoj blizini.

Neretko smo skloni da o XX veku mislimo kao stoleću najvećeg nasilja u istoriji čovečanstva: dva svetska rata sa desetinama miliona mrtvih, genocid nad Jevrejima, gasne komore kao novi pronalazak masovnog ubistva, ali takođe aparthejd u Južnoj Africi, zločini japanske okupatorske vojske, užas koji su “civilizovane” kolonijalne sile – Velika Britanija, Francuska, Holandija – izazivale na nekoliko kontinenata, masovno ubijanje Jermena u Turskoj... Međutim, takozvani “tridesetogodišnji rat” (1618–1648) srazmerno je usmrtio više civilnog stanovništva u Evropi nego oba svetska rata, Eugen Savojski je 1697. godine na čelu austrijske vojske za tri dana temeljnije uništio Sarajevo nego general Ratko Mladić za tri godine, itd. Ja ipak mislim da ne sme da se smetne s uma da bol i smrt uvek pogadaju pojedinca i da je sve počelo biblijskom

pričom o Kainu koji ubi brata svoga, Avelja, ali i da danas o Zlu znamo više i za njega saznajemo mnogo brže zahvaljujući pre svega internetu i televiziji. Nasilje, dakle, možemo da proučavamo u bilo kom vremenu, u umetnosti, pa tako i u klasicima u Vajmaru, kulturnom centru Nemačke, a nemački narod je nekada sebe smatrao i nazivao narodom pesnika i mislilaca – *das Volk der Dichter und Denker*.

Legende ponekad postaju sastavni deo stvarnosti. Primer je takozvani “Geteov hrast” koji se u koncentracionom logoru Buchenwald na brdu Etersberg iznad Vajmara nalazio između vešernice i kuhinje. To drvo u stvari nije imalo ama baš nikakve veze sa Geteom, ali neki značajni pisci – kao Ernst Vihert i Jozef Rot – pisali su o njemu, a esesovci i većina logoraša mislili su da postoji veza između tog hrasta i Getea. Drvo o kome je Gete pričao, u koje je kao mladić urezao svoje ime, nije bilo hrast, nego bukva (videti belešku njegovog sekretara Ekermana od 16. septembra 1827. godine), pa i ime logora *Buchenwald* znači Bukova šuma; nije se zvala *Eichenwald* – hrastova šuma. Sama ideja o postojanju “Geteovog hrasta” nasred prostora za ubijanje i mučenje uprkos tome pretvorila se u simbol.

Najgore nasilje svakako je ubijanje, pogubljenje. U slučaju čedomorke Johane Katarine Hen (*Höhm*), kojoj je javno odrubljena glava, Gete, autor dirljivih scena s kraja prvog dela *Fausta*, kao član “tajnog konzilijuma” (vlade), odbio je da dâ saglasnost da ona bude pomilovana. Henova je svog tek rođenog sina ubila sa tri udarca noža. Pomilovanje je bilo moguće, čak je i vladar, hercog Karl August, hteo Henovoj da poštedi život upravo zbog scene u *Faustu*. U toj tragediji Gete sa velikim simpatijama opisuje čedomorku Margaretu. Da li je milost dobrodošla u poeziji, ali u realnosti nije?

Gete je drugim povodom pisao: “Radije ću počiniti nepravdu, nego da podnosim nepravdu.” Zar bi bilo nepravdno ne ubiti čedomorku? Da li je Gete mislio da je takvo nasilje zaista neophodno da bi se sačuvao poredak? On je u stvarnom životu doneo drugačiju moralnu presudu nego u svom *opusu magnumu* Faustovoj Margareti.

“Siva, prijatelju dragi, teorija je sva, a zeleno života zlatno drvo...”, kaže Mefisto u Geteovom *Faustu*. Da li je dozvoljeno da se o Margareti i njenoj smrti u pisanoj tragediji može govoriti kao o “teoriji”, a o odsecanju glave od živog, mladog, procvalog devojačkog tela, koje se trza

i grči – valja zamisliti taj čin! – “zelenim životom zlatnoga drveta”?

Johana Katarina Hen ubijena je odrubljivanjem glave mačem na mestu koje danas nosi naziv Geteov trg.

Citiram zaboravljenog Geteovog biografa Emila Ludviga, koji ga je nazvao “velikim amoralistom”: “Da li će on, koji se, kako se čini, priklanja vlasti, na kraju biti odvojen od onoga, kome je teško, ko nosi svoje breme...?”

Nemačka deca još uvek uče napamet: “Ko jaše tako kasno kroz vetar i noć”, ali danas to zveckanje rimama smatraju pomalo komičnim, u najmanju ruku deplasiranim. A tu stoji strahovita izreka: “Ako se ne daš milom, uzeću te silom.” Naravno da poznajem desetine tumačenja šta to

njihove vunene ljubimce pred njihovim nogama. Teško mi se ikada pred očima i dušom javila groznija scena i dublji muški bol.” Da li je on to stvarno mislio ili se rugao čitaocima? Nisačim strašnijim se u ratu nije suočio od klanja ovaca? Inače se žalio “na najužasnije moguće vremenske uslove”, na “prazne kuhinje i podrum”, gde i kada je moglo da se jede i pije, o razgovorima o svemu i svačemu u raznoraznom društvu i da je ponekad bivao strahovito umoran. Iz Verdena šalje sanduče sa lokalnim bombonama ljubavnicima u Vajmar. Njegov knez, u toku pohoda komandant, Karl August, beleži: “Ostali su cele noći pili strahovito mnogo kladeći se ko može više, a Gete im nimalo nije ostajao dužan, užasno je mnogo mogao da popije...”

SIMBOL I INTERPRETACIJA: “Geteov hrast” u logoru Buhensvald (levo) i Gete u Rimu na Tišbajnovoj slici

znači u Geteovoj baladi “Bauk” (“*Erkönig*”), ali svakako se radi o jezivoj pretnji nasiljem. Poslednji stih glasi: “U naručju očevom dete je mrtvo.” Bio bi zadatak za nekoliko naučnika da temeljno ispituju nasilje, da utvrde o kakvom je nasilju reč, ne samo u Geteovom književnom delu, nego i u njegovim postupcima u svojstvu ministra i savetnika svog prijatelja i suverena, Karla Augusta.

Neko bi mogao da pomisli da se Geteov stav o nasilju ni u jednom okruženju ne može bolje studirati, nego u ratu koji je nazvao “Kampanja u Francuskoj” u kome je učestvovao.

Stigao je na front udobno, u kočijama sa slugom, sa beleškama o Njutnu i leksikonima o fizici, pa ironično pisao o nevažnim događajima; valja obratiti pažnju na intonaciju Geteovih zapazanja: “Francuski ovčari morali su da posmatraju kako nestrppljivi vojnici željni mesa ubijaju

O opasnosti? “Zvuk metaka je doista čudesan kao da je sastavljen od mrmoljenja vode i poja ptica. Valja, međutim, zapamtiti da jezivo zastrašuje što nam se javlja kroz uši, jer je baš grmljavina topova, zavijanje, treštanje đuladi zapravo pravi uzrok naših osećanja...” Tako i slično jedan od najvećih pesnika svih vremena opisuje jedini rat u kome je lično aktivno učestvovao. Teško će se razočarati ko god od njega očekuje više.

Jedan jedini put je Gete nanišanio i opalio top, doduše ništa nije pogodio, jedini njegov realni pucanj u ljude bio je potpuni promašaj.

“Tako Prusi i Austrijanci dođoše da se sa delom Francuske na francuskom tlu bave svojim zanatom. A u čije ime, čijom silom to činiše?”, pitao se Gete. Međutim, smesta se utešio: “Nastupiše u ime Luja XVI, nisu rekvirirali ništa, samo su pozajmljivali na silu...” Za oteto su ispisivali

bonove. “Neka Luj XVI posle plati.” Međutim, kralja Luja XVI su giljotinirali pre nego što je stigao da izmiri račune.

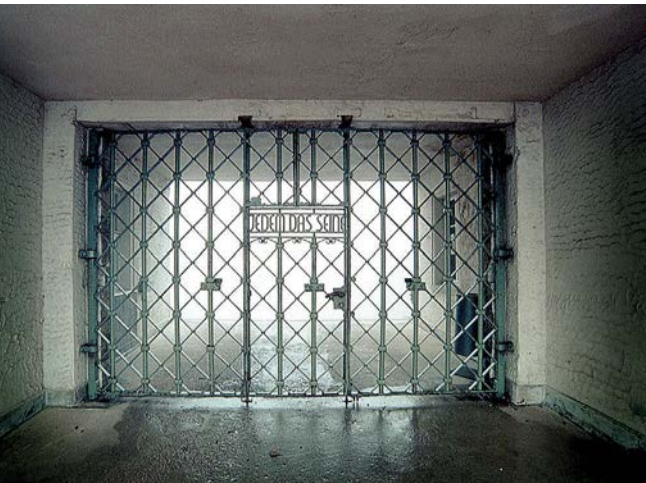
“Ali zapravo svuda vladaše delovanje, koje se baš i ne usuđujem da objasnim. Učini mi se da se pred mojim očima sakupiše trgovci razmišljajući o poslovima; svakako se svuda vide natovareni brodovi ukrašeni izrezbarenim delfinima, transport na konjima, stizanje i razgledanje robe...” Tako je bilo tada, baš kao i na bojnim pohodima starog Rima na Persiju, u toku svakog rata, danas u Iraku ili Avganistanu... Sudan? Bosna? Kosovo? Uz vremena Zla ne ide samo nasilje nego i biznis!

Slavnu izreku “Oдавде i danas počinje nova epoha svetske istorije i vi ćete moći da kažete da ste tome prisustvovali” Gete nije izrekao 1792. godine na licu mesta – u najmanju ruku za to ne postoji ni jedan jedini svedok – nego je zapisao nekoliko decenija kasnije, a tek 1822. godine objavio je prvi put. Tada se već znalo, što on za vreme samih događaja nije ni naslutio, da je Francuska revolucija zaista važan miljokaz istorije, preokret za razvoj ljudskog društva.

U toku samog bojnog pohoda Gete se više bavio fizikom, posebno naukom o bojama, manje ili nikako ocenama strategije, politike, nasilja ili istorije. Detalji rata, pobeđe i porazi mu se blede urezuju u pamćenje od klanja onog stada ovaca. Na licu mesta nije shvatio da počinje nekakva “nova epoha”. Knez Fon Rojs, koga je sreo u toku “kampanje”, začuđeno je zabeležio: “Gete nema šta da javi o tragedijama i romanima, nego veoma živahno objašnjava pojavu refrakcije.”

Verodostojna nam se čini sledeća priča: u jednoj krčmi neki civil izražava nadu da će svet zahvaljujući baš Geteovom peru steći saznanja o bojnom pohodu, ali jedan husarski pukovnik kaže: “Nemojte se tome nadati, on je isuviše pametan! Što bi smeo da napiše, ne bi hteo da napiše, a što bi voleo da napiše, neće napisati...” Odlični Geteov biograf Rihard Fridental citirajući taj događaj dodaje: “Toga će se Gete zaista držati.”

Gete je takođe bio strastan i čak veoma darovit istraživač prirode, pa se zainteresovao i za teorije o nastanku zemlje. U to vreme je njegov intimni prijatelj, Aleksandar fon Humbolt, bio ubeđeni “vulkanista”, što je značilo da je – pojednostavljeno rečeno – verovao da se zemljina kugla oblikovala na osnovu erupcija u njenoj unutrašnjosti. To se Geteu uopšte nije sviđalo, njega je smetala nasilnost te teorije i razorna katastrofičnost same ideje. Po njemu, u prirodi sve je trebalo da se odvija nežno, pažljivo, postepeno; baš zbog toga je Mefista opisao kao vulkanistu. Suvišno je ovde razmatrati šta ▶

ZLO I LJUBAV: Ulaz u Buhenvald i Kristijana Vulpjijus

nauka početkom XXI stolecā o tome kazuje, bitno je svakako da je Gete bio protivnik nasilja kakvo vlada u prirodi.

Neobično je da je Gete u svom vojvodstvu neko vreme bio zadužen i za vojne poslove. U tom pogledu je, na veliku žalost svog kneza Karla Augusta, strahovito štedeo, smatrao je da je dovoljno da se vojnici bave protokolom, počasnom paljbom i paradama, a da nisu potrebni za upotrebu sile.

O Geteovom odnosu prema nasilju u njegovom najapsolutnijem obliku, prema ratu, revoluciji i kontrarevoluciji, malo, gotovo ništa ne saznajemo na osnovu njegovog držanja u Vajmaru ili njegove knjige *Kampanja u Francuskoj i opsada Majnca*. Po njega mnogo strašnije ratno dejstvo – kao da je to kazna providjenja – potražiće ga kasnije u njegovom sopstvenom domu.

Jedan jedini put u svom dugačkom životu Gete je ponižen, kada je bukvalno plačuci od očaja bio suočen sa golom silom. U takav položaj doveli su ga francuski vojnici.

Iako je kuća na trgu Frauenplan bila predviđena da ugosti nekog od francuskih maršala, u noći 14. na 15. oktobar 1806. godine u njoj su se prvo pojavila šestnaestorica Alzašanina i “počastili sa nekoliko buteljki vina i piva”, a zatim su u kuću prodrli i dvojica grubljih strelaca. Gete je, odeven u noćnu odeću i sa papučama na nogama, morao da im nazdravlja, oni su nastavili da besne, proganjali ga uz stepenice na prvi sprat do njegove spavaće sobe, dok njegova ljubavnica i docnija supruga, Kristijana Vulpjijus, taj jedini put daleko nadmoćnija od svog dragana, nije uspjela da ih istera. Uprkos tome i nadalje se iskreno divio Napoleonu. Nadajmo se ne samo zbog toga što je francuski imperator tvrdio da je nekoliko puta pročitao *Vertera*, i što je pričao da ga je kao mladi artiljerijski poručnik vukao sa sobom po frontovima.

Gete je imao četrdeset godina kada ga je dvadesetogodišnja Kristijana posetila da bi zatražila

protekciju za svog brata, mladog pisca. Već iste noći su se našli u krevetu i ostali zajedno do njene smrti. Međutim, “otmeni Vajmar” je prezirao neobrazovanu ženu iz nižeg srednjeg staleža, zanatliju koja je pravila veštačko cveće za fine šešire, a pesnika i savetnika vladara sažaljevaao; krugovi oko dvora smatrali su da je Vulpjijusova obična domaćica i metresa. Gete je govorio da “živi u braku, samo bez ceremonija”, ali nije je vodio sa sobom u “društvo” i na dvorske prijeme; u pozorištu, koje je ona veoma volela, a on povremeno bio njegov upravnik, nikad ne bi seo pored nje. Posle njenog podviga protiv francuskih vojnika sve se promenilo. Čim je u Vajmaru ponovo uveden red, tri dana posle skandala u sopstvenoj kući, Gete se oženio Kristijanom u znak zahvalnosti što mu je, kako reče, “spasla život”, a da bi njoj i njihovom sinu Augustu obezbedio nasleđe u slučaju svoje smrti, koje je iznenada postao svestan. Tužna je istina da je nadživeo ne samo ženu, nego i jedinog sina.

Ne mogu da se otmem razmišljanju, iako ga svaki čas odbacujem kao nedoličnu, neprihvatljivu fantazmagoriju, a na koga se ipak uvek nanovo vraćam: kako bi se Gete ponašao da je živeo u Hitlerovo vreme – da je Hitler u Geteovo vreme postao ono što je bio? Da li bi mu Hitler imponovao, kao što se divio Napoleonu? (Ne upoređujem Napoleona i Hitlera, bavim se hipotezom odnosa Getea prema nosiocima vlasti i moći. Odnos umetnika prema otelovljenju vlasti i moći mogli smo i na sebi da studiramo između 1945. i 1980. godine.)

Hitler je tridesetak puta bio u Vajmaru, dolazio je i pre nego što je osvojio vlast, a mnogo češće posle toga. Kada je prvi put odseo u hotelu “Elefant”, podignutom na istom mestu na kome je stajala krčma “Elefant”, u koju je Gete rado navraćao, tada još ni iz daleka ne “firer”, kao svoje zanimanje u knjigu gostiju skromno je upisao “književnik”. (Književnici Gete i Hitler u istoj gostionici! Ali

posle njih i drugi, na primer, Tomas Man, Horhe Semprun, Imre Kertes i, avaj, ja nekoliko puta, jednom baš u Hitlerovom apartmanu... To je Vajmar!)

Gete se pred svakom vlašću uvek ponašao ponizno, neko bi rekao “ulizički”, iako je mislio da je na polju književnosti i nauke bio najveći. Postoji anegdota da se Gete i Betoven šetaju kroz park banje Teplice (Gete je star 63 godine, Betoven 42). Nailazi svita austrijske carice Mari Ludovike, Gete se sklanja na rub staze i klanja se, Betoven drsko ide pravo, tako da visoko plemstvo prosto mora da mu se sklanja s puta. To je, doduše, legenda, baš kao i priča o Geteovom hrastu. Činjenica je, ipak, da su se Gete i Betoven 1812. upoznali u toj banji i da je carska porodica tamo boravila. Betoven već 9. avgusta piše svom izdavaču Brajtkopfu da Geteu “dvorska atmosfera prija više nego što je to dostojno pesnika...”, a Gete u svom pismu prijatelju Celteru 12. septembra da je upoznao kompozitora, ali konkretan incident ne pominju ni jedan ni drugi.

Gete je u svom životnom delu opisao Mefistu kao Faustovog druga i pratioca. Da li bi Hitlera mogao da shvati kao otelovljenje đavola iz svoje tragedije? “Dve duše, ah, u mojim grudima žive!”, piše Gete – on je istovremeno i Faust i Mefisto. Da li bi pristao na koncentracione logore, kao što je pristao da se pogubi čedomorka, jer reda i poretku mora da bude? Poneko je u početku verovao u opravdanost nekih Hitlerovih postupaka, a posle se u zebrastoj uniformi našao iza bodljikave žice kroz koju je puštena struja ili verovao da ide da se tušira, kad su ga povelili u gasnu komoru.

Vratimo se na onu jednu strašnu noć u životu velikog pesnika. Razmaženi tajni savetnik, knez poezije Gete, sav očajan i bespomoćan pred brutalnošću i smrtonosnim nasiljem. Da li je dozvoljeno da se u vezi s tim pomisli, da je tog jednog jedinog trenutka možda emocionalno bio u sličnom stanju, užasnut kao toliko veoma ugledni ljudi stotinu i trideset godina kasnije, gore na njegovom voljenom brdu Etersbergu.

Vremena zla u svakoj epohi – i nekada i sad – sastoje se od takvih trenutaka bespomoćnosti i smrtnog straha, svejedno da li se radi o Sabijnankama pred Rimljanima, Jevrejima pred esovcima ili Geteu pred Napoleonovim razuzdanim ratnicima.

Međutim, kao što je već rečeno: negdašnji koncentracioni logor Buhenvald tamo gore – nasilje – i dom na trgu Frauenplan u Vajmaru – Gete – vazdušnom linijom udaljeni su jedno od drugog samo nekoliko kilometara, simboli vrhunaca Zla i humane veličine jedno drugom nigde nisu bliže.

Koncert: Frajle

Razdeljak na 4 strane

Časopisi tipa Cosmo-ŠtaSmo uskoro će na naslovnica objavljivati 10 razloga da budete Frajla. Žene se emancipuju kadgod im se ukaže prilika, muškarci uglavnom ni kad moraju

U BEOGRADSKOJ POP-MUZIČKOJ sedmici za nama, ono što neupućenima može delovati tek kao zgodna priprema za gostovanja Pink Martinija, Zaz i već opet Nouvelle Vague, bio je zapravo događaj nedelje, najbolji provod u oštroj konkurenciji – koncert Frajli u dvorani Doma sindikata, pred oko 2000 posetilaca.

Nastupima ovog proleća u Novom Sadu i Beogradu ovaj ženski akustični sastav – dakle, *unplugged* njima nije spec. izdanje nego prirodno stanje – bombastično su s klupske prešle na veliku koncertnu scenu. Pošto od 2009. zanat peku manjim svirkama, ni slučajno nisu pale u zamku da taj pretežno reproduktivni program pešački prenesu u sedeće dvorane, već su po meri sašile 'solistički koncert' *Naš prvi album s putovanja* (vozom), odgovarajuće opremljen scenografijom i web-dizajnom.

DANI MLADOSTI: Frajle su rano počele svoje snimke, prvenstveno jednostavne, video-spotove uživo i TV-nastupe da prostiru na virtualne štrikove (YouTube, prim. prev.) pa su već i obradama tuđih pesama brzo postigle zavidnu popularnost, i stilom iskočivši iz ovdašnje poplave tzv. cover-sastava. Nastavile su sopstvenim *Ich Liebe Dich* i *Štiklice*, da bi sada po FB/tvit-sledbeništvu bile među vodećim unterhaltungom u ovom kutku Evrope.

Danak pomalo sindikalnim kućnim zabavama u Domu sindikata platile su 'obavezno i jedna ruska, i ciganska, i PIL/Poslednja igra leptira...', ali su se Frajle u proseku pokazale i kao vrsne zabavljačice. Između pesama ljupko se otimajući za reč, bilo da su aktuelni hitovi ili soul-standardi, zablistale su najavama kao *A koliko si tužna...na skali od nula do Adel?* ili štosovima poput podvriškivanja *Ja, riba!* u *La Bamba*. Prvi sat pripao je uglavnom obradama, efektno prekrajujući moderni ritam-i-bluz *I Still Haven't Found...* U2 i udahnjujući svežinu šlageru *Devojko mala* (u publici se otvaraju roze kišobrani). Posle bezbrojnih tumačenja, Pomus/Šumanov standard *Save The Last Dance For Me* doživeo je najšarmantniju verziju s ove

Foto: Snežana Bolić

strane B. Vilisa, kao stiskavac za mlade, posvećen njihovim roditeljima od kojih su neki posle onoliko godina braka i zaplesali u parteru. Da, bio je (ex) Dan mladosti! Frajle su zahuktalo uletele u sopstvene radove – kao *Veštič(i)ja pesma* ili *Ljubavni napitak*, *Fina*, *Žena na sve spremna* – i raspoloženje je nastavilo da raste, da bi urnebes pratio solidno (pa i muzički) razrađene kabaretske tačke imitiranja/parodiranja turbo Cece und Jece, ali i crnih mačo-repera. Kako su muški retko svesni da mnoge njihove 'jake' fore većini devojaka deluju tako idiotski! Twist-prepev *Moj mali je opasan* patetične povratnice Tajči poslužio je za 'ispovesti' Frajli o momcima i salve smeha, a komičarske sklonosti tekle su dalje (opet humorom na sopstveni račun) kroz Jelenine monologe o njenoj vođanskoj liniji (*U zdravom telu...Samo se u moje telo utisnuo neki malo širi duh.*) i dijeta, kulminirajući s *Pa to nije dijeta*, 'di ću to da večeram – to je meni maska za lice! Žene se emancipuju kadgod im se ukaže prilika, muškarci uglavnom ni kad moraju.

IZLAZNA STRATEGIJA: Smirenje je bilo klapsko (neki se rode kraj vode), pa po

Džiboniju, kome su zimus bile predgrupa na luksuznom iventu u Mokrinu (svetski poznatom selu, poprištu Gusanijade), onda pametno izabrana Severinina *Daj da biram*, pa francuska ispovest *Je Suis Malade* (*Bolujem ja*, prim. prev.) za klavirsku pratnju i vokal nekad-riđe-nekad-plave Nataše Mihajlović, koja postavi dodaje šik Seks-i-grada. Gudački kvartet koji se komotno može zvati Šmizle oživeo je *Sweet Child O' Mine* GnR, i prođe 2 sata i firtalj pre biseva! Jasno, stajaće ovacije, da bi u drugom povratku opet duhovito obrnule situaciju, tj. pokazale ono na čemu su većim delom večeri počivale: disko-tačka s razglasa, mičiguz-koreografija kakvu uvek imaju drugarice koje izlaze zajedno.

Za devojački sastav, jedino bolje od velike muške publike je velika ženska publika. Muškarci će ionako slediti, ako uopšte umeju da osete parfem... Časopisi tipa Cosmo-ŠtaSmo uskoro će na naslovnica objavljivati 10 razloga da budete Frajla. A Frajle su ovim koncertima promovisale svoj debi-album. Koji još nije objavljen, jer nisu baš ni marile za to. Nego tek pregovaraju s izdavačima.

Dragan Kremer

Batler je krivac

Svaka imalo značajna novina u Italiji ima nekog “eksperta” koji izmišlja previranja unutar zidina Vatikana. Njih zovu “vaticanci”. Većina njih je, međutim, ovih dana zbunjena i zapanjena onim što se dešava u senci trga Svetog Petra

Rimsko proleće, sa više kiše nego inače, čini da hiljade turista svakog dana stoje u redu kako bi ušli u muzej Vatikana. Ponekad čekaju četiri sata da uđu i dive se remek-delima; ostavlja ih bez reči živopisna Mikelanđelova na plafonu Sikstinske kapele. Kapela je bila mesto gde su se kardinali okupljali za vreme Konklave – zatvorenog sastanka na kome su birali papu. To je istovremeno simbol moći i svetosti, jake svetlosti koja baca senku oko sebe. Takođe je i podsetnik na najmračniji period katoličke crkve – vreme inkvizicije i intriga – koje je istovremeno bilo najsvetlije doba umetnosti i veličine.

Ova umetnička plima i veličanstveno okruženje ostaju u senci jednog od najvećih skandala Svete stolice u poslednjoj deceniji, barem od 80-ih godina, kada je Vatikanska banka, IOR, bila umešana u ubistvo Roberta Kalvija, italijanskog posrednika koji je nađen obešen ispod ‘Blelfers’ mosta u Londonu, nakon što je otkrivena navodna povezanost mafijaškog novca i vaticanskih finansija.

TAJNE VEZE: Ipak, događaji između groba Svetog Petra i papinih privatnih odaća su očigledno povezani – još jednom – sa upravljanjem IOR-a i njegovim menadžmentom. Guverner IOR-a Ettore Goti Tedeši 24. maja bio je otpušten nakon manje od tri godine provedene na tom položaju. To je bio potez bez presedana: uobičajeno, zamena menadžmenta uprave IOR-a odvija se bešumno. Ali ne i ovog puta, jer je odbor IOR-a napravio problem rekavši da italijanski direktor bankarskog odbora “ne živi prema svojim uverenjima” i da je “izgubio poverenje” u ostatak uprave. Goti Tedeši je dva dana kasnije rekao novinarima

da “nema nameru da o tome govori” zato što ne želi da uznemiri papu. Ove zagonetne reči izazvale su mnoge spekulacije među većinom iskusnih vaticanaca, koji misle da iza odluke da Goti Tedeši dobije otkaz postoji unutrašnji sukob zbog kontrole moći (vrlo neproziran) u Vatikanskoj banci. Goti Tedeši je pokušao da prilagodi IOR evropskim pravilima finansijske transparentnosti, a da istovremeno zadrži slobodu poslovanja IOR-a.

Još jedan finansijski skandal potresao je katoličke finansije pre nekoliko meseci: rukovodilac bolnice “San Rafael”, jedne od najvažnijih italijanskih bolnica, moćni sveštenik don Verze iznenada je umro nekoliko nedelja nakon što ga je Milansko tužilaštvo pozvalo da odgovori na pitanja o lošem upravljanju i finansijskim spekulacijama. Goti Tedeši je rekao da je on “plaćao i za taj skandal”, implicirajući da je neko u Vatikanu želeo da spasi bolnicu “San Rafael”.

BORBA ZA PREVLAST: Neke glasine – retko postoji više od glasina kada je reč o vaticanskim unutrašnjim krugovima – ukazuju na borbu za prevlast visoko u hijerarhiji katoličke crkve, uglavnom između državnog sekretara Tarcisija Bertonea (drugog po redu u hijerarhijskoj strukturi Svete stolice) i drugih kardinala koji se već pripremaju za smrt Benedikta XVI, s obzirom na Racingerove godine (85) i vidno slabije zdravlje. Neki izvori unutar vaticanske štampe, koji žele da ostanu anonimni, kažu da se većina kladi da Racinger neće živeti duže od dve godine. Tarcisio Bertone trebalo bi da bude u podređenom položaju u odnosu na druga “velika imena” među italijanskim katoličkim kardinalima, kao što su Dionidi Tetamanci

(bivši milanski nadbiskup) i Andelo Skola, trenutni milanski nadbiskup. “Milanska staza” vodi natrag do skandala sa bolnicom “San Rafaelo” pa čak i dalje od toga: do ekonomskog i političkog okruženja *Komunione e Liberazione*, jednog od najvećih katoličkih generatora blisko povezanih sa trenutnim šefom regionalne vlade Lombardije Robertom Formigonijem, jednim od vodećih Berlusconijevih saveznika i mogućim predvodnikom desničarske koalicije na narednim izborima u proleće 2013.

Politička uvrtnja oko crkvene kase su isprepletana sa drugim skandalima, *Vatilikisa*, o kome se piše već neko vreme u jednim italijanskim novinama koje su primile dojavu od anonimnog izvora unutar zidova, privatna pisma i dokumenta koja bacaju novo svetlo na unutrašnja previranja u Vatikanu. Samo jedan dan od kako je Goti Tedeši otpušten, usledilo je senzacionalno hapšenje. Policajci vaticanske policije ušli su u kuću Paola Gabrijela, papinog batlera, samo nekoliko stotina metara od reda

**INTRIGE I
SPLETKE: Služba
bezbednosti u
Vatikanu**

Fotografije: REUTERS

u kome turisti čekaju da uđu u muzej. Gabrijel, koji nije sveštenik, živi tamo sa svojom ženom. Prilikom pretresa kuće policajci su našli “četi-ri kutije” – tako je rečeno u zvaničnom saop-štenju – nezakonito posedovanih dokumenata. Gabrijel je navodno bio spreman da ih pu-sti u medije, prosledi novinarima i slično. On je odveden u pritvor i njegov advokat je rekao da je spreman da sarađuje sa vatikanskom po-licijom, zato što je “uradio šta je uradio kako bi zaštitio papu”.

Od Gabrijelovog hapšenja glasine posta-ju sve bučnije i sve se više šire. Navodno se očekuju nova hapšenja, jer vatikanska polici-ja ne veruje da bi jedan od papinih najbližih saradnika sve to uradio sam. Italijanska štam-pa vrti se ukруг. Jedan dan naslovi glase da je “među osumnjičenima u zaveri protiv pape i kardinal”, drugi da “ima više umešanih” i da “se sumnjiči dvadesetak osoba” uključujući i žene iz papinog osoblja koje su na listi osum-njičenih. Papa se drži po strani od svih ovih

skandala. U jednom od najsvežijih govora, 27. maja, on je rekao da “novi Vavilon” baca čove-ka u konfuziju. Jedini potez za koji jeste zadu-žen je da proglasi novog šefa vatikanske ban-ke, verovatno Hansa Titmajera (81), nemač-kog bankara, bivšeg načelnika Bundesbanke i sadašnjeg člana političke Akademije socijal-nih nauka. Nemački načelnik bi najverovatnije oslobodio IOR od često prljave italijanske po-litike i crkvenih afera, ali sa druge strane, to bi takođe bilo viđeno kao “odbrambeni potez” nemačkog pape.

NEMCI PROTIV ITALIJANA: Štaviše, bilo bi naivno gledati trenutnu krizu kao jednostavan meč između Italije i Nemačke. Jedno od lica koje bi vatikanska policija rado nabila na ko-lac, jeste Nemač. Njegovo ime je Georg Gan-svajn, nemački sveštenik koji je papin sekre-tar i koji ga prati u stopu. Šest godina je radio uz rame sa popom Gabrijelom, navod-nom krticom, koji je bio u posedu važnih doku-menata, čime se ostavlja prostora za samo dva

moguća objašnjenja: nije shvatio šta se dešava ili je nekako bio umešan. U prvom slučaju, ne radi svoj posao kako treba, a u drugom bi bio strašan udarac za Racionera da izgubi svoje lju-de. Papa je već rekao da je “duboko zabrinut i zapanjen” time što se dešavalo ispred njego-vog nosa, što je detaljno objašnjeno u knjizi *Su Suanita* (njegova svetost) italijanskog novinara Đanludija Nucija. U svom delu Nuci objavljuje kako je Vatikan umešan u italijansku politiku, posebno za vreme vlade Silvija Berlusconi-ja koja je “slučajno” oslobodila crkvu od poreza vrednog nekoliko miliona evra. Vatikan tako-đe ima uticaja i na sadašnju vladu: tri ministra su, po Nucijevim rečima, “tražila dozvolu Sve-te stolice pre prihvatanja mesta u vladi”. Jedan od njih, Konrado Pasera, ministar ekonomskog razvoja, je još jedan od mogućih kandidata na sledećim izborima, verovatno kao novo “kato-ličko nadahnuće” političke koalicije koja je ne-izrečen san mnogih unutar Vatikana, gde još čeznu za decenijom kada je Italijom vladala ▶

**KRTICA: Batler Paolo Gabrijele
sa papom Benediktom XVI**

pravdu. Iako otac Lombardi, šef vatikanske štampe, uporno tvrdi da je papa "informisan" i da će uskoro "stvari biti pod kontrolom", oko Svetog Petra naziru se zemljotresi.

Za razliku od svetskog skandala sa sveštenicima pedofilima, koji je izazvao šok u katoličkoj crkvi i među njenim vernicima, ovi novi skandali dublje prodiru u strukturu vatikanske države, koja ima svoje institucije i koja je praktično "izborna teokratska monarhija". Načelnik (papa) istovremeno je načelnik i države i crkve. Vrlo je teško razdvojiti jedan aspekt od drugog i jasno je da svaki događaj koji se tiče Vatikana "kao države" ima uticaja na Vatikan kao centar katoličke crkve. Raciinger je oduvek bio zabrinut za budućnost crkve, otkad je bio glava Kongregacije za doktrinu vere, u kojoj leži zvanična katolička doktrina. Verovatno mu je manje stalo da se nađe u središtu sukoba koji spajaju "denbraunovske" intrige sa renesansnom borbom za nadmoć u okvirima vatikanskih zidina.

Enzo Mangini

Sa engleskog prevela Sanja Zrnić

Demohrišćanska partija.

Prema Nucijevim analizama – zasnovanim na tajnim dokumentima koje su mu dostavili unutrašnji izvori – Bertone je doveo u pitanje Raciingerov autoritet i "isprečio" se papinoj

politici pokušavši da sačuva crkvu od izazova svetske ekonomije, čija se moć po prvi put nalazi "izvan hrišćanstva", u Kini i Indiji. Zbog knjige koju je napisao, Nuciju su stizale pretnje iz Vatikana da će biti izveden pred italijansku

ЗАВОД ЗА УЧБЕНИКЕ

Књига знања

**ВОДЕЋИ ИЗДАВАЧ УЧБЕНИКА,
КАПИТАЛНИХ И ПОСЕБНИХ ИЗДАЊА,
САБРАНИХ И ИЗАБРАНИХ ДЕЛА**

www.zavod.co.rs

Istine i iluzije

Wolfgang Işinger objašnjava da je SRJ 1999. bila bombardovana i zbog griže savesti međunarodne zajednice, koja ništa nije učinila da spreči krvoproliće u Bosni. Ne misli da je vojna intervencija NATO-a bila greška i smatra da Srbija treba da odbaci kosovske iluzije i prihvati bolnu realnost da Beograd od 1999. nema političku kontrolu nad Kosovom. Objašnjava model “dve Nemačke” za koji se zalagao. Po njemu, Milošević nije prihvatao realnost, Koštunica je blokirao progres, a Tadić nije bio dovoljno istrajan. Srbiju vidi kao deo bezbednosne zajednice EU, Rusije i Amerike

“VREME”: Da li danas mislite da je bombardovanje SR Jugoslavije 1999. godine bilo greška?

VOLFGANG IŞINGER: Ne. Ne mislim da je bilo greška, ali je odluka bila vrlo teška. Bili smo u užasnoj dilemi i imali smo samo dve opcije. Nijedna opcija nije bila dobra, ali ona za koju smo se odlučili bila je “manje loša”.

Koja je bila druga opcija?

Druga opcija je bila da ne preduzmemo ništa.

Smatrate da više nije bilo mesta za diplomatske opcije?

Na diplomatskim opcijama smo pre toga svi zajedno, i Amerikanci i EU i NATO, radili dugo i intenzivno. Lično ne verujem u upotrebu vojne sile i smatram da je to poslednje sredstvo koje treba primeniti i to samo u slučaju kada su sva druga sredstva iskorišćena. U ovom konkretnom slučaju smo zaista uradili i više nego što smo mogli što se tiče diplomatskih opcija. Sećam se da sam pričao predsedniku Miloševiću o svojoj poseti jednom mestu na Kosovu. Rekao sam mu da sam svojim očima video gomilu čaura po ulicama, napuštene i spaljene kuće, itd. To je zaista izgledalo kao rat. To jeste bio rat. Milošević me je pogledao i rekao da to nije istina. Rekao sam mu: “Predsedniče, video sam to svojim očima i užasno je. Ako Vaši generali neće da Vam kažu istinu, mi ćemo vam je reći.” Do danas nisam siguran da li on nije bio informisan ili nije hteo da se suoči sa realnošću. Ovo vam govorim da bih vam predložio da smo se zaista trudili. Nažalost, diplomatski pokušaji su trajali dugo, ali nisu urodili plodom. Lično verujem u diplomatiju. Danas ne verujem u upotrebu sile u slučaju Irana. Ni tada nisam verovao u upotrebu sile, ali nismo ►

imali drugog izbora. Nažalost.

Koliko je, po vama, Milošević bio lično odgovoran za dešavanja u bivšoj Jugoslaviji?

Čvrsto verujem da je mnogo toga imalo veze sa njegovom ličnom vladavinom. Bilo je jasno da je njegova reč poslednja. Kada u Dejtonu delegacija bosanskih Srba nije htela da potpiše sporazum, Milošević je veoma hrabro rekao: "Ja ću potpisati u njihovo ime." Nije imao ovlašćenje od bosanskih Srba i bio je predsednik Srbije, a ne BiH. U to vreme smatrao sam da je to veoma smelo. U tom trenutku on je na sebe preuzeo politički rizik. Bio je veoma jaka politička ličnost, mnogo jača od bilo koga iz njegove okoline.

Godine 1999. nijedna NATO zemlja nije bila napadnuta, nije bio ugrožen svetski mir, a humanitarna katastrofa i problem sa izbeglicama usledio je tek nakon bombardovanja. Da li je činjenica da je NATO u to vreme, po završetku hladnog rata, tražio svoju novu ulogu u svetu doprinela donošenju odluke da se krene sa out of area operacijom?

Ne. Verujem da je postojao snažan osećaj krivice i odgovornosti u zemljama EU po pitanju onoga što se ranije desilo u bosanskom ratu i činjenice da nismo bili u stanju da zaustavimo ubijanje stotina hiljada ljudi. Niko ne može da ospori tu istorijski utvrđenu činjenicu. Pali smo na tom testu. Potpuno. NATO je u Bosni prekasno reagovao. Mnogi od nas su 1998. smatrali da ne smemo opet da pokažemo toliki nedostatak odgovornosti. Morali smo da sprečimo krvoproliće u Evropi. To je bila naša odgovornost. Bombardovanje SRJ bilo je posledica toga što par godina ranije nismo uspeali da sprečimo ubijanje u Bosni. To je bio pokretač za mnoge od nas. Nismo želeli da opet reagujemo prekasno i bez dovoljno odlučnosti. Pomislili smo – hajde da ovaj put budemo jači.

U to vreme EU je gradila zajedničku bezbednosnu i spoljnu politiku. Da li smatrate da su takve okolnosti uticale na donošenje odluka?

Vojna operacija je 95 odsto bila bazirana na američkom planu. Amerikanci su ponudili plan i pitali nas da li smo voljni da učestvujemo. Nemačka je učestvovala sa tačno četiri aviona.

Vojni aneks B sporazuma iz Rambujea je naknadno dodat, nakon što je Beograd potpisao politički deo teksta. Da li je evropska delegacija bila iznenađena dodavanjem tog aneksa? Da li ste znali za aneks?

Da, znali smo. To nije bila neka tajna operacija iza kulisa. Mislim da je ta priča o aneksu mit koji je razvijen kasnije. Naravno da smo morali biti sigurni da ukoliko želimo da bu-

Ambasador Wolfgang Išinger (66) od 1993. do 1998. bio je politički direktor, a od 1998. do 2001. državni sekretar u ministarstvu inostranih poslova Nemačke. Bio je i ambasador u SAD i Velikoj Britaniji. Išinger je radio na odnosima između NATO-a i Rusije, na formiranju politike Nemačke prema Balkanu, naročito Bosni i Kosovu. Godine 1995. zajedno sa Ričardom Holbrukom radio je na Dejtonskom sporazumu. U ime EU 2007. bio je član Trojke (EU, Rusija i SAD) koja je posredovala u pregovorima između Beograda i Prištine o budućnosti Kosova. Danas je Išinger, pored ostalog, predsedavajući Minhenske bezbednosne konferencije.

demo vojno prisutni, moramo da imamo kontrolu. I zbog toga je taj aneks formulisan. I naravno da je prvobitno formulisan od strane Amerikanaca.

Zbog čega je on naknadno dodat?

Ne sećam se redosleda događaja u detalje. Konsultacije su bile sveobuhvatne i intenzivne. Svaka reč je bila raspravljana između Amerikanaca i Evropljana u okviru Kontakt grupe.

U vreme dok ste bili član Kontakt grupe i u vreme bombardovanja, da li ste očekivali jednostrano proglašenje nezavisnosti Kosova?

Ne. Rezolucija 1244 je bazirana na realnosti iz 1999. godine. Tekst Rezolucije oslikava ono što je tada bilo realnost. Ne pravno, ali politički je i tada bilo jasno da nije moguće da se Srbi vrate i budu na vlasti u Prištini. Politički, to je bio kraj srpske kontrole Kosova.

S obzirom na problem Severnog Kosova, da

li je model "dve Nemačke" koji ste predlagali 2007. i dalje primenljiv?

Nakon neuspeha Ahtisarijevog plana 2007. postalo je jasno da Beograd neće prihvatiti taj plan i da Rusija neće izvršiti pritisak na Beograd da ga prihvati. Tada sam pomislio – zar nismo mi u Nemačkoj imali istu takvu situaciju? Amerikanci su podržavali Zapadnu Nemačku, a Rusi Istočnu. Imali smo mnogo problema i morali smo da pronađemo praktičan način za otvaranje granica između dva dela zemlje, a da pritom ne kršimo fundamentalne pravne pozicije na obe strane. Onda smo postigli sporazum koji je rešio mnoge praktične probleme. Ali oko glavnog pitanja – da li postoje dve Nemačke ili samo jedna – složili smo se da se ne slažemo. Ono što vi sada imate nije model dve Nemačke, ali je prilično slično. Ono što vi sada radite je upravo ono što sam ja predlagao ranije, a to je da radite zajedno, a da pritom ne napuštate svoje legalne pozicije. Srbija može da nastavi sa nepriznavanjem Kosova, ali mora s njim da održava određene veze i da ih poštuje kada se pojave zajedno na međunarodnim konferencijama na kojima bi trebalo da možete da sedite jedni pored drugih i da glasate zajedno. To nas vodi u pravom pravcu. Napredak koji je postignut ove godine nije tačno ono što sam ja predlagao pre pet godina, ali prati principe toga. Mislim da je dobro što su obe strane napravile prvi pragmatičan korak. Nadam se da će uslediti još takvih koraka

Šta su, po vama, najveće mane srpskih državnika po pitanju kosovske politike?

Milošević je imao ogroman ego i u određenom trenutku u leto 1998. on više nije prihvatao realnost. To je bio moj utisak. Samo nekoliko godina ranije, kada smo bili zajedno u Dejtonu, on je bio prilično "na zemlji". Njegovo neprihvatanje realnosti se pogoršavalo s godinama.

Košunica je bio premijer za vreme mog delovanja u okviru kosovske Trojke. On je na mene ostavio utisak čoveka koji uvek govori "Ne". On nije imao ništa korisno da predloži osim da kaže "Ne" na sve iznete predloge. Smatram da je on srpski lider koji je blokirao progres koji je mogao biti u interesu srpske nacije. Bio je veoma kategoričan i svoje stavove je bazirao na pravnim argumentima. Uporno sam mu govorio: "Hajde da pričamo o političkim realnostima. Hajde da se ne zadržavamo na pravnim tehničkim stvarima. Hajde da se bavimo politikom, vi ste političar! Gde želite da vidite svoju zemlju za deset godina? Ne

mislite valjda stvarno da bi vaša zemlja trebalo da bude aneks Rusiji?" Ukoliko je on imao neku viziju, onda ju je od mene uspešno krio. On je jednostavno pokušavao sve da blokira.

Tadić je vodio vašu zemlju kroz veoma težak period i verujem da je pokušavao da je vodi u pravom smeru. Moja jedina kritika je da to nije radio dovoljno odlučno. Imao sam utisak da Tadić ima strah od opozicije i od toga da bi mogao da izgubi popularnost. Kao da nije mogao sebi da priušti da odlučnije sprovodi svoju politiku. Ponekad je oklevao, jer nije bio siguran u to da li će dobiti podršku na sledećim izborima. Mislim da je tajna velikih političkih lidera u tome što ih apsolutno ne zanimaju ankete.

U jednom trenutku morate da odbacite iluzije. Ja savršeno razumem da mnogi Srbi ne žele da prihvate činjenicu da je Kosovo izgubljeno. Verujem da će doći vreme kada ćete se pitati: zašto ranije nismo razumeli da možemo živeti u Evropi i da će pitanja oko kojih smo imali konflikte izgubiti na važnosti? Imam puno poštovanje prema onim liderima u vašoj zemlji koji su počeli ljudima da govore bolnu istinu i da iluzije neće doneti nikakvu korist Srbiji. Hajde da krenemo sa politikom koja će obezbediti da Srbija, BiH i Kosovo rade zajedno i budu regionalni bastion progresa. Te zemlje su bile srce bivše Jugoslavije, hajde da ne dozvolimo da se "ugasi svetlo" u njima. Ja sam takođe upoznat i sa činjenicom koliko su trenutno veliki problemi u Bosni.

Da li mislite da je BiH funkcionalna država?

Bosanski ustav nastao je 1995. godine i u njemu je sadržano ono što smo tada bili u mogućnosti da ostvarimo. Jasno je da to nije bilo najbolje rešenje, ali je bilo najbolje koje smo mogli da postignemo u tom trenutku. Taj ustav mora biti promenjen. Mora biti izvršena revizija. Tu odgovornost ne bismo smeli da prebacimo samo na ljude u BiH. Morali bismo da im pomognemo. Nismo obraćali dovoljno pažnje na to. BiH je potreban bolji ustav. Da li BiH funkcioniše kao država? Pa, definitivno ne funkcioniše dobro. BiH ne može sebi da priušti tri predsednika, tri vojske itd. To je besmisleno. Da li je to dobar način za trošenje novca poreznika? Ne. Nadam se da ćemo biti u mogućnosti da im pomognemo. Tu ima još mnogo toga da se uradi. Ali ne treba zaboraviti od čega smo krenuli. Krenuli smo sa vojnim konfliktom velikih razmera i masovnim ubistvima. Mislim da makar možemo reći da smo to postavili i da smo stvorili uslove za miran i pro-evropski razvoj.

Kako ocenjujete trenutnu bezbednosnu situaciju u regionu?

To je relativno. U poređenju sa onim kako je bilo pre deset godina, ocenio bih je kao pozitivnu. Da li je dobra? Ne, nije dobra. Trebalo bi da bude bolja. Godine 2012. trebalo bi da smo u poziciji da nema potrebe da ijedan nemački vojnik bude na Kosovu. Mislim da vaša vlada ne želi još da odemo i mi sprovodimo svoje misije uz konsultacije sa Prištinom i Beogradom. Ipak, rekao bih da je vojna i bezbednosna situacija znatno poboljšana. Već dugo godina nemamo krvoproliće na Kosovu.

Ali u Makedoniji smo nedavno imali.

Da, to je nažalost istina. Veoma mi je žao zbog toga, ali to je bio lokalni incident koji nije bio širih razmera. Situacija se ipak poboljšala tokom poslednje decenije, iako još nije na zadovoljavajućem nivou. Moramo nastaviti da radimo na tome. To je delimično i odgovornost nas iz Zapadne Evrope, lidera EU. Trebalo bi da posećujemo vaš region mnogo češće. Optužujem britanske, francuske, nemačke i druge lidere EU da ne obraćaju dovoljno pažnje na probleme u vašem regionu. Trebalo bi da se češće konsultuju sa vašim liderima o svim ključnim stvarima. Ne posvećujemo dovoljno pažnje Jugoistočnoj Evropi, koja je naše "dvorište". Ipak, ubeđen sam da će dugoročno gledajući naše delovanje u regionu biti nastavljeno.

Do koje mere Nemačka može da iskoristi svoje specijalne veze sa Rusijom za poboljšanje odnosa između EU i Rusije?

Rusija je veoma važan ekonomski i politički partner Nemačke i to ne samo zbog energetskih sirovina. I ne samo zbog naše trgovine i izvoza. Da, mi smo važni jedni drugima i imamo dobar odnos. Mislim da Rusi imaju poverenja u Nemce. Voleo bih da smo i mi, kao članica NATO-a, više u mogućnosti da verujemo Rusima. Još uvek postoji dosta nepoverenja. Mislim da Nemačka može pomoći u smanjivanju tog nepoverenja između Rusije i Amerike, ali ne bih precenjivao naš uticaj. Ne mislim da Moskva želi da joj Nemačka govori šta da radi. To se odnosi i na pitanja iz Jugoistočne Evrope.

Da li EU može da pomogne Rusiji da se modernizuje ili je na Rusiji da sama unapredi vladavinu prava i modernizuje ekonomske strukture?

Rusija ima dugu istoriju i Rusi su ponosna nacija. Naravno da im možemo pomoći sa finansijskim, političkim, ekonomskim i drugim sporazumima koji donose korist obema stranama. Ipak, u krajnjoj instanci, Rusi imaju svoj parlament i svoju izabranu vladu i moraju sami da donose odluke o budućnosti Rusije. Jedino što mi možemo i što bi trebalo da uradimo jeste da im ostavimo otvorena vrata za bližu saradnju. Ukoliko im je potreban savet ili pomoć kako da izgrade bolji sistem nezavisnog pravosuđa, mi smo voljni da ih savetujemo, ili da šaljemo eksperte. Ali, znate, Rusija nije zemlja u razvoju.

Marina Komad

Srednji i donji tok Dunava: budućnost evropskog turizma

Putem rimskih careva i vina

Mnogi rimski carevi rođeni su u našem podneblju. Car Job doneo je vinsku lozu u svoj rodni Sirmijum i osnovao vinogradarstvo. Hrvatska, Srbija, Bugarska i Rumunija potpisale su međudržavni sporazum o izgradnji i promociji kulturnih ruta "Put rimskih careva" i "Dunavski put vina", sa ciljem da se razvije turistička ponuda na srednjem i donjem toku Dunava. Tome teži i Dunavski centar za kompetenciju koji podstiče razvoj malih i srednjih preduzeća pre svega u oblasti turizma sa vizijom našeg Podunavlja, kakvo bi moglo da bude

Dok se u Briselu lome koplja oko pitanja da li treba ili ne treba uvesti evro-obveznice, da li je fiskalni pakt za spasavanje evrozone održiv ili nije, da li Evropska unija treba i dalje da se bori za opstanak Grčke unutar evro-zone ili da je pusti niz vodu, Peter Fridrih, ministar za evropske poslove nemačke pokrajine Baden Vitemberg, u ponedjeljak 28. maja seo je u Ulmu na bicikl i uputio se rutom duž Dunava u pravcu Rumunije, rutom duž koje se prosto nameću privredni potencijali koje institucije EU žele da podstaknu.

Naravno da ministar Fridrih nije profesionalni biciklista i da, u trenutku kada iz štampa izlazi ovaj broj "Vremena", ne okreće pedale čitavih 1800 kilometara, ali je planirano da kroz Nemačku, Austriju, Slovačku, Mađarsku, Hrvatsku i Srbiju pa sve do Rumunije oko 300 kilometara pređe na biciklu. Jedno je pričati o Dunavu, nešto sasvim drugo doživeti ga. Takav

put "licem u lice sa Dunavom" put je u samu suštinu Evrope: najveća reka Evropske unije spaja interese ljudi koji žive u Švarcvaldu, Budimpešti, Beogradu ili Odesi. Kako je to napisao Klaudio Magris: "Još od Heraklita reka je zajednički imenitelj identiteta par ekzelans."

Vozeći bicikl od gornjeg ka donjem toku, ministar Fridrih je iz neposredne blizine mogao da vidi kako je iskorišćenost turističkih potencijala Dunava nizvodno od Budimpešte sve manja i manja. Mogao je da se uveri i kako Dunav u svom srednjem i donjem toku postaje sve živopisniji, neverovatniji, na nekim mestima pomalo zastrašujući, opasan strmoglavim grebenima, kao da to nije ona ista reka koja teče kroz Bratislavu. Dolazeći iz jedne od najrazvijenijih evropskih regija, Baden Vitemberga, sa kojom je Srbija osnovala zajedničku komisiju, mogao je ministar Fridrih da vidi koliki se turistički potencijal krije u ovom delu Podunavlja, još uvek posve nepoznatom turistima iz zapadne

Evrope uvek željnim neotkrivenih destinacija.

To se odnosi i na cikloturizam, turističku granu oko koje se u Nemačkoj obrće oko pet milijardi evra godišnje, a koja je u Srbiji na samom početku razvoja. Slika grupe biciklista sa bisagama i dodatnom opremom koji su se očigledno daleko uputili, kod nas još uvek nije uobičajena. Ali to bi moglo da se promeni. Deo dunavske rute kroz Hrvatsku, Srbiju, Bugarsku i Rumuniju istraživao je i izgrađivan poslednjih godina u okviru međunarodnog projekta agencije Nemačkog ministarstva za ekonomiju i razvoj *Deutsche Gesellschaft für internationale Zusammenarbeit*, GIZ. Tako se atraktivan put obalama Dunava od izvora do delte kojim je krenuo ministar Fridrih otvorio cikloturizmu. Broj stranih cikloturista u našem delu Podunavlja je drastično porastao na nekoliko hiljada godišnje od kako su nove staze izgrađene, obeležene i mapirane, a broj privatnih smeštaja duž dunavske rute ponegde se učetvorostučio.

ĐERDAPSKA KLISURA: Trajanova tabla

Foto: Vreme

DUNAVSKA STRATEGIJA: Evropska Dunavska strategija obuhvata članice EU: Nemačku, Austriju, Češku, Slovačku, Mađarsku, Rumuniju, Bugarsku, Sloveniju, ali i zemlje koje to nisu, a teže punopravnom članstvu u EU, Hrvatsku, koja će to postati naredne godine, Srbiju, Bosnu i Hercegovinu, Crnu Goru, Moldaviju i Ukrajinu. Uz sve probleme sa kojima se trenutno suočava EU, upravo bi Dunav, najevropskija od svih evropskih reka, dugačka 2900 kilometara, koja spaja oko 100 miliona ljudi i deset podunavskih država, različite kulture i jezike, mogao da oživi ne samo privrednu saradnju podunavskih zemalja, već i viziju ujedinjene Evrope.

U tom duhu Dunavski centar za kompetenciju (DCC – *Danube Competence Center*) organizovao je prošlog leta “Konferenciju na vodi”, sa idejom da organizacije, preduzeća i institucije iz šest država srednjeg i donjeg Dunava – Hrvatska, Srbija, Bugarska, Rumunija, Moldavija

Dunavski centar za kompetenciju

Dunav je tokom istorije često bio poprište ratova, danas je reka koja spaja ljude. DCC je organizacija koja prepoznaje zapostavljeni privredni, turistički i kulturno-istorijski potencijal zemalja srednjeg i donjeg Dunava, koja, oslanjajući se na iskustva, praksu i propise EU teži ka formiranju zajedničkih upravnih organa šest država, koje bi usklađenim razvojnim projektima i nastupom u evropskim institucijama mogle mnogo brže da razvijaju svoje dunavske regije i svojom turističkom ponudom da postanu konkurentnije u odnosu na razvijene zemlje gornjeg Dunava. Kao što neko reče, gledano iz Švarcvalda, stiče se utisak da Dunav prestaje u Budimpešti. DCC u međuvremenu ima preko pedeset članica iz gornjeg, srednjeg i donjeg toka Dunava.

DCC ne podržava samo bilateralnu saradnju, već je jedan od koordinatora Dunavske strategije i prostornog povezivanja podunavskih zemalja. Centralna delatnost DCC-a je razvoj turizma, a preko turizma razvoj privrede i demokratije. DCC radi na materijalizaciji vizije, kakav bi srednji i donji tok Dunava jednog dana mogao da bude: regija sa raznovrsnom turističkom ponudom, smeštajnim objektima svih kategorija, sa razgranatim biciklističkim stazama i razvijenim sportovima na vodi, regija koju će svako hteti da poseti i otkrije njenu netaknutu prirodu i kulturno-istorijske znamenitosti i odmori se uz odlična domaća vina.

ČLANOVI DUNAVSKOG CENTRA ZA KOMPETENCIJU

Nemačka (2)

- Donaubüro – gemeinnützige GmbH, Ulm
- German National Tourist Board

Austrija (3)

- DANUBEPARKS
- DANUBEPARKS – Danube River Network of Protected Areas (International)
- Danube Delta Biosphere Reserve Authority (Romania)
- Rusenski Lom Nature Park (Bulgaria)
- Persina Nature Park (Bulgaria)
- Vojvodinašume (Serbia)
- Lonjsko polje Nature Park (Croatia)
- Kopački rit Nature Park (Croatia)
- Duna-Dráva National Park (Hungary)
- Duna-Ipoly National Park (Hungary)
- Fertő-Hanság National Park (Hungary)
- BROZ – Regional Association for Nature Protection and Sustainable Development (Slovakia)
- Donau-Auen National Park (Austria)
- Donau-Auwald Neuburg-Ingolstadt (Germany)
- Naturefriends International
- WWF Danube-Carpathian Programme (WWF-DCP)

- Slovačka (1)
- Slovak Tourist Board
- Hrvatska (3)
- Agroturistička zadruga Bilje plus
- Cikloturizam D.O.O.
- International Cooperation Office – TINTL

Srbija (23)

- Turistička organizacija opštine Majdanpek
- Turistička organizacija opštine Bački Petrovac
- Turistička organizacija opštine Sremski Karlovci
- Turistička organizacija Vojvodine
- Nacionalna turistička organizacija Srbije
- Turistička organizacija opštine Veliko Gradište
- Turistička organizacija opštine Golubac
- Turistička organizacija opštine Kladovo
- Turistička organizacija opštine Negotin
- Turistička organizacija opštine Beočin
- Ciklonaut
- Kartografija Huber D.O.O.
- Istar 21 – udruženje za unapređenje saradnje i razvoj turizma u Podunavlju
- Kamping asocijacija Srbije
- Naše ruke – Nacionalna asocijacija za stare i umetničke zanate i domaću radinost
- Supernatural (NGO)
- Dunav u srcu
- Turistička organizacija Požarevac
- Quality Tours Copenhagen, Denmark (ogranak je u Srbiji)
- Nacionalni park Đerdap
- Wild Serbia
- H.T.P. Plaža D.O.O.
- Silver Lake Investment D.O.O.
- Rumunija (7)
- Asociația Prietenii Naturii Romania
- TIOC Natur – und studien Reisen

- Asociația Bike Attack Resita
- Danube Office Mehedinti – MH County Council
- Danubius University Galati
- Association of Ecotourism in Romania
- Association Pro – Mehedinti

Bugarska (5)

- Bulgarian Association for Alternative Tourism (BAAT)
- Business Support Centre for Small and Medium Enterprises, Ruse
- Odyssey-in Sport and Travel Agency Ltd.
- Vidin Association of Hotels and Restaurants Keepers
- Municipality of Vidin
- Moldavija (2)
- National Association of Travel Agencies of Moldova – Moldova
- Ecological Movement of Moldova

Ukrajina (10)

- Agency of Sustainable Development and European Integration “Lower Danube” Euroregion (associated member)
- Agricola (NGO)
- LTD tour operator “Vilkovo – Pelican – Tour”
- Department of Recreation and Tourism of the Odessa City Council
- Odessa State Economics University
- Salix Ltd.
- Odessa Yachtsmen Association “Odessa 2000”
- Tartus – Tour Ltd.
- The Ukrainian Danube Delta Biosphere Reserve
- Odessa Tourism Development Association

Odmor na istoku

Ako bi samo ljudi koji žive u njegovom slivu bar jedan odmor u životu proveli na Dunavu, prihod bi mogao da se uporedi sa zaradom turističkih industrija na Mediteranu

KOLIKI JE TURISTIČKI kapacitet reke na kojoj danas živi 80 miliona ljudi? Urbana područja koja se naslanjaju na Dunav i njegove brojne pritoke, nesumnjivo vrše dodatni pritisak na živi svet jedine reke koja u Evropi plovi sa zapada na istok. To bi trebalo da smanjuje atraktivnost ovog područja za turiste. Između ostalog, samo otpadne vode većine gradova iz sliva završavaju u Dunavu, dok se i dalje samo deo obrađuje u fabrikama za otpadne vode.

No, putovanje Dunavom otkriva jednu malo drugačiju sliku. Nakon Nemačke, Austrije i Slovačke, sledi put kroz Mađarsku, Hrvatsku, Srbiju, Ukrajinu, Moldaviju, Bugarsku i Rumuniju – pred vama je više od 1600 kilometara, odnosno još šezdeset odsto toka Dunava. Iza vas na Dunavu ostaju četiri prestonice, Beč, Bratislava, Budimpešta i Beograd, a pored njih tu su i hiljade kilometara državnih granica. I jedno za Zapadnu Evropu nepoznato područje.

Uprkos tolikom pritisku urbanih područja i indsutrije, Dunav ipak nije prljava reka. Na tome ne treba da se zahvali samo povećanoj ekološkoj svesti, već samoj hidrologiji. Što je dalje od izvora i samim tim dalje od ekološki svesnijeg odnosa prema vodotokovima, Dunav se, srećnom igrom slučaja, prirodno snažnije čisti – što je veći, to više raste njegov kapacitet samopročišćavanja.

Jer Dunav je u srednjem toku nesumnjivo velika, snažna reka. Dunav kod Beča u sekundi pronese 1900 kubnih metara vode, kod Budimpešte već ima protok od 2350 kubnih metara u sekundi, a kod Beograda čak 4000 kubnih metara vode u sekundi. To je čudovišna snaga koja uspeva da odoli i ekološki najmanje odgovornoj vlasti.

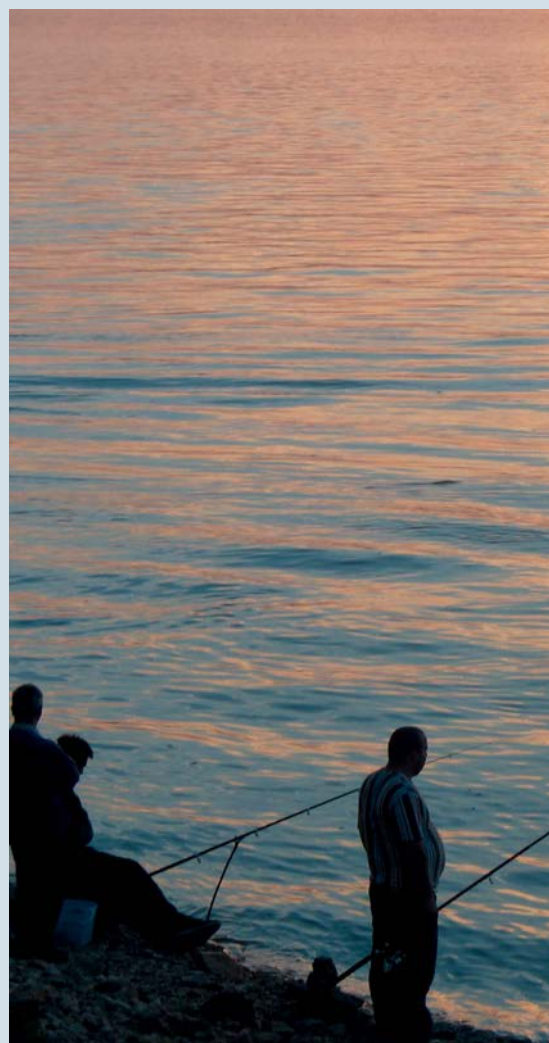
RAZNOLIKOST VRSTA: Kakvo je stanje dunavskog sliva danas? Pre svega, Dunav ima čak

29 velikih pritoka. Njihov potencijal i uopšte kapacitet celog sliva, ni u kom smislu ne treba zanemariti ni kad je reč o turizmu. Na Dunavu ima sedamnaest velikih ostrva, ada, koje su same po sebi predeli izuzetne lepote i koje nastanjuje ogroman broj živih vrsta. Oko Dunava i u njegovoj blizini prostiru se ogromna prostranstva šuma, ritova i močvara. Sve ukupno, živi svet Dunava danas čini oko 2000 biljnih i oko 5000 životinjskih vrsta.

Na Dunavu je danas sedamnaest područja zaštićeno zakonom, od čega su samo tri u Austriji i Nemačkoj. U Mađarskoj ih ima dva, u Hrvatskoj jedno, u Srbiji pet, u Rumuniji četiri i u Bugarskoj dva. S obzirom na dugoročnu strategiju Evropske unije da se uvećava površina koja je pod zaštitom zakona, može se logično očekivati da će površina zaštićenih područja rasti u budućnosti. Ove zone, po pravilu, imaju i najveći turistički potencijal.

A tu je još nešto. Za razliku od većeg dela gornjeg toka, gde je turistički kapacitet ove reke odavno prepoznat, nakon Devin kapije, Dunav je u srednjem i donjem delu ostao neistraženo područje. Mada ta okolnost znači hroničan nedostatak turističke infrastrukture, ona se na izvestan način može shvatiti i kao prednost – Dunav ovde za modernog turistu pruža više nego aktivan odmor, istorijske lokacije, napuštene utvrde i drevne gradove, uz čiste ekološke niše i prostranstva nedirnute prirode, koja se smenjuju sa pejzažima dirigovane socijalističke industrije i divljim, ruralnim oblastima gde se život odvija gotovo jednako kao pre sto godina.

AVANTURISTIČKI TURIZAM: U gornjem toku Dunava moguće je sa lakoćom obići sve ove prirodne, ali i istorijske i kulturne znamenitosti – sredstvo transporta ne predstavlja

prepreku – na biciklu, vozu ili brodu u Austriji i Nemačkoj može se putovati kroz gradiće i gradove i u svakom naći obilje sadržaja na vodi. Istina, sve to je moguće i južno od Budimpešte, ali zahteva više strpljenja i spremnosti na izvesnu neudobnost. Duh avanturizma koji sadrži putovanje srednjim i donjim tokom Dunava jeste privlačan, ali u praksi teško može da privuče prosečnog putnika.

Kakva turistička usluga se može pružiti na Dunavu? Dugoročno održivo rešenje predstavlja osnovna infrastruktura koja može da obezbedi toliko aranžmana, a da pritom očuva duh avanturizma koji je sada prisutan pri plovidbi srednjim i donjim Dunavom. Neko rešenje se mora naći. U svakom slučaju, neodgovorno je zaboraviti na šezdeset odsto velike reke. ◀

Slobodan Bubnjević

i Ukrajina – okupljene pod krovnom zajedničkom organizacijom DCC pomognu u sprovođenju Dunavske strategije Saveta Evropske unije i doprinesu rešavanju problema vezanih za podunavske zemlje. U okviru konferencije, čiji su domaćini zajednički bili Srbija, Rumunija

i Bugarska, na brodu “Elegant Lady” održana su četiri panela: “Kako će Dunavska strategija EU podržati viziju našeg Dunava?”, “Regionalni razvoj i jačanje kompetitivnosti destinacije Dunav”, “Novi načini turističke sadržaje u Dunavskom regionu”, “Biodiverzitet

Dunava i uticaj na turistički razvoj”. Ova jedinstvena konferencija održana na brodu koji je plovio kroz tri zemlje za cilj je imala promociju i otkrivanje donjeg toka Dunava, a na brodu je potpisan i Memorandum o razumevanju između Hrvatske, Srbije, Bugarske i Rumunije,

ISKORAK NAPRED: Dunavska biciklistička ruta

Foto: Vreme

koji predviđa zajedničke aktivnosti na razvoju kulturne rute koja vodi tragom rimskih careva.

KULTURNE RUTE: Baš kao i izgradnja biciklističkih staza duž Dunava, i ova konferencija je bila sprovođenje Dunavske strategije u delo. Upravo to je i projekat Kulturnih ruta na srednjem i donjem Dunavu koji je rezultat zajedničkih aktivnosti institucija Srbije, Hrvatske, Bugarske i Rumunije. Direktor za preduzetništvo u okviru Programa za konkurentnost i inovativnost Evropske komisije (*DG Enterprise and Industry within Competitiveness and Innovation Framework Programme of the European Commission CIP*) odobrio je za ovaj projekat koji se zasniva na međudržavnoj saradnji ključnih organizacija javnog i privatnog sektora iz oblasti turizma 180.000 evra, kako bi se promovisao ovaj deo Dunava. To je prvi put da jedna organizacija iz Srbije dobije sredstva iz ovog evropskog fonda – konzorcijum organizacija iz četiri države koji predvodi DCC.

U okviru ovog projekta koji spaja turizam sa kulturom predviđeni su razvoj i promocija dve međudržavne rute: "Put rimskih careva", koja obuhvata spomenike kulturne baštine rimskog

carstva u ovom delu Podunavlja, i "Dunavski put vina", na kome bi se promovisali mnogobrojni lokalni vinogradari i proizvođači vina. Projekat predviđa uvođenje međunarodnih standarda turističke ponude i povećanje kvaliteta prezentacije kulturne baštine, kao i podršku pre svega lokalnim organizacijama i malim i srednjim preduzećima.

Turiste treba dovesti do strmih litice Đerdapske klisure, u koje je rimski imperator Trajan početkom drugog veka usekao put, gde je prokopao kanal kojim je plovidba kroz Đerdap učinjena bezbednom i podigao most preko Dunava. Svoj graditeljski poduhvat obeležio je tablom koja je 103. godine postavljena iznad puta. Ili, na primer, da vide gde je rimski car Aurelijan, koji je važio za najlepšeg oficira imperije, rođen verovatno u Sirmijumu, današnjoj Sremskoj Mitrovici, uz saglasnost vojske, a bez ikakvog formalnog izbora, preuzeo vlast nad čitavom rimskom imperijom i pokrenuo flotu koja je iz Sirmijuma plovila prema ušću reke Save u Dunav.

U Sirmijumu se rodio i car Prob, koji je bio veliki vojskovođa. Potukavši u Galiji Germane, posle ratova u današnjem Egiptu i na Bliskom istoku dao je iskovati novac sa natpisom *Pax aeterna* – večiti mir. Osim toga je dao dozvolu da se u svim provincijama, pre svega u današnjoj Španiji i Francuskoj, sadi vinova loza. Lozu je doneo i u svoj rodni kraj i od nje potiču vina srpskog dela Dunavske regije. Ubili su ga njegovi vojnici u jednom vinogradu pored današnje Sremske Mitrovice, jer je vikao

na njih da ne rade dovoljno brzo, a mislili su da je običan vinogradar, jer se nije oblačio u purpur kao carevi.

Niz Dunav se stiže u Singidunum, današnji Beograd, gde se rodio Jovijan, car koji je nasledio Julijana. Julijan je hteo da zaustavi širenje hrišćanstva i da vrati mnogobožačku religiju, Jovijan je ponovo učvrstio veru u Hrista i Sveto trojstvo.

Iz šireg regiona Podunavlja Hrvatske, Srbije i Bugarske potiče 14 rimskih imperatora.

Možda bi veliki enolozi degustirajući vina koja se proizvode duž srpskog dela Dunava i njegovih glavnih pritoka rekli da nema nijednog "velikog" vina u smislu francuskih *grand vin*. Uzrok je što se još uvek ne prate razlike između pojedinih godišta, ne neguju se dovoljno po svetskim standardima. Utoliko pre će sladokusac naići na stona vina na bazi rizlinga, šardonea, plavog portugizera i na domaćem tlu razvijenih sorti, a ona spadaju u najzanimljivija na svetu.

Na "Titaniku" se pre nego što će potonuti služio bermet koji se proizvodi isključivo u Sremskoj Mitrovici na samoj obali Dunava. To je vino u kome se po tajnoj recepturi umešaju dodatni sastojci, a sadrži do 18 procenata alkohola. Još jedan specijalitet, koji se nigde drugde na svetu ne proizvodi, jeste muskat krokan sa malog Bisernog ostrva na Tisi, pritoci Dunava, koji se služio na dvoru Habsburgovaca i na Titovoj trpezi. Sve bi to trebalo da se nađe u ponudi domaćih i stranih turoperatera. ◀

Andrej Ivanji

Nešto izvan ovog sveta

“Šah može da bude umetnost, ali retko. Da bi se napravila neka lepa šahovska kombinacija, u završnici partije potrebno je da protivnik pogreši. Ako nema lepe kombinacije, nema ni umetnosti”

ONI KOJI SE sećaju da se pedesetih godina prošlog veka pratio šah ovako kako se danas prati tenis, znaju i ko je Bora Ivkov. Ove godine o njemu se govori kao o autoru knjige *Opčinjeni šahom*, u kojoj je analize velikih partija velikih šahista sveta predstavio pričom o njima, o sebi i o – al’ se nekad lepo igrao šah. *Opčinjeni šahom* je dvanaesta knjiga Bore Ivkova. Njen izdavač je Zavod za udžbenike.

Bora Ivkov (1933) u četrnaestoj je bio omladinski prvak Beograda, a u osamnaestoj prvi omladinski prvak sveta. U narednih šezdeset šahovskih godina osvojio je više od dvadeset pobeda na manifestacijama vrhunske kategorije. Ivkov je pobedio petoricu svetskih prvaka: Vasju Smislova, Mihaila Talja, Tigrana Petrosjana, Bobija Fišera i Anatolija Karpova. Svoju najnoviju knjigu počeo je tekstom koji je napisao za časopis “Šah” 1951. godine, o sebi i svojoj pobedi na Omladinskom prvenstvu sveta u Birmingemu.

“VREME”: Knjiga *Opčinjeni šahom* može se čitati kao stručna literatura, ali i kao zanimljivo štivo o važnim trenucima svetskog šaha sa mnoštvom detalja iz vašeg života. Da li je to vaša autobiografija?

BORA IVKOV: Trebalo je da bude, ali nije! Autobiografiju ću tek napisati, ako stignem. Desilo se da su i ova i prethodna knjiga, *Mojih šezdeset godina u šahu*, autobiografije o drugima, ali nisam mogao tako da ih nazovem zato što je Borislav Mihajlović Mihiz već napisao knjigu s tim naslovom. U toj sledećoj ću opisati samo svoje najbolje turnire i partije. Da li ste primetili u ovim knjigama da sam ja neizlečivi nostalgik? Već dvadesetak godina živim u virtuelnom svetu prošlosti, oživljujem mnoge kojih više nema. Neki od ljudi o kojima sam pisao su više od pedeset godina na nebu. Niko ih nigde ne spominje, ali u mojim sećanjima su vrlo-vrlo živahni. Znaite, ja sam i ranije voleo da putujem pa volim i sad: putujem od današnjeg

trenutka unazad i do šezdeset godina unazad. Više ne mogu da učestvujem u onome što se danas događa, osećam se kao neki posmatrač. Ja se više ni fudbalskoj utakmici ne radujem, u stvari, fudbal ni ne gledam. Ranije ste imali Crvenu zvezdu, Dinamo, Hajduk... a sad? Zar da gledam utakmicu Zvezda protiv “Malog Mokrog Luga”? Ne mogu, zaista ne. Živim u virtuelnom svetu baš kao što, kako vidim, i moja deca žive u kompjuterskom, i dobro mi je.

Kažete da će treća knjiga biti o vašim turnirima i pobedama. Da li biste je opisali?

Vrlo rado. Znaite, ljudi su izgleda zapamtili samo tu moju pobedu na Olimpijadi u Birmingemu 1951. godine, pa ću ja sad u novoj knjizi pobrojati i ostale. U posebnim delovima ću opisati dva moja zlatna perioda: sredinu pedesetih i sredinu šezdesetih godina. Tad sam u Beogradu delio četvrto i peto mesto sa Petrosjanom, u Mar del Plati sam bio prvi ispred Smislova, u Amsterdamu sam se plasirao za meč kandidata prvaka sveta, u Beogradu sam delio drugo i treće mesto sa Korčnojem, u Zagrebu sam delio prvo i drugo mesto sa Ulmanom ispred Petrosjana, Larsena, Portiša, Bronštajna, Gligorića... I, tako. Treći deo knjige biće o ostalim pobedama: u Moskvi 1999. godine pobedio sam na Memorijalu “Petrosjan”, u Davosu 2006. postao sam seniorski prvak Evrope. Eto, o tome će biti ta knjiga. Imam sve spremno, samo još da nađem izdavača. Možda ću opet imati sreću kao sa prethodnom knjigom, jer izuzetno sam zadovoljan kako je Zavod za udžbenike opremio knjigu. Ja odlično znam koliko je teško grafički tačno i lepo prikazati šahovsku partiju.

Vaš tekst o Olimpijadi u Birmingemu može da deluje nestvarno svakom ko zna koliko se danas ulaže u šah, pa i u sport uopšte.

E pa tada je šah odigrao važnu ulogu za Jugoslaviju u vreme Informbiroa. Jugoslavija je tada bila u sličnoj poziciji kao i Srbija u vreme

sankcija devedesetih, bili smo izopšteni od istočnog lagersa. Za vreme te izolacije šah je više nego bilo kakva diplomatija doprineo da svet sazna za nas i da se uključi u svetske tokove. Eto zato je država vodila računa o sportu. Koliko se sećam, vodila je računa i o umetnosti zato što je bila svesna da su i sportisti i umetnici naši najbolji ambasadori. Naš šah je tada napredovao, dugo smo bili u svetskom vrhu, učestvovali smo i pobeđivali na svim velikim turnirima. Poslednju olimpijsku medalju smo osvojili 1980. godine. I onda je krenulo nizbrdo. Čitava ta društvena situacija u kojoj smo se našli nepovoljno je delovala na šah. Takođe, desilo se da se baš u to vreme izuzetno razvio šah na Zapadu. Interesantno, kad su u našem šahu nastale loše prilike, nastale su i u sovjetskom, koji je do tada, za razliku od zapadnog, bio neverovatno razvijen. Sad je i kod njih kao kod nas: nikoga ne interesuje šah. Prošle godine sam video Memorijal “Botvinik”. Nekada bi

sala u kojoj se odvijalo takmičenje bila prepuna, ljudi su čekali na kartu više, a sada nije bilo više od desetak gledalaca. Eto, tako vam je to.

Zašto se to desilo? S obzirom na to da je šah individualni sport i da podrazumeva malo materijalno ulaganje, zašto povezuje te loše godine u šahu sa lošim društvenim godinama?

Sve se promenilo, ne zaboravite da su se pojavili sportovi atraktivniji za gledanje od šaha. Sad se sve svodi na pojedince, na istinske ljubitelje šaha, a oni su retki. Ljudi koji danas vode šah, ne vole ga onako kako šah treba da se voli. Sad ćete da me pitate: a kako treba, i ja neću znati da vam odgovorim. Da li je moguće odgovoriti kako se voli nešto što se voli?

Kad pominjete pojedince, ima se utisak da danas nema šahovskih zvezda poput nekadašnjih?

Lako mi je da se složim s vama. Mislim da je plejada sovjetskih igrača: Botvinič, Smislov,

Talij, Petrosjan, Spaski, Karpov, Kasparov, Kramnik – neponovljiva. Isto važi i za svetski šah: Najdorf, Fišer, Gligorić, Larsen, Portiš, Olafson... Sad je dobar Karlsen, Norvežanin, ima dvadeset i nešto godina. Po rezultatima mi liči na Fišera, ali samo po rezultatima.

Izjavili ste da je jedan od vaših najdražih uspeha bio i jedan od najvećih stresova...

To je bilo u Havani 1965. godine. Pobedio sam glavne rivale Smislova i Fišera. I, kad sam imao dobitan turnir, u pretposljednem kolu, umesto da Garsiji ponudim remi zato što mi je prvo mesto bilo sasvim izvesno, ja sam zbog moje glupe ideje da osvojim poen više, izgubio zbog previda u cajtnotu. Bila je to dobijena partija, dobitan turnir, a najgori mogući potez u cajtnotu! Tako je i u životu. Postoje događaji, prekretnice, posle kojih više ništa nije isto.

Da li vi sad imate s kim da igrate šah?

Prošle godine sam bio na "Botvinič" memorijalu, igrali su Korčnoj, Portiš i mnogi Rusi. Pre

toga, tri godine nisam odigrao nijednu partiju. Sad su me zvali u Drezden, u avgustu će biti sastanak svih veterana. Doći će svi preostali veliki majstori, biće turnir, ali najvažnije je što ćemo se sastati. Vidite, kako su čudni kriterijumi: za Olimpijadu u Birmingemu 1951. godine tražili su šahiste mlađe od 20 godina, a sad u Drezden idu samo oni stariji od 75! Stalno vam postavljaju neke ograde u životu!

Ko može da igra šah, da li i tu treba zadovoljiti neke uslove?

Svako može da igra šah i svako može da ga nauči! Penzioneri na Kalemegdanu i prodavci na Kalenićevoj pijaci su vam najbolji dokaz za to. Interesantno, ljudi najčešće spajaju šah sa penzionerima – toliko je upečatljiva slika starih ljudi na kalemegdanskim klupama pred šahovskom tablom! Hoću da kažem da šah mogu da igraju i oni koji samo znaju kako da pomeraju figure po poljima i oni koji su vrhunski majstori. Istina, potrebno je tu još i malo sluha, i malo pameti, i malo ljubavi – ali ti uslovi su vam neophodni i ako hoćete da svirate violinu.

Šta je za vas šah?

Za mene? Saznao sam to tek kad sam počeo da svodim bilans svoje karijere. Ja sam u šahu bio i Tarzan, i Džems Bond, i Kolumbo. Objasniću vam: ja sam prvo maštao o putovanjima i o avanturama, pa sam gledao filmove i pomoću njih putovao i identifikovao se sa likovima kojima je život bio avantura. A onda sam u šahu dobio i putovanje i avanturu. Inače, šah može da bude umetnost, ali retko. Da bi se napravila neka lepa šahovska kombinacija, u završnici partije potrebno je da protivnik pogreši. Ako nema lepe kombinacije, nema ni umetnosti. Ima mnogo poznatih definicija šaha, ja sam neke citirao u knjizi. Ali jednu sam otkrio tek kad sam završio knjigu, i ta je sjajna: Antoan de Sent Egziperi je rekao, parafrizirajući, da je šah igra kao izmišljena izvan našeg vremena. Da ne pripada našem vremenu. Nismo ga mi izmislili, nego smo ga samo otkrili. Kao i Amerika, koja je postojala i pre nego što ju je Kolumbo otkrio, tako je i šah postojao pre nego što je otkriven. Izmislio ga je neko drugi, nisu ljudi. Ja volim da verujem da je šah nešto izvan ovog sveta.

◀
Sonja Čirić

Brak: kućni poslovi

Meni je ponekad potrebno i nekoliko dana dok shvatim dubinsku, suštinsku, prirodu problema, njegov Zen, pre nego što izvadim svoj dragoceni i obilni alat i krenem u popravku roletne

Sada, kad se uredno venčao i sredio odnose sa svojom (ako se to ikako može), naš muškarac stekao je – ako ima sreće – zajednički topli dom sa svojom lepšom i boljom polovinom. Sada treba živeti zajedno, iz dana u dan, iz noći u noć – dok ih “smrt ne rastavi”, kako to popovi vole da naglase. Ostavljamo ovde po strani život sa roditeljima, bilo čijim; to ćemo drugom prilikom. Pretpostavimo da sve ide kako bi trebalo: zajedno su štedeli za stan, što reče nekada davno jedan pesnik.

Od muškarca se očekuje: da ujutro skuva kafu i ženi doneše doručak u krevet; da pere sudove i dečije guzice; da upravlja motornim vozilom; da ženi kupe poklone i pritom zna tačno šta ona želi, a da mu se to

ne kaže; da usisava stan i pere prozore; da zarađuje dovoljno i više od toga; da bude nežan, pažljiv, pun ljubavi i duhovit; sve to stalno i uvek; to ako se žena dobro udala. Ako se muškarac dobro oženio – onda sve to radi žena.

To su sve puste fantazije. Život je nešto drugo.

Pametni i normalni supružnici

lako će pronaći neku razumnu meru u svakodnevnom neizbežnim poslovima po

kući. Nekog ne mrzi da ujutro kuva kafu za oboje; neko radije pere sudove, a neko decu; neko više voli da kuva, a neko da sprema; usisivač može i na smene. Ima čak i brakova u kojima ženu ne mrzi da ponese đubre kad krene iz kuće. Sklonosti se – uz malo ljubavi i strpljenja – lako dadu uskladiti.

Problem su razmaženi muškarci (kevc) i razmažene žene (ljubi ih majka). Kad je o muškima reč, onda se to zove “patrijarhalac”; ženu ne zovu “matrijarhalka” – iz nekog razloga. Ako njega zovu “papučić”, onda nju zovu “opajdara”, najblaže. Takozvani “balkanski macho” opisan je u uglavnom lažnim stereotipima. Balkan je matrijarhalno društvo, iz jednostavnog razloga što su žene pametnije i karakterno jače. Pitajte Crnogorce, glavne žrtve stereotipa, da ko je gazda u kuću. Kazaće vam – ako ne lažu. Balkanski muškarac najčešće je žrtva bolesti zvane *gyna pectoris*: u srcu je pizda, ali to je druga priča.

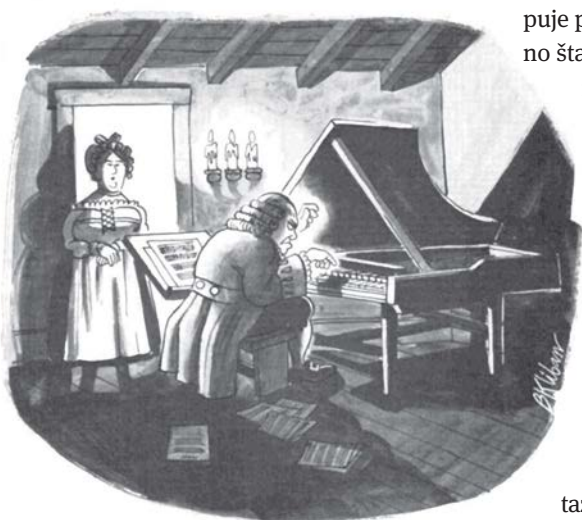
Jedan od kućnih poslova koji najčešće padaju na muškarce jesu sitne popravke, majstorisanje po kući. Od toga se slabo može pobeći; takva stvar i tačka. Od pranja sudova daje se

izvući tako što muški stalno nešto razbija: nespretno je, jadnik, klizaju mu se tanjiri iz ruku, pa ga žena doživotno izbaci iz kuhinje, jer je to jednostavnije (to je uspešno radio jedan teča jedne moje bivše žene, sjajan čovek i muž inače). Ali, kad treba popraviti osigurač, zameniti sijalicu ili gumicu od česme, popeti se na merdevine da se otkaače ili zakače zavese – tu teško ima pomoći. A tek auto... Ima, čujem, muškaraca koji su herojski odoleli tim zahtevima, ali su retki. Ne odobravam takav stav. Kućne popravke pomažu samopouzdanju i muškom ponosu – u nedostatku drugog, naravno, ali i inače. Zahvaljujući svetlom primeru mog tate koji je imao zlatne ruke i tehničku kulturu, naučio sam kao dete da kako se sve to radi. Nije teško – ako imate malo pameti i spretne prednje šapice. Posle sam pročitao onu divnu knjigu o Zenu i veštini održavanja motocikla (Robert M. Pirsig): motorbiciklo je tu manje važno; važniji su logika, naučni metod i razumevanje tehnike i materijala. Morate da osećate materiju u prstima, hoću da kažem; da vam struji kroz njih.

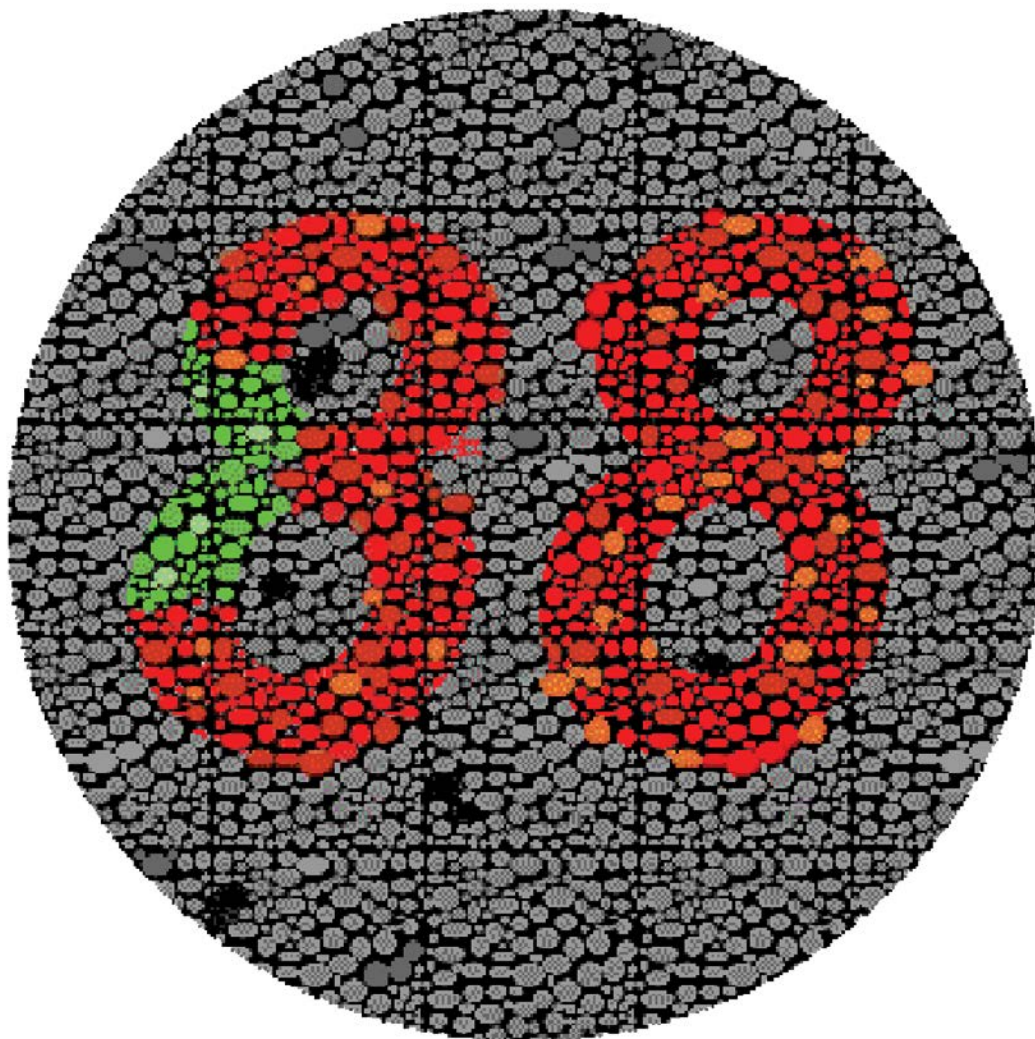
Tu su, dakle, pre svega važni prisustvo duha i duboki duševni mir. Meni je ponekad potrebno i nekoliko dana dok shvatim dubinsku, suštinsku, prirodu problema, njegov Zen, pre nego što izvadim svoj dragoceni i obilni alat i krenem u popravku roletne. Naučio sam svoju najbolju i najlepšu da treba da razume tu složenu metafiziku kućne popravke i da me ne požuruje. Pritom slutim da ona u stvari misli da sam ja jedna obična lenčuga, kao što to sve žene misle za svoje mužjake, ali, eto, trpe; lakše je.

Kućne popravke jedan su od retkih načina da muškarac sačuva kakvo-takvo dostojanstvo i samopoštovanje, da se oseći korisnim. Pranje sudova i dečijih guza, održavanje motornog vozila, usisavanje i to – na sve se to ženka navikne i postane joj normalno. Ali – promeni ti licne u osiguraču da bude baš 25 ampera, kad si tako pametna! Za sve ostalo pomoći nema: sve žene u muškom životu (mama, ljubavnice, supruge) za svog muškarca misle (obično s pravom) da je glupančić, kao što smo rekli; da je dobar, siromah, ali je tup; da je zgodan, seksi i volim ga, ali da je, na kraju, ipak budala. Sve dok ne dođe do licni u osiguraču i roletne, do gumice na česmi, odvoda iz sudopera, dosipanja ulja u auto i već tih ponižavajućih radnji. Bogat muškarac platiće majstore za sve to, ali će ga biti i pomalo sramota: ipak se od muškog očekuje makar to malo ručnog rada i veštine.

Sve se ovo, naravno, daje urediti na način bezbolan i kooperativan u normalnom skladnom braku. Poznajem žene koje imaju tehničku pamet i spretne prste i ne mrzi ih da se pentraju po merdevinama i stolicama ne bi li promenile sijalicu ili popravile osigurač; njihovi su se muževi možda dobro oženili, ali im ne zavidim. Ne volim ni ja usisivač, ali ga se laćam bez gundanja: ipak živimo zajedno. Volim da perem sudove i to nailazi na odobravanje. Eto, ipak nešto tu ima.

Johane! Đubre!

Trideset osam

Trideset osam, jedan sasvim običan paran broj, od matematičkih osobina se može pohvaliti jedva time da je jednak zbiru kvadrata prva tri prosta broja 2, 3 i 5. Uz još neke u svakodnevno životu jednako nevažne karakteristike, tridesetosmici jedva da je pripalo da broji išta bar na prvi pogled mnogo važno. Kao što je slučaj, uostalom, sa tolikim drugim brojevima. No, neki drevni narodi su mu, uprkos tome, pridavali važna svojstva. U Starom Egiptu, broj je imao kulturni značaj, označavajući smrt i pripadajućeg joj boga Anubisa. Postojao je stoga i običaj da se faraoni sahranjuju sa 38 statua mački-čuvara. I u nordijskim mitovima, ovaj broj zauzima vrlo značajno mesto – najpoznatije severnjačke sage su bile podeljene na 38 delova, a u njima su bili vrlo česti motivi sa grupom od 38 heroja ili pak 38 gavrana. U savremenoj kulturi od te tradicije jedva da ima traga, a tridesetosmica je najčuvenija po istoimenom, slavnom američkom

pištolju, odnosno kalibru .38 po kome je i sam pištolj dobio ime. Tridesetosmica je dugo, kao pištolj velikog kalibra, bila jedno od najpoznatijih ručnih oružja u Sjedinjenim Američkim Državama, i sve do 1990. koristila se u američkoj policiji. No, danas se sa tridesetosmicom ipak najčešće dovodi u vezu takozvana trideset osma paralela koja deli Severnu i Južnu Koreju. Nakon korejskog rata, duž te linije je uspostavljena demarkaciona linija između dve ideološki sasvim različite države. A može se reći i dva sveta. Takvo značenje se, kao i svemu što je obično, i tridesetosmici lako može učitati. Jer svet uvek možemo da tumačimo i kao da jeste crno-beo, sa ove ili one strane, sasvim bez nijansi. Ostaćemo uskraćeni, naravno, ako ga gledamo isključivo na taj način. Ali, upravo u ispitivanju slepila za boje, lekari ponekad koriste šablone sa tridesetosmicom.

S. B.

NAUKA SVAKODNEVICE

Za i protiv

Pišu: MARIJA VIDIĆ
SLOBODAN BUBNJEVIĆ

Vesti iz nauke se često svode na objavljivanje rezultata istraživanja raznih svetskih naučnih ustanova i ne idu dalje od opovrgavanja i ponovnog dokazivanja stvari o kojima mislimo da sve znamo i da su jasne. Na primer: ispijanje do tri šoljice kafe dnevno korisno je za čovekovo zdravlje. Ovakva vest, modifikovana podacima

sveže pristiglim iz neke laboratorije, može da glasi i “ispijanje do tri šoljice kafe dnevno može uzrokovati anemiju” ili “ispijanje do tri šoljice kafe dnevno sprečava karijes” i slično.

Ponekad su ove “vesti” potpuno banalizovane i bez utemeljenih korelacija (recimo “Trudnice koje unose više kofeina rađaju decu sklonu umetnosti”), ali se najčešće događa da su informacije istr gnute iz konteksta i da je vest tako sastavljena da nam daje samo jednostran crni ili beli pogled.

Očigledno je da ni nauka nema jednostrane odgovore na sva pitanja. To ne znači da se uvek mora birati između crnog i belog. Ali, saslušajte argumente obe strane na jednom mestu, za promenu. Šta se krije iza naših malih svakodnevnih aktivnosti? Da li treba uzimati vitaminske suplemente, da li je čovek predator ili vegetarijanac, štedeti struju ili ne...? Šta kažu nauka i naučnici o stvarima koje čine naš dan?

Ima nečeg u horoskopu

PROTIV

Astrologija, iako ima zgodno ime, nema mnogo veze sa naukom, već je lepo zamaskirana pseudonauka. Ona, međutim, koristi neka naučna znanja i alate kako bi predviđala budućnost ili opisala ličnost. Zašto onda nije nauka? Astrologija je sve do XVII veka bila deo sistema obrazovanja, ali je sa novim otkrićima u astronomiji njen ugled počeo da blede – ispostavilo se da stvari nisu onakve kako su ih astrolozi predstavljali. No, upravo to je jedan od glavnih argumenata zbog kojih astrologija nije nauka: naučnici i nauka teže da proveravaju usvojena znanja, ispituju ih iznova i iznova i menjaju zaključke u skladu sa novim otkrićima. Astrolozi niti šta proveravaju, niti menjaju, već potpuno ignorišu takve zahteve. Otuda verovatno onaj poznati astrološki savet da “nije dobro” čitati horoskop za juče. I na kraju, mnogo naučnih istraživanja dokazalo je da korelacije između položaja nebeskih tela i dešavanja u našim životima – nema.

ZA

Zapadna astrologija, mada spada u pseudonauke, još od srednjeg veka počiva na jednostavnoj osnovnoj metodi – u trenutku bilo čijeg rođenja posmatraju se položaji dvanaest nebeskih tela na nebeskoj sferi u odnosu na dvanaest sazvežđa koja se vide “iza”. To su znaci, dvanaest sazvežđa od Ovna do Riba razmeštenih u ravni ekliptike, što je inače ravan po kojoj Sunce prividno kruži oko Zemlje. Na osnovu položaja tela u odnosu na njih, onako kako se vide na nekom mestu u datom trenutku, astrolozi iscrtavaju natalnu kartu. Ako biste želeli da branite horoskop, a da ne zasnujete svoje tumačenje na čistom sujeverju, pre svega morate da se odreknete ideje o “uticaju” planeta u tako dobijenoj natalnoj karti. No, to ne znači da horoskop ne bi mogao da pogađa. Šta ako se u pozadini uticaja, sila i polja koja dovode do kretanja planeta, nalaze neki dublji, znatno kompleksniji fenomeni koji sa druge strane utiču na karaktere svakog od nas? Tu može da pomogne analogija sa lekarskim termometrom koji zapravo neprekidno pokazuje samo visinu živinog stuba koja nikako nije pod uticajem našeg zdravstvenog stanja, ali raste zbog povećane emisije energije sa kože. Međutim, u nedostatku uređaja kojim bi zavirili u telo, on govori o tome da li smo bolesni ili nismo, isto onako kako to možda čini i natalna karta u analogiji na procese koje ne razumemo.

Mobilni telefon izaziva rak

PROTIV

Svetska zdravstvena organizacija (WHO) prošle godine klasifikovala je radijaciju mobilnih telefona kao “moguće kancerogenu” i pozvala na dalja istraživanja. Telefoni, kojih je, procenjuje se, u to vreme u svetu bilo oko pet milijardi, “sumnjivi” su jer su neka preliminarna ispitivanja pokazala veću stopu obolevanja od glioma, vrste kancera koji se javlja na mozgu kod osoba koje su prekomerno koristile mobilni telefon. Međutim, Naučni komitet za rastuće i novoidentifikovane zdravstvene rizike, koji je obrazovala Evropska komisija razmotrio je 2007. godine postojeće studije koje su ispitivale potencijalne opasnosti od izloženosti radiofrekventnom elektromagnetnom polju mobilnih telefona. Ispitivanja na životinjama, laboratorijska testiranja i epidemiološke studije pokazale su, zaključio je ovaj komitet, da “nije verovatno da izloženost RF poljima vodi povećanju obolelih od raka kod ljudi”. Čak i ako se zanemare aspekti zračenja i komplikovani procesi u organizmu koje laik ne može da razume, svima je poznato da duža upotreba mobilnog telefona koji je prislonjen uz glavu izaziva grejanje glave, odnosno mozga. Površina glave se zagreje značajnije, za deo stepena, dok je promena temperature u tkivu koje je malo dalje od površine gotovo neznatna. Organizam to rešava povećavanjem cirkulacije i smatra se da ovo grejanje nema neku drastičnu posledicu po mozak. Međutim, problem je pronađen u rožnjači kod koje ne postoji mehanizam termalne regulacije. Ako bi zec tokom dva ili tri sata razgovarao sa svojim rođakom, momentalno bi osleo, odnosno, prvo bi dobio kataraktu. Slična manifestacija, međutim, nije se dogodila kod majmuna.

ZA

Nije valjda da još uvek razgovarate mobilnim telefonom bez pomoćnih slušalica? Spavate sa njim ispod jastuka? Nosite ga u džepu? Za razliku od drugih sličnih komunikacionih uređaja, mobilni telefoni sa svojim stanicama komuniciraju elektromagnetnim talasima u mikrotalasnom delu spektra. A vrlo ilustrativne efekte ovog zračenja možete i sami probati svakog dana – u svojoj mikrotalasnoj pećnici. Ok, poređenje je neumereno, pošto telefoni ipak ne emituju više od 2 W snage i ne mogu tek tako podgrejati mleko ili vodu. No, nema sumnje da ljudsko tkivo apsorbira i ovo zračenje, kao i da se zbog njega javljaju toplotni efekti, a nije zanemarljiv ni efekat niskofrekventnog pulsa koji je nosilac signala. Više istraživanja jeste pokazalo da u zbirnom efektu to štetno deluje na živa tkiva. Kod korisnika koji tokom deset godina dnevno razgovaraju do 30 minuta mobilni telefoni povećavaju rizik od

raka mozga za čak 40 odsto. Ako se pitate zašto ova istraživanja nisu poznatija u javnosti, razmislite o tome da danas na svetu ima pet milijardi korisnika mobilne telefonije i kolike bi gubitke time stekla cela industrija komunikacija. No, nakon niza istraživanja, čak je i Svetska zdravstvena organizacija pretačno godinu dana potvrdila da upotreba mobilnih telefona jeste “moguće kancerogena” i da predstavlja dugoročan rizik po zdravlje.

GM hrana je opasna

PROTIV

Genetski modifikovana hrana ne raste na stabljikama koje izgledaju kao vanzemaljci. GM paradajz se spolja ni po čemu ne razlikuje od običnog paradajza, osim što mu nedostaje po koji gen koji mu je, umesto da se to desi evolutivnim putem, čovek prethodno izbacio. Sve drugo je obično, on raste iz zemlje, cveta i daje plod, pritom je mnogo otporniji na korove i druge nedaće koje bi ga mogle snaći. Brže daje plod i mnogo je efikasniji. Razliku u ukusu jedva da ćete osetiti. Jedino što može da utiče na vaš izbor je sveopšta fama o genetski modifikovanoj hrani koju zapravo podstiču proizvođači takozvane prirodne hrane (koja naravno ne raste ni približno slično u prirodi, već su je baštovani kroz vekove i decenije unapredili kalemljenjem, što je ništa drugo nego malo manje efikasno mešanje gena). Prema izveštaju Evropske komisije iz 2010. godine, nakon 25 godina istraživanja čak 500 istraživačkih grupa u više od 130 istraživačkih projekata pokazalo je da GM hrana ne samo da nije štetna nego se uopšte ne razlikuje od obične.

ZA

Za sada naučnici nisu uspeali da dokažu da je genetski modifikovana (GM) hrana štetna po zdravlje, ali isto tako nisu rekli ni da je bezbedna. Ispitivanja na širokom frontu su u toku i odnose se na nekoliko važnih pitanja: kakvi su zdravstveni efekti korišćenja takvih namirnica, da li one češće izazivaju alergijske reakcije, ispituju se toksičnost, nutritivne vrednosti, stabilnost izmenjenog gena, a ispituje se i da li se stvaraju neki potpuno nepredviđeni efekti. Svetska zdravstvena organizacija upozorava da je najopasniji deo procesa modifikacije transfer gena iz GM hrane u ćelije tela ili bakterije u gastrointestinalnom traktu. Transfer genetskog materijala mogao bi biti opasan u slučaju da je reč o genima otpornim na antibiotike koji se koriste u proizvodnji GM hrane. Takođe, ako bi geni modifikovanog bilja stigli do useva koji prirodno rastu u divljini i ako bi se dogodilo njihovo nekontrolisano mešanje, to bi predstavljalo ozbiljan rizik po bezbednost hrane. Deo naučne zajednice apsolutno se protivi genetskoj modifikaciji i zbog rezultata istraživanja na pacovima koja su pokazala da su se ove životinje tokom GM dijeta ugojile, pomalo otrovale, a skočili su im trigliceridi i poremetili se još neki zdravstveni pokazatelji.

Pušenje je štetno za zdravlje

ZA

Cigareta sadrži više hiljada različitih supstanci, uključujući 19 direktnih izazivača kancera i razne aditive, bla, bla... Skoro svaki pušač ovu priču čuo je mnogo puta, a verovatno zna da nabroji makar 10 ovih supstanci. Svi znaju i za impotenciju i za rak pluća, srčane probleme, Alchajmer, umanjenu sposobnost pamćenja i ostalo, a možda su čak čuli i da se pušači mnogo češće razводе od nepušača... Ne postoji nijedan pozitivan aspekt pušenja, naučno ili nenaučno gledano. Čak i uobičajeni argument pušača da cigareta smiruje sasvim je netačan: sva istraživanja pokazala su da je nivo stresa kod pušača viši nego kod nepušača. U tom smislu: "Manja je šteta od malo nikotina u odnosu na stres koji bi doživio ako ostavim pušenje" je jedna od najneutemeljenijih tvrdnji pušača – korist od ostavljanja cigareta nemerljiva je sa nivoom stresa koji se nakratko javlja u periodu odvikavanja od pušenja.

PROTIV

Šta je glavni povod za opštu međunarodnu kampanju protiv pušenja? Nju u životu održava najviše veliki uspeh akcija kao što je prevencija raznih bolesti ili vakcinacija stanovništva, ali pre svega onih medicinskih kampanja koje su promenile naš način života, kao što je borba protiv tuberkuloze. No, kampanja protiv pušenja daje vrlo slabe rezultate već decenijama. I to ne samo zato što je agresivna i puritanska, nego što je, mada cigarete sigurno nisu zdrave, ipak zasnovana na vrlo labavom temelju. Osnovni argument protiv pušenja je velika zabeležena incidenca raka pluća kod pušača. No, kao i u drugim slučajevima kad se mogu naći veze između broja bakterija na putnim torbama u Brazilu sa vrstom čarapa koje nose putnici u Rusiji, odnosno bilo čega sa bilo čim, prosto nalaženje takvih korelacija uopšte ne mora biti dovoljan argument, ako prethodno nema osnova za to u ljudskom metabolizmu. Sva objašnjenja na tom planu nisu baš tako uspešna. Istovremeno, nikotin, kao glavni sastojak dima cigarete, ima brojne terapijske odlike i to ne samo kao sredstvo za umirenje, već za revaskularizaciju i borbu protiv različitih tumora.

Kafa je dobra za organizam

ZA

Ne samo da kafa nije štetna, nego čak produžava život. Prema najsvježijim rezultatima koja su u maju 2012. u prestižnom časopisu *New England Journal of Medicine* objavili Nil D. Fridman i njegove kolege sa američkog nacionalnog instituta za rak, "ljudi koji piju dve ili tri šolje kafe dnevno će u periodu od 13 godina imati čak 10 do 15 odsto manje šanse da umru". Ovaj rezultat je dobijen analizom izuzetno obimnih podataka o smrtnosti koje je u trinaestogodišnjoj studiji sproveo američki nacionalni institut za zdravlje na čak 400.000 ljudi. No, brojna istraživanja su već pokazala da kafa smanjuje rizik od raka, od Parkinsonove, Alchajmerove i mnogih sličnih bolesti, kao i da štiti srce, krvne sudove i jetru. No, kako to kafa deluje na organizam? Kafa sadrži takozvane slabe psihotropike, psihoaktivne supstance koje unete putem krvi deluju na nervni sistem. Zapravo, oni predstavljaju otrov kojima se kafa brani u prirodnom okruženju, ali su pogodni za čoveka u malim dozama. Najpoznatiji takav stimulant iz zrna kafe je kofein. No, on nije jedino jedinjenje koje pojačava koncentraciju, vid i uopšte kognitivne sposobnosti. U kafi postoje hemijski agenti koji stimulišu proizvodnju hormona kao što su adrenalin i kortizon. No, najvažniji eliksir u kafi svakako predstavljaju antioksidansi, supstance koje vezuju opasne "slobodne radikale" i izuzetno su važne za očuvanje ćelija od oštećenja. Sve to dugoročno dovodi do produženja života, u kome uvek možete da nastavite sa svim onim ritualima koje kafa donosi, od kuvanja do laganog ispijanja.

PROTIV

Devetnaest od ukupno oko 1000 supstanci koje se mogu naći u kafi dokazano su kancerogene, makar za glodare. Međutim, u kafi ima još mnogo toga zbog čega bi trebalo dobro da razmislimo o njenom izbacivanju iz dnevne rutine. Na primer: kafa loše utiče na sluzokožu želuca i druge organe za varenje. Grupa naučnika sa

Univerziteta u Nebraski je čak ispitala da li možda neke vrste kafe izazivaju manje problema, ali uzalud – sve jedno je kako je kafa pržena, pacijenti sa osetljivim želucom osećali su bol, nelagodnost, gorušicu i slično. Kafa stimuliše povećano lučenje želudačne kiseline, a mnoge studije čak su potvrdile korelaciju između povećanog unosa kafe i čira na dvanaestopalačnom crevu. Dokazano je i da kofein i kafa, čak i kad nije zašćerena, podiže nivo glukoze u krvi i tako negativno utiče na zdravlje dijabetičara. Unošenje kafe podiže nivo kortizola, hormona stresa, a redovno unošenje kafe drži njegov nivo "na plafonu" i tako pospešuje proces starenja. Sličnim mehanizmom, podizanjem nivoa stresa, povećava se apetit i izlaže riziku od prekomerne težine. Treba li još argumenata? Nesanica, nervoza, otežana apsorpcija gvožđa što dalje uzrokuje otežano dopremanje kiseonika mozgu, a i ostatku organizma, podizanje "lošeg" holesterola, podizanje krvnog pritiska, ubrzavanje srčanog ritma fetusa, povećan rizik od rađanja mrtvorodenčeta... Što više kafe se unosi – to je rizik od nabrojanog veći.

Treba da uzimam vitamine

ZA

Vitamini su po samoj svojoj definiciji one supstance koje su organizmu neophodne, ali koje on ne može da sam sintetizira u dovoljnoj količini, već ih mora uneti kroz ishranu. Masti, ugljeni hidrati i proteini se manje-više lako dobijaju metabolizmom, nezavisno od toga šta ste jeli. No, ako zbog nekog oblika gladovanja ili jednolične ishrane ne unosite vitamine, možete se opasno razboleti od hipovitaminoze jer vaš organizam nema načina da neke supstance sam “napravi” iz materijala koji je dobio. I kakva je razlika ako bilo koji od vitamina, inače tradicionalno obeleženih slovima abecede, unosite direktno pilulom ili tražite baš onu hranu koja ove supstance donekle sadrži u nadi da ćete je dovoljno uneti u organizam? Nikakva, osim što je u prvom slučaju sve efikasnije. Ako, naravno, preterate u količini vitamina koje unesete, možete imati problem, ali isti je slučaj i ako se prejedete i dobijete hipervitaminozu. Pojedine analize pokazuju da veštački vitamini A i E mogu biti štetni, ali isti je slučaj i ako preterate sa količinom unetog voća i povrća.

PROTIV

Brojne velike studije koje su se bavile uticajem multivitaminskih suplemenata na zdravlje zaključile su da ga – nema. Suplementi, dokazano je mnogo puta, ne štite od raka, kardiovaskularnih ili drugih bolesti XXI veka i ne produžavaju život. Većina stručnjaka slaže se da ono malo studija koje govore u prilog koristi od suplemenata (njihovom pozitivnom uticaju na zdravlje) nisu u obzir uzele činjenicu da suplemente uzimaju osobe koje imaju više obrazovanje, koje više zarađuju i koje uopšte više vode računa o zdravlju, i preventivi. S druge strane, veliki procenat ljudi, a iz godine u godinu sve više njih, uzima svakodnevno makar jedan suplement, a najčešće multivitaminsku tabletu. U Americi, gde je prošle godine industrija suplemenata vredela 27 milijardi dolara, ovakve preparate pilo je čak 53 odsto ljudi. Regulatorno telo ove zemlje, Agencija za hranu i lekove, ima potpuno drugačiju proceduru za izdavanje dozvola u slučaju suplemenata – njihovi proizvođači ne moraju da dokazuju ni efikasnost ni bezbednost tih preparata.

Ljudi nisu mesožderi

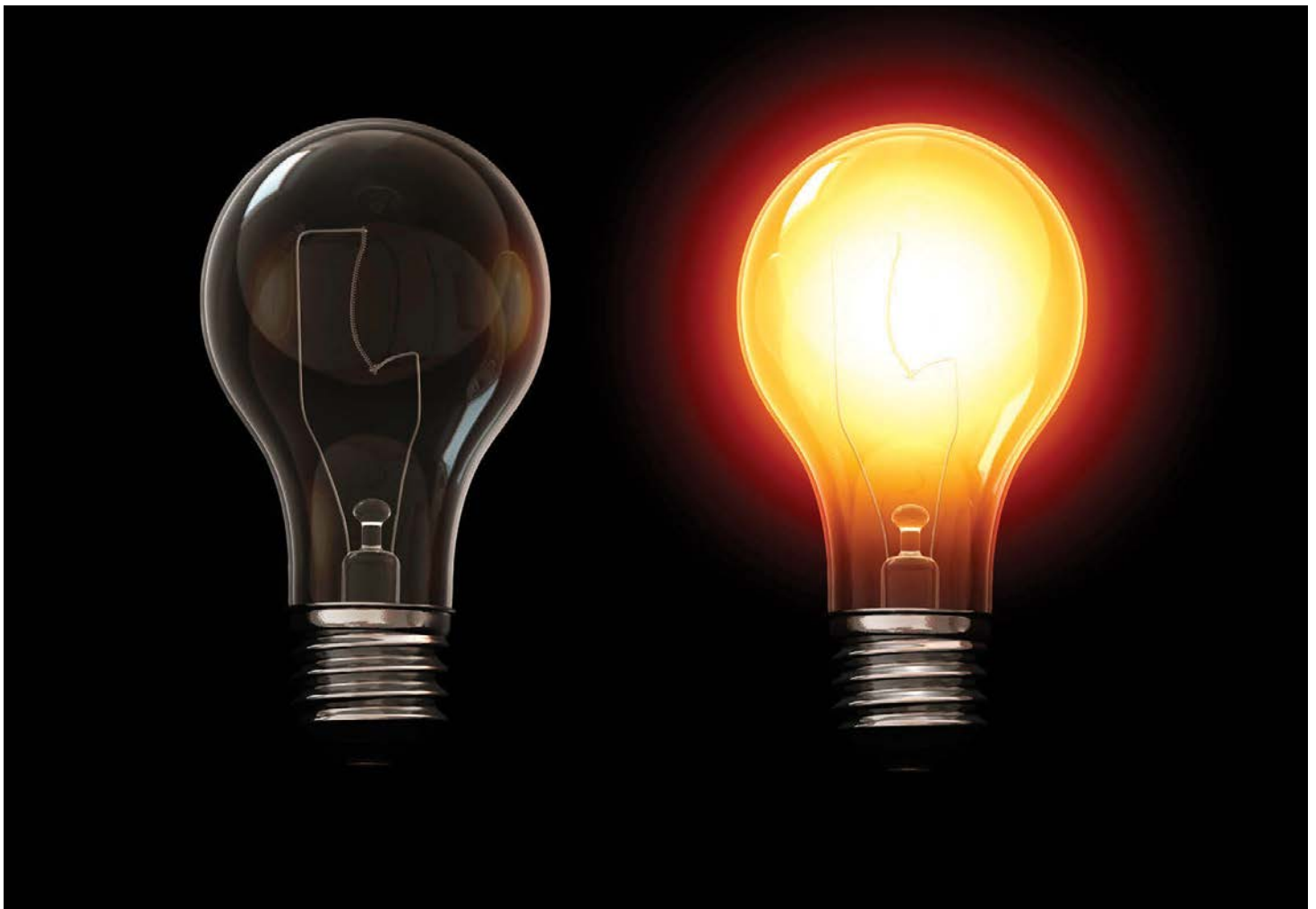
ZA

Nakon završetka analize prehrambenih navika i zdravstvenog stanja oko 110.000 ljudi tokom više od 20 godina, grupa naučnika iz Škole za javno zdravlje Harvarda objavila je u časopisu Archives of Internal Medicine obimnu studiju pod naslovom “Konzumacija crvenog mesa i smrtnost”. U njoj su zaključili da je svako crveno meso loše za čovekovo zdravlje. Prema ovoj studiji, ukoliko bi dnevno umesto 75 grama crvenog mesa pojeli neku drugu hranu, kao na primer živinsko meso, pasulj, sir ili žitarice, smrtnost bi bila manja za sedam do 19 odsto. Ovi naučnici su takođe zaključili da bi više od devet odsto smrtnih slučajeva među muškarcima i gotovo osam odsto među ženama moglo biti sprečeno da su dnevno u proseku jeli manje od 40 grama crvenog mesa. Antropolozi, ili bar dobar deo njih, slažu se da pračovek, sve do *homo erectus* koji je živio pre oko dva miliona godina, gotovo da i nije jeo meso. Do ovog zaključka oni su došli proučavajući izgled vilice i oblik zuba mesoždera i biljojeda, kao i dužinu creva, građu, “jačinu” želudačne kiseline i druge karakteristike predatora. Čovek nema ni instinkte ni nagon da pojede životinju pored koje prolazi na livadi, ali zato, na primer, ima jak poriv da jede trešnje ili rotkvice koje vidi.

PROTIV

Da li se stvarno vraćate svojoj pravoj prirodi ako se opredelite za vegetarijanstvo? Pronađeni fosili čovekovih predaka potvrđuju da je čovek bar u poslednjih dva do tri miliona godina bio mesožder. Bakterije nađene kod *australopithecus afarensis*, koji je živio pre oko tri miliona godina, pokazuju da je ova vrsta iz koje se kasnije razvio rod *homo*, jela meso. No, i savremeni anatomski pokazatelji to potvrđuju. Nije reč samo o zubima, očnjacima i vilici jer i drugi mesožderi čovekove veličine imaju kratka creva pošto je potrebno da meso brzo kroz njih prođe kako ne bi počelo da truli. Pritom, u čovekovom organizmu ne postoji enzim koji bi mogao da svari celulozu iz ćelijskih zidova biljaka. Čovek ne bi mogao da ima koristi od, na primer, sirovog pirinča ili pšenice. Umesto toga, mora prethodno da ih skuva ili samelje. Ne samo da je bilo potrebno da nauči da koristi vatru već i da napravi posudu u kojoj bi spremio semenje. Drugim rečima, ljudi su postali to što jesu kao mesožderi, da bi tek potom ovladali veštinom da probaju i nešto drugo.

Štednja energije čuva planetu

ZA

Štednja energije, naučno je dokazano, pomoći će da vam stigne manji račun za struju. Međutim, kakve još koristi ima pojedinac od štednje energije, a ima li štete? Osim finansijske uštede (uključujući i sprečavanje skakanja cene struje), savesno trošenje energije povećava kvalitet životne sredine i utiče na manju zagađenost, a tako i na očuvanje zdravlja ljudi. Pomaže i u očuvanju bezbednosti – videli smo to na primeru Fukušime, ali i mnogim drugim. No, tu je i dugoročno dobro koje se ostvaruje: manji uticaj na klimatske promene, ili, preciznije, globalno zagrevanje. Tu se misli na emisiju CO₂ sagorevanjem fosilnih goriva, zatim zagađenje koje se stvara tokom proizvodnje cementa, aerosoli, ozon... Iako čovek i njegove aktivnosti nisu u potpunosti krivi za ovaj proces, on svakako nosi deo odgovornosti. "Postoje neke nejasnoće, a uvek će ih postojati u pokušaju razumevanja kompleksnog sistema kao što je klima Zemlje. Ipak, postoje jaki, kredibilni dokazi, zasnovani na nekoliko nivoa istraživanja, koji dokazuju da se klima menja i da su veliki deo njih uzrokovale ljudske aktivnosti. Iako mnogo toga ostaje da naučimo, srž fenomena, naučna pitanja i hipoteze su ispitani temeljno i čvrsto su stajali pred ozbiljnom naučnom debatom i pažljivom evaluacijom alternativnih objašnjenja", stoji u zaključku Istraživačkog saveta Ujedinjenih nacija.

PROTIV

Zamislite da zaista štedite energiju onako kako zabrinuti ekolozi očekuju. I u svom svakodnevnom životu smanjite potrošnju, kako biste smanjili korišćenje fosilnih goriva i na kraju, emisiju CO₂ koja dovodi do klimatskih promena. Zamislite da zaista smanjite osvetljenje i grejanje, kao i da po svojim vrlo slabo zagrejanim stanovima bauljate kroz mrak, obučeni u jakne i džempere. Da se oslanjate samo na energetske efikasne uređaje, ali budući da oko 60 odsto sve potrošnje u kući troše električni motori, da zapravo smanjite njihovu upotrebu – da se ređe kupate, ređe perete veš i sudove... Mada je svojevrsan asketizam, ova "klimatska" nehigijena po prirodi stvari povećava rizik od bolesti, a u krajnjem računu vaše će lečenje dovesti do emisije CO₂ u mnogo većoj količini od one koju ste sačuvali od emitovanja svojim asketskim odnosom prema energiji. No, čak i da se ne ostvari taj sumorni scenario, koliko zapravo možete da uštedite energije? Da li ima načina da u svojoj kući ikako spasite planetu? Te podatke nikad nećete precizno naći – efekat je u odnosu na ukupnu potrošnju fosilnih goriva tako minoran da ništa neće izazvati. Sa druge strane, ispostavlja se da štednja energije čak šteti planeti – masovna upotreba energetski efikasnih uređaja je smanjila potrošnju energije po uređaju i stoga ih pojeftinila, pa se njihova upotreba povećala. Cela ideja kućne štednje energije je samo deo kampanje optimizacije energetskih kompanija, upravo onih koje do klimatskih promena i dovode.

Slike u maju

100.000 POSETILACA U BEOGRADU: Samo Veliku matematičku izložbu "Računam na matematiku" posetilo više od 65.000 građana.

12 LOKACIJA U BEOGRADU PLUS 20 GRADOVA: Novi Sad, Niš, Kragujevac, Valjevo, Leskovac, Čačak, Kraljevo, Novi Pazar, Pančevo, Loznica, Požarevac...

110 VOLONTERA: Neprocenljiv doprinos na Velikoj matematičkoj izložbi u Beogradu dalo je 110 volontera, kao i veliki broj entuzijasta

Pet gostiju iz inostranstva, 3 strana kulturna centra, 35 srednjih i osnovnih škola, 4 matematička društva, 3 sponzora, 18 partnera i 2 organizatora. "Maj mesec matematike" su organizovali Centar za

40 PREDAVANJA: Matematičari i stručnjaci iz drugih oblasti održali su 40 predavanja o najraznovrsnijim temama.

100 RADIONICA ZA DECU: Više od 2500 dece je učestvovalo u 100 radionica koje je CPN organizovao na temu matematike, a "Veliku matematičku izložbu" je organizovano posetilo više od 100 osnovnih i srednjih škola iz Srbije.

30 DANA: Manifestacija "Maj mesec matematike" je tokom 30 dana, od 27. aprila do 28. maja, obuhvatila celu Srbiju.

promociju nauke i Matematički institut SANU. Ova manifestacija predstavlja najveću i najmasovniju akciju promocije matematike koja je dosad organizovana u regionu Zapadnog Balkana.

Bez rešenja i poštenja

Iz pobeđe u poraz i natrag

VREME 1116

Uzimajući u obzir kakav je Nikolić politički diletant, nemojmo isključiti mogućnost da će posle serije autogolova koji se mogu očekivati od njega postati neizdrživo imati takvu ličnost na takvom mestu. Vrlo brzo će i on sam biti zaprepasčen količinom svoje nekompetencije za funkciju na koju su ga smestili beli listići. Odlično bi bilo da se paralelno sa opisanim procesom formira manjinska Vlada SNS–DSS da se razbije ta iluzija kako oni imaju neko rešenje i poštenje. Posle te agonije od jedno godinu dana otvorio bi se put ka konačnom ozdravljenju srpskog političkog polja kroz nove ljude, nove koncepcije. Sve drugo je presipanje iz šupljeg u prazno i odlaganje u nedogled bezbroj neodložnih stvari.

Damjan Radmilović

Predsednik kao ciljna grupa

Čega je ime Nikolić

VREME 1116

Uvek mora da postoji "nešto", neće biti da se baš "ništa" zove Nikolić. Ja nudim drugu definiciju – možda se potreba da se bude voljen zove Nikolić. Radikalske godine su za njega bile neka vrsta vijagre, ali u poslednje vreme, naš sada novoizabrani predsednik jeste

dokazao da je on, kako se to kaže, čovek u godinama, koji trenutno više žudi za "čisti-
jom" ljubavlju masa. On vizije nema, ubeđenja skoro nikakvog, knjiške inteligencije vrlo malo, ali – kao diplomirani psiholog (i obožavatelj Dostojevskog) tvrdim da on emocije razume na prilično suptilan način. On će svoju omiljenost u narodu analizirati sasvim ozbiljno i čuvati je kao malo vode na dlanu. Baš u tome može da leži naš spas. Srbija ima priliku da pritiscima u javnosti menja njegove odluke kao što se oni petlići okreću na vetru. Zato elite, pripremite se, borba za šta narod misli i šta narod voli sada počinje – vaša ciljna grupa je Tomislav Nikolić i treba ga ubediti da je vaša vizija Srbije ono što će ga uvesti u sećanje naroda kao jednog, dobrog-ko-lebac čoveka. Naravno, uspeh je moguć samo ako u ovom duelu počnete odlučno i nastavite dominantno, inače nam sledi vrtlog iz kog nas ni Čak Noris ne može izvući.

Ivana Cvarković

Nikada i nikako

Čega je ime Nikolić

VREME 1116

Znam da je to potpuno nevažno, ali ja eto ne mogu, a da ne napišem da se ja sa ovim što je Teofil Pančić napisao, od reči do reči slažem.

Nema te konstelacije sukoba, tih suprotstavljenih polova, te opasnosti koja preti, u kojoj ćemo se Tomislav Nikolić i ja naći na istoj strani. Nikada i nikako.

Željko Rakić

Vrela krv radikalska

Čega je ime Nikolić

Vreme 1116

Briljantan članak Teofila Pančića. To je to! Ipak, želim da iznesem jedan svoj lični doživljaj vezan za novog nam predsednika. Elem, sedeli smo u nedelju 20. maja uveče moj prijatelj i ja i netremice pratili istorijske događaje. Posle obelodanjanja srećnog izbora, koji nas je potpuno nenadano obasjao, počeli su komentari kućnog i komšijskog parlamenta. Moj prijatelj je u jednom momentu potpuno nenadano gotovo uzviknuo: "Ljudi, ovaj će već za dve nedelje da napravi gomilu diplomatskih ekscesa i gafova." Usledila je diskusija *pro et contra*, a onda se "parlament" razišao. Već u sredu čitao sam u novinama kako dični nam predsednik ponovo vaspostavlja granice sa Hrvatskom i svojata Vukovar. Ima li granice ljudska glupost ili je možda krv radikalska ponovo uzavrela?

Jovan Pavlović

Obaveštenje

Reakcija Maria Kalika na tekst Bojana Blagojevića "O naučnoj kritici i ideološkom kuku-mavčenju" ("Vreme" 1116) zbog dužine biće objavljena u idućem broju.

VREME.com "na izvol'te" su svi tekstovi od marta 2001 do februara 2012
arhiva od sad dostupna svima!

>> **prodaja & pretplata**

ŠAMPANO IZDANJE

	Beograd [kurir]	Srbija [poštom]	kontinentalna Evropa [površinskom poštom]	ceo svet [avionom]
6 meseci	3500 din	3300 din	75 EUR/99 USD	115 EUR/149 USD
12 meseci	7000 din	6600 din	150 EUR/199 USD	230 EUR/299 USD

INTERNET IZDANJE

	bez PDF-a	sa PDF-om
6 meseci		
Srbija	750 din	1200 din
svet	16 USD	24 USD

Opcija PDF podrazumeva i mogućnost preuzimanja fajla u obliku identičnom štampanom izdanju. Zabranjeno je da više lica upotrebljava isti nalog.

VREME ELEKTRONSKA ARHIVA

	Srbija	svet
VREME DVD komplet 1997–2012 (br. 334–1103)	900 din	USD 29
dopuna kompleta za dosadašnje kupce	500 din	USD 15

Elektronska arhiva nedeljnika VREME u PDF formatu sa sačuvanim stranicama kao u štampanom izdanju i sa mogućnošću pretraživanja, obuhvata period od marta 1997. do februara 2012. Diskovi se dostavljaju poštom u roku od 20 dana od kad dobijemo dokaz o uplati. Raniji brojevi Vremena ne postoje u ovom elektronskom obliku.

DOSTUPNO U DIGITALNOM FORMATU
www.novinarnica.net

U sve dinarske cene je uračunat PDV. U sve cene je uračunata poštarina. Potvrdu o uplati zajedno sa svojim podacima pošaljite na adresu **VREME, Trg Republike 5, Beograd**, ili faksom na broj 011/3238-662, sa naznakom za šta je uplata izvršena (pretplata za štampano/internet izdanje, knjiga ili VREME-DVD). Za internet pretplatu obavezno navesti e-mail za kontakt. Vašu e-mail adresu ne ustupamo trećim licima. Sve dinarske uplate treba izvršiti u korist NP VREME isključivo na račun 205-13281-15. Za dostavu u inostranstvu, uplata u zemlji se naplaćuje u dinarskoj protivvrednosti prema srednjem kursu NBS. Iz inostranstva možete izvršiti uplate za sva naša izdanja na internet adresi <http://www.vreme.com/pretplata> pomoću kreditne kartice, (cena u USD), kojom prilikom će se stanovnicima zemalja članica EU zaračunati i dodati odgovarajući PDV ili direktno na naš devizni račun – podatke možete naći na internetu na www.vreme.com/pretplata. Šestomesečna pretplata na štampano izdanje podrazumeva 26, a godišnja 52 broja. Trajanje pretplate na internet izdanje određuje se datumski od dana otvaranja naloga, a korisniku su na raspolaganju svi brojevi objavljeni na internetu od kraja 1998. godine.

► dodatne informacije u vezi s prodajom i pretplatom ► telefonom, radnim danom od 9 do 15h: 011/3234-774 ► e-mailom na prodaja@vreme.com

Vračar

Vračar je ozbiljna opština. Velika, gusto naseljena, u centru grada, a mala kao selo. Lako ti je svuda peške, a i prevoz ti je dobar za bilo gde. Jedini problem je što se nijednom čestitom Vračarcu ne mrda nigde, bez preke potrebe. Ni auto mu se ne pali jer se po centru grada parkiraju samo oni što žive Bogu iza nogu, a tvoje parking mesto će zauzeti već neki-kozna-odakle da bi pio kafu u tvom kafiću na čošku jer gleda na Hram. Pa se ti čik isparkiraj, majčin sine...

Uopšte, prosečnog Vračarca nije teško prepoznati. On je bezrezervno uveren da živi u najlepšem delu grada. Oni koji se sa tim ne slažu ne žive na Vračaru a želeli bi, te otud frustracija. U toj, pomalo blaziranoj samodovoljnosti, stanovnik Vračara će ponekad izgubiti kompas, zaboravivši da je to

samo jedna opština i da ti ne treba ausvajš da bi mrdnuo negde. Jednom je moj brat Petar, u svom tinejdžerskom osvajanju grada, popio neke batine na Dorćolu. Ako me sećanje služi, bio je tu i bokser, i urgentni centar, i sve što spada. Kada je konačno svanulo na uglu Krunske i Molerove, tok misli u mojoj porodici je tekao otprilike ovako: prvo je moj stric Dario saopštio svojoj maj-

ci, detetovoj babi. Njeno pitanje je bilo: "A šta je Pera radio na Dorćolu?" Onda je ona zvala moju mamu. Moja mama je slušala i cokatla, da bi na kraju, sa svom raspoloživom empatijom rekla: "Gospode bože, a šta je on UOPŠTE radio na Dorćolu?" Onda sam ja zvala Dariovu ženu, moju strinu. Rekla sam joj da sam već sve čula, samo mi jedno nije jasno. "Šta je radio na Dorćolu?", reče kao iz topa moja strina. "To nije uspeo da objasni." Sačekala sam da Bojana prošetala kućice u Karađorđevom, da bih joj ispričala. "Znaš šta se desilo? Pera se tu kao noćas na Dorćolu." "Normalno, šta su pa imali da idu na Dorćol? Ko još izlazi tamo..." Onda se Bojana čula sa svojom tetkom Jejom koja živi u Niškoj i ima sina Perinih godina. Jeja je nešto pričala. Kada je Bojana prekinula vezu, sažela mi je razgovor: "Jeji jedino nije jasno šta je Pera radio na Dorćolu."

Na rolerkosteru predizborne kampanje Beograđanin može da se samoubije, da doživi infarkt, a u najbenignijoj varijanti da po ceo dan povraća kad mu iz frižidera izleti neki od predsedničkih kandidata, neke od obećavajućih stranaka. Ne i Vračarac! Prosečan stanovnik Vračara je neprepričljivo lenj da bi ga to uzrujavalo. Devedesetih je na mojoj opštini živio jedan poznati član partije na vlasti. Na nekim izborima su ga kandidovali za nešto. Poznajući svoj komšiluk, shvatio je da ih je teško animirati, pa je sam osmislio kampanju "dobri

komšija na vašem pragu". U jednoj ruci školsko dete, niži razredi, u drugoj ruci pas na povocu, pa udri od vrata do vrata. Dobar dan, komšija. Dobar dan. Ja sam – ime prezime, ovo je moj sin – ime, ovo je naš pas – ime. Ja sam vaš komšija sa Vračara. Kandidovao sam se za bla, bla. Naša opština zaslužuje bla, bla. Aha. Ok. Od vrata do vrata. Nevesinjska, Kursulina, Katanićeva, Avalska, Svetog Save, Ohridska... Kad je došao do Krušedolske, odveo je sina i psa u park i ukapirao, valjda, da će na Vračaru da dobije sedam glasova. Ako mu se posreći.

Da se razumemo, imaju i Vračarci nešto zajedničko sa svetom. Podele su sastavni deo svakog bića na ovim prostorima, zašto bi Vračar jedini ispaštao. Pa da se slučajni prolaznik zbuni misleći da je Neimar isto što i Čubura, ili da Čubura, daleko bilo, nema granični prelaz na Crvenom Krstu. Kad odrasteš na Vračaru, nepogrešivo znaš kako štikla nabada po Mačvanskoj, a kako klizi Njegoševom. Dok sam davno uvežbavala taj korak, obuča se još popravljala. Znaš ono – menjale se flekice, lepili kaiševi... Moje cipele su odlazile svako malo na remont kod Lemića. Mala radnja u Nevesinjskoj, čim skreneš iz Maršala Tolbuhina, a pre svih šest ugostiteljskih objekata raspoređenih na potezu do pijace. E, ta radnja u koju staje jedna mušterija, pod uslovom da ne nosi preveliku tašnu, osnovana je 1935. i do danas je u porodičnom vlasništvu. Trebalo mi je dvadeset godina da naučim da razlikujem dvojicu majstora koji su braća, i liče koliko i ja na Muhameda Alija. Obučari Lemići su poslednji bedem odbrane Vračara mog odrastanja. Ne žalim što se Vračar promenio i što se stalno gradi, naprotiv. Samo kažem da je za formiranje duha jednog Vračarca bilo značajno da ima te male zanatlije koji su naučili da opstaju. Mogu da ih prebrojim na prste, i bilo bi mi stvarno žao da i to malo radnji poruše, pa da umesto frizera Bore Zeljuga dobijemo petnaestu apoteku u ulici, da sruše kuće u kojoj su voskar i knjigovezac, samo zato što su male, stare, i sigurno zgodne za poslovni prostor. Da neko odluči da tašner i limar više nisu neophodni, iako se ne sećam kada sam poslednji put tamo ušla. Ali kod Lemića nekad odem da promenim gumu na donovima, i kad nije neophodno. Volim miris te radnje. I da. Vratite mi sodadžiju!

Da vam pomognem: ako sretnete devojkicu koja je skockana a ljuta, kasni ali ne trči, zna gde ide ali je baš briga – e, to je riba iz Osme. Moj prijatelj, sarajevski Vračarac, ima čak i teoriju po čemu su se razlikovale devojkice iz Osme od devojakica iz Peta gimnazije, utemeljenu na naizmeničnoj praksi Peta-Osma. Po njemu, prag ženskog dostojanstva opadao je kako kreneš da se spuštaš Beogradskom ka Slaviji, zajedno sa svim prapratnim odevnim predmetima, i ostaješ praktično naga, na obodu Vračara, negde ispred Cveta ili SM-a, već na prvom dejtu. "Likvid" i ostale spomen-ploče Njegoševe ulice otvorene su tek kasnije, devedesetih. Onda kada se ovaj vračarski Sarajlija već uveliko zabavljao sa svojom budućom ženom. Naravno, ribom iz Osme.

Ana Marija Rosi

Foto: M. Milenković

**Nešto
sasvim
drugačije**

Copyright © NP Vreme, Beograd

Upotreba materijala iz ovog fajla u bilo koje svrhe osim za
ličnu arhivu dozvoljena je samo uz pisano odobrenje NP Vreme

PDF IZDANJE RAZVILI: Saša Marković i Ivan Hrašovec

OBRADA: Marjana Hrašovec